

[Land van Cuijk werkt aan de toekomst!]

Omgevingsvisie Land van Cuijk

Opgavennotitie

28 juni 2023
update: 2 oktober 2023

[UUM](#) [S_C_N_L_C](#) [Smartland](#)

Opgavennotitie

Deze notitie beschrijft de doelen en opgaven voor de Omgevingsvisie van de gemeente Land van Cuijk. Deze Opgavennotitie is het eerste tussenproduct en geeft de resultaten weer van de eerste fase voor het opstellen van de Omgevingsvisie. Het is géén formele beleidsnota noch weerspiegelt het de bestuurlijke standpunten van de gemeente. De diverse opgaven staan voor maatschappelijke vraagstukken die straks om bestuurlijke afwegingen vragen in het kader van de Omgevingsvisie zelf.

Deze notitie is bedoeld als het fundament waarop we de Omgevingsvisie verder opbouwen. Het is basis voor de vervolgstap waarin we uiteenlopende toekomstperspectieven voor 2040 uitwerken. Hierin brengen we de opgaven met elkaar in samenhang. De discussie over de perspectieven vertalen we naar één samenhangend en richtinggevend toekomstperspectief als basis voor de Omgevingsvisie. Hierin staan de keuzen voor een toekomstbestendig en vitaal Land van Cuijk centraal.

De Opgavennotitie zet de kaders neer en benoemt drie kernopgaven per thema. Deze kernopgaven die we in deze notitie verder uitwerken, zijn tot stand gekomen in een open discussie met experts van de gemeente, met private en maatschappelijke partners en met vertegenwoordigers van de dorps- en wijkraden van Land van Cuijk. Niet iedereen hoeft het over alle opgaven of de invulling ervan eens te zijn. In deze eerste fase gaat het om de aftrap van een brede discussie: welke opgaven vinden we belangrijk voor de toekomst van Land van Cuijk? Wat vindt u de belangrijkste ingrediënten voor de Omgevingsvisie? Uw reacties op deze Opgavennotitie leiden niet tot aanpassing van deze notitie, maar benutten we voor het opstellen van de toekomstperspectieven: wat vindt u belangrijk voor Land van Cuijk?

Colofon

Deze Opgavennotitie Omgevingsvisie Land van Cuijk is tot stand gekomen in coproductie met het 'Strategennetwerk' binnen de gemeente Land van Cuijk, ondersteund door UUM | Unlimited Urban Management, Studio Scale en Smartland landscape architecture.

Gemeente Land van Cuijk:

Gisela de Leeuw	- conerndirecteur en ambtelijk opdrachtgever Omgevingsvisie Land van Cuijk
Frans Verstegen	- projectcoördinator Omgevingsvisie
Claudia Beckers-Maessen	- strateeg ruimtelijk domein (klimaat, energie en water)
Marieke Bosch	- strateeg sociaal domein (samenleving en gezondheid)
Vieky Brands	- beleidsadviseur economie, recreatie en toerisme
Ben Driessen	- strateeg ruimtelijk domein (mobiliteit)
Rick Ebbink	- regisseur openbare ruimte
Marjon Hermanussen	- beleidsadviseur natuur, landschap en ecologie
Angelique Hermens	- projectleider ruimtelijke en vastgoed projecten (natuur en landbouw)
Jeanette Kamp	- beleidsadviseur duurzaamheid en milieu
Nanda Kers	- beleidsadviseur economie, recreatie en toerisme
Bas Krebbers	- strateeg ruimtelijk domein (wonen)
Kees Peters	- strateeg ruimtelijk domein
Irma van Riel	- beleidsadviseur natuur, landschap en ecologie
Jorrit Roorda	- strateeg ruimtelijk domein (economie)
Rob Setz	- beleidsadviseur economie, recreatie en toerisme

Externe ondersteuning:

Edwin van Uum	- UUM Unlimited Urban Management
Esther de Winter	- UUM Unlimited Urban Management
Marjolein Peters	- Studio Scale
Klaas Jan Wardenaar	- Smartland landscape architecture
Jana van Hummel	- Smartland landscape architecture

Bij vragen of voor nadere informatie kunt u contact opnemen met:

Frans Verstegen – projectcoördinator Omgevingsvisie,
via frans.verstegen@landvancuijk.nl
Teun Maurix – projectsecretaris Omgevingsvisie,
via teun.maurix@landvancuijk.nl

Voorwoord

Beste inwoners, ondernemers, dorps- en wijkraden en maatschappelijke organisaties,

Als wethouder van Ruimtelijke Ontwikkeling is het een voorrecht om dit voorwoord te schrijven en u mee te nemen in onze visie voor de toekomst. Met trots en enthousiasme presenteer ik u de Opgavennotitie in het kader van onze nieuwe Omgevingsvisie voor Land van Cuijk.

Onze gemeente staat voor belangrijke uitdagingen, die nu en in de toekomst op ons afkomen. Het is van essentieel belang om een heldere toekomstvisie te formuleren die de belangen van onze gemeenschap op lange termijn behartigt en als leidraad dient voor ons bestuurlijk besluitvormingsproces en onze acties.

Deze Opgavennotitie is het resultaat van een intensief proces, waarbij we input hebben verzameld van inwoners, ondernemers, dorps- en wijkraden, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden. Door middel van participatiebijeenkomsten, interactieve werksessies, een digitale enquête, en een thema-avond van de Raad hebben we actief geluisterd naar de inbreng van diverse partijen en hun bijdragen zijn verwerkt in deze Opgavennotitie.

Deze Opgavennotitie, die rekening houdt met de diversiteit en behoeften van onze gemeenschap, bevat belangrijke thema's en

kernopgaven die het vertrekpunt zijn voor het opstellen van de toekomstperspectieven. Diverse thema's zoals Wonen; Economie; Mobiliteit; Natuur en landbouw; Klimaat, energie en water; evenals Samenleving en gezondheid komen aan bod in deze Opgavennotitie. Deze thema's en kernopgaven zullen we vertalen in een aantal uiteenlopende toekomstperspectieven voor onze gemeente. De perspectieven zullen fungeren als basis voor de Omgevingsvisie met een uitvoeringsagenda, die we in 2024 opstellen.

Graag wil ik mijn waardering uitspreken voor de inzet en betrokkenheid van iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze Opgavennotitie. Samen bouwen we aan een toekomstbestendige en vitale gemeente, waarin we onze ambities waarmaken en onze verantwoordelijkheid nemen voor de generaties die na ons komen.

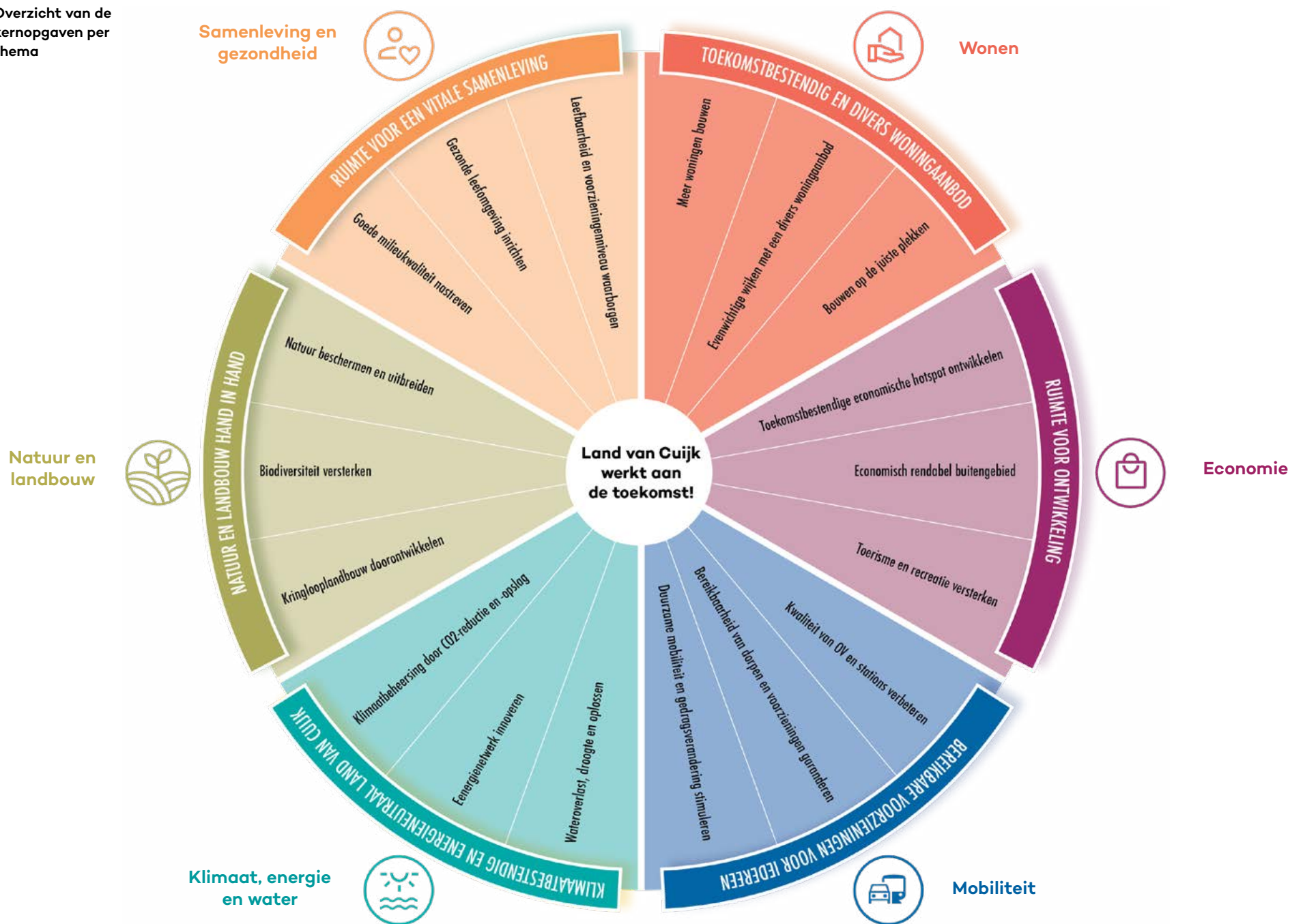
Ik nodig u van harte uit om kennis te nemen van deze Opgavennotitie en om actief betrokken te blijven bij het vervolg: de perspectieven. Samen kunnen we onze gemeente vormgeven en versterken, zodat het een plek blijft waar we trots op zijn en waar het goed wonen, werken en recreëren is.

Met hartelijke groet,

Mark Janssen – van Gaal

Overzicht van de kernopgaven per thema

Inhoudsopgave

1. Introductie

- 1.1 Omgevingsvisie: wat en waarom?
- 1.2 Doelen en opbouw
- 1.3 Beleidscontext
- 1.4 Over deze Opgavennotitie

2. Positionering

- 2.1 Verleden: water en landschap sturend
- 2.2 Heden: identiteit en kwaliteiten
- 2.3 Toekomst: herpositioneren in de regio

3. Klimaat, energie en water

- 3.1 Klimaatbeheersing door CO2-reductie en -opslag
- 3.2 Energienetwerk innoveren
- 3.3 Wateroverlast, droogte en hitte oplossen

4. Natuur en landbouw

- 4.1 Natuur beschermen en uitbreiden
- 4.2 Biodiversiteit versterken
- 4.3 Kringlooplandbouw doorontwikkelen

5. Mobiliteit

- 5.1 Kwaliteit van OV en stations verbeteren
- 5.2 Bereikbaarheid van dorpen en voorzieningen garanderen
- 5.3 Duurzame mobiliteit en gedragsverandering stimuleren

6

6. Economie

- 6.1 Toekomstbestendige economische hotspot ontwikkelen
- 6.2 Economisch rendabel buitengebied
- 6.3 Toerisme en recreatie versterken

44

12

7. Wonen

- 7.1 Meer woningen bouwen
- 7.2 Evenwichtige wijken met een divers woningaanbod
- 7.3 Bouwen op de juiste plekken

52

20

8. Samenleving en gezondheid

- 8.1 Leefbaarheid en voorzieningenniveau waarborgen
- 8.2 Gezonde leefomgeving inrichten
- 8.3 Goede milieukwaliteit nastreven

60

28

9. Ambitie en doelen voor 2040

- 9.1 Samenhang: synergie en spanning
- 9.2 Doelen voor de opgaven
- 9.3 Verkennen: centrale ambitie 2040

68

36

10. Vervolg

76

Bijlage: procesverantwoording

80

Land van Cuijk pakt de kans om over haar eigen toekomst na te denken. Dit doen we met de nieuwe Omgevingsvisie. Deze visie is dé integrale visie op de fysieke leefomgeving waarin we allerlei opgaven op gebied van water, natuur, landbouw, klimaat, economie, energie, wonen en voorzieningen samenbrengen. Eén samenhangend ruimtelijk plan voor de toekomst voor een duurzaam en vitaal Land van Cuijk in 2040.

1. Introductie

1 Introductie

1.1 Omgevingsvisie: wat en waarom?

De Omgevingsvisie is de *integrale visie op de fysieke leefomgeving* van Land van Cuijk tot 2040. Deze visie spreekt zich uit over alle facetten die van betekenis zijn voor de leefomgeving: ruimtelijke, economische, duurzame en sociaal-maatschappelijke onderwerpen. Denk aan groen, water, energie, landbouw, economie, gezondheid, wonen en sociale voorzieningen. De Omgevingsvisie is het strategische beleidsplan voor de inrichting en kwaliteit van de leefomgeving.

Aanleiding voor de Omgevingsvisie zijn *de grote ruimtelijke opgaven* die nu en in de toekomst op ons afkomen. Van klimaatverandering tot betaalbaar wonen, van sociale voorzieningen tot duurzame energie. Deze opgaven vragen om extra ruimte en een ander gebruik van de ruimte. De Omgevingsvisie biedt ons de kans om een gezamenlijk streefbeeld voor onze leefomgeving te bepalen en hiervoor een samenhangende aanpak te ontwikkelen. Ook de herpositionering van Land van Cuijk in de regio vraagt om een Omgevingsvisie. De strategische ambities en beleidsdoelen geven ons ook scherpheid in de samenwerking met omliggende regio's, zoals de Groene metropoolregio Arnhem Nijmegen en Brainport Eindhoven. En met onze buurgemeenten waarmee we nauw verbonden willen zijn.

Bovendien biedt de Omgevingsvisie kansen voor het *versterken van de onderlinge samenwerking*. Intern binnen de nieuwe gemeente, maar ook met private en maatschappelijke organisaties. Met de Omgevingsvisie kunnen we lopende en nieuwe samenwerkingen een impuls geven. Niet alleen door gezamenlijke ambities, maar ook met een uitvoeringsagenda die richting geeft aan het vervolg.

Met de Omgevingsvisie schetsen we de kansen en mogelijkheden voor bewoners, ondernemers en andere partners op de lange termijn. Het is de nieuwe basis voor beleid en besluitvorming. Met het proces om te komen tot de Omgevingsvisie geven we de nieuwe gemeente een vliegende start.

1.2 Doelen en opbouw

Inhoudelijk doel: verbreding van opgaven en tijdshorizon

Het inhoudelijke doel is het opstellen van de integrale Omgevingsvisie. Dit is een brede visie op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving van de gemeente, en moet richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling in de periode 2040. De Omgevingsvisie kent een breder perspectief dan de voorgaande structuurvisies. Enerzijds zijn de opgaven veel breder (sociaal, gezondheid, economie, energie, zorg, klimaat, etc.) en anderzijds kijken we verder in de toekomst, naar ontwikkelingen op de lange termijn.

Procesdoel: partijen breed mobiliseren voor Omgevingsvisie

Doel is om belanghebbende publieke, private, maatschappelijke partijen én bewoners, ondernemers en bezoekers van het Land van Cuijk op een actieve manier te betrekken bij de Omgevingsvisie. Door middel van een serie brede dialogen en verschillende interactieve werk- en dialoogvormen brengen we partijen met elkaar in gesprek over de nieuwe opgaven en de gewenste ontwikkeling van het Land van Cuijk op lange termijn. Dit is basis voor een breed gedragen Omgevingsvisie.

Beoogd resultaat: actieve betrokkenheid van partijen

Het resultaat van het traject is een hoogwaardige Omgevingsvisie. Maar aan papieren documenten ontbreekt het niet. Onze inzet is erop gericht om de Omgevingsvisie werkelijk betekenis te geven voor alle inwoners en partijen in het Land van Cuijk. Dat betrokkenen zich 'mede-eigenaar' voelen van de Omgevingsvisie. Als resultaat van het ontwikkel- en participatietraject zien we een brede groep van relevante partijen die actieve inbreng heeft gekregen in de totstandkoming van de Omgevingsvisie.

Opbouw omgevingsvisie

Het opstellen van de Omgevingsvisie vraagt om een heldere opbouw. Gestart wordt met het formuleren van de thema's en daarbij behorende kernopgaven per thema. Resulterende in een Opgavennotitie. Nadien

worden de thema's en de kernopgaven uitgewerkt tot meerdere ontwikkelscenario's en keuzevraagstukken, terugkomende in de Perspectievennotitie. Tot slot, wordt het gewenste perspectief uitgewerkt naar een integrale (omgevings)visie, met een lange termijn perspectief en uitvoeringsagenda. Deze ontwerp – omgevingsvisie wordt ter inzage gelegd voor eventuele zienswijzen en vervolgens als (definitieve) Omgevingsvisie Land van Cuijk vastgesteld door de Gemeenteraad.

1.3 Beleidscontext

De opgaven waar we in Nederland voor staan zijn enorm en lijken met de dag groter te worden als het gaat om de fysieke leefomgeving. Het rijk acteert door meer regie te willen voeren en heeft inmiddels de nodige Nationale Programma's gelanceerd. Daarnaast lopen er programma's van medeoverheden, over verstedelijking, over het bodem- en watersysteem, landbouw en natuur, energie en programma's voor leefbare steden en regio's. Hieronder noemen we een aantal visies, die richtinggevend (moeten) zijn voor onze Omgevingsvisie.

Nationale Omgevingsvisie

Nederland staat voor een ingrijpende verbouwing om alle ambities een plek te geven in het landschap. Het leggen van deze ruimtelijke puzzel is een complex vraagstuk met maatschappelijke en ruimtelijke dilemma's, waarop de nationale, provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies

niet meteen een panklaar antwoord hebben. Om de ruimtelijke puzzel op een toekomstbestendige manier tot een goed einde te brengen, hanteert de rijksoverheid, mede ingegeven door het veranderende klimaat, een aantal belangrijke richtinggevende principes. Het gaat om het ontwikkelen van functiecombinaties boven enkelvoudig bestemmen, werken vanuit de gebiedsidentiteiten en het voorkomen van afwenteling op toekomstige generaties, naar andere gebieden, van privaat naar publiek.

Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een beleidsprogramma onder de Nationale Omgevingsvisie met de ministeries van LNV, IenW en BZK als opdrachtgevers. Het Rijk neemt in (de gebiedsprogramma's van) het NPLG de gebiedsgerichte opgaven en maatregelen op voor natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat. In het NPLG zijn de EU-verplichtingen leidend: Vogel- en Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water (KRW) en (onder meer) de Europese Klimaatwet voor broeikasgassen. In het coalitieakkoord is het hoofddoel van het NPLG vastgelegd; het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied door (ook financieel) invulling te geven aan de nationaal wettelijk verplichte doelstellingen op het gebied van stikstof, klimaat en water. Belangrijk item is natuurlijk ook het terugdringen van de stikstofuitstoot om natuurherstel mogelijk te maken. De Commissie Remkes heeft in haar rapport 'Wat wel kan' een integrale

denklijn gepresenteerd met aanbevelingen voor een verdere aanpak.

Provinciale Omgevingsvisie Noord-Brabant

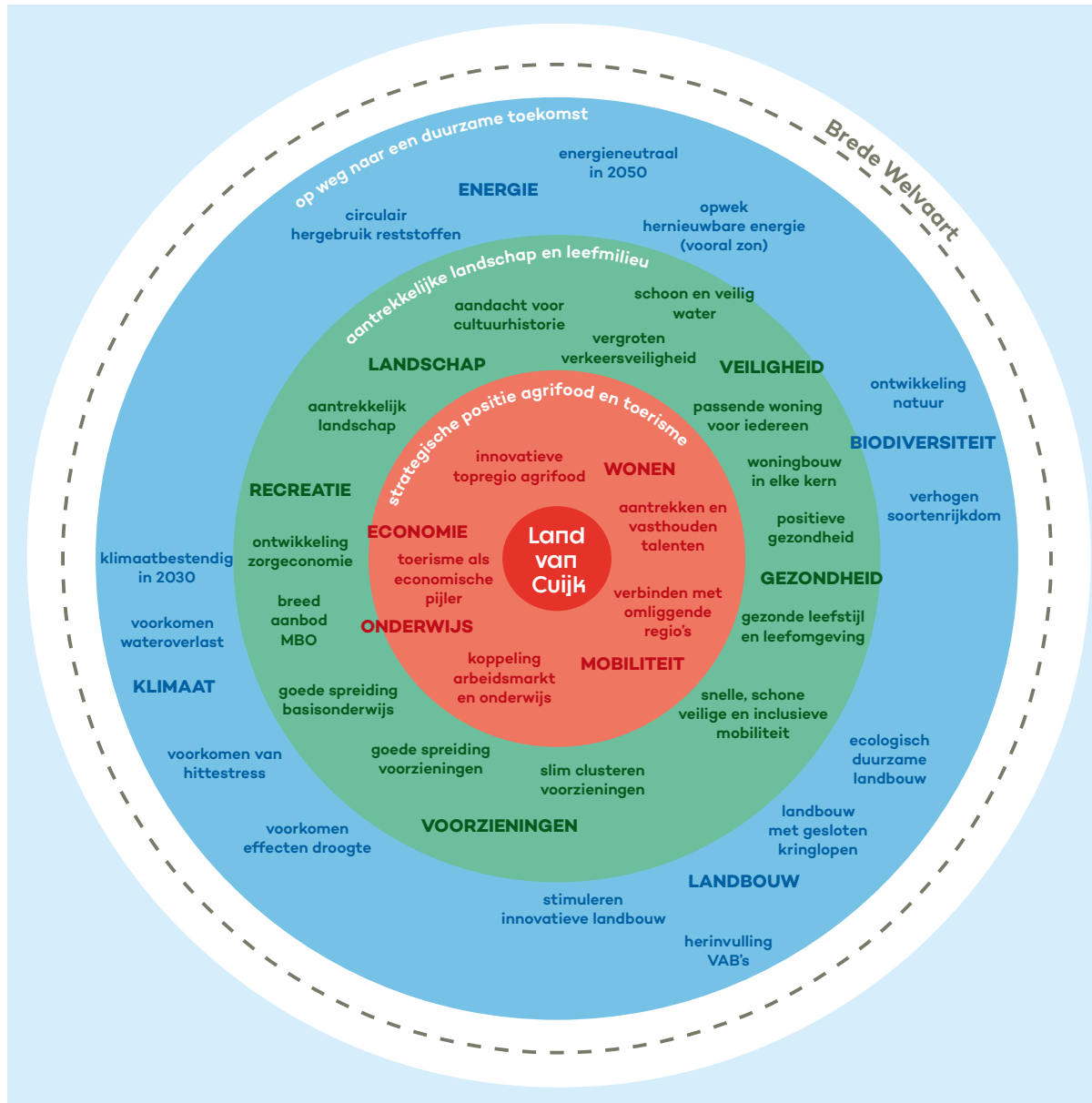
De provinciale Omgevingsvisie is in 2018 vastgesteld en treedt in werking op het moment dat ook de Omgevingswet in werking treedt (nu voorzien op 1-1-2024). Het is de ambitie om Brabant in de toekomst welvarend, verbonden en klimaatproof te laten zijn. Daarbij worden vier hoofdoggaven onderscheiden die nauw met elkaar samenhangen en die op elkaar inwerken als de tandwielen in een machine:

1. Werken aan de Brabantse energietransitie
2. Werken aan een klimaatproof Brabant
3. Werken aan de slimme netwerkstad
4. Werken aan een concurrerende, duurzame economie.

Het handelen van de provincie is gericht op het verknopen en verweven van opgaven en het zoeken naar synergie en meerwaarde. Daarbij kijkt zij vanuit meerdere richtingen naar een ontwikkeling (diep, rond en breed).

Ruimtelijk voorstel provincie 'Brabant Schakelt'

Het Rijk vraagt provincies om als regisseur op te treden bij de uitwerking van de nationale opgaven door samen met regio's, gemeenten, waterschappen, uitvoeringsorganisaties en maatschappelijke partijen alle ambities en opgaven in kaart te brengen en te combineren met de nationale opgaven. Vooralsnog hebben provincies tot en met 1 juli 2023 de tijd om de ruimtelijke puzzel te leggen. De ruimtelijke puzzel

De afbeelding is een schematische weergave en samenvatting van de gezamenlijke ruimtelijke doelen en ambities Land van Cuijk, die de afgelopen periode in diverse beleidsdocumenten zijn bepaald. Hierin worden veel verschillende thema's en opgaven naast elkaar benoemd. Nadere focus en prioritering zijn nodig om tot een aantrekkelijke en effectieve Omgevingsvisie te komen. Dit betekent dat thema's worden veranderd, aangescherpt of nieuwe opgaven toegevoegd.

moet worden opgebouwd vanuit een aantal bouwstenen. Zo is hier de draagkracht van de bodem- en watersysteem een leidend principe. Ook moet worden voldaan aan een aantal wettelijke doelstellingen, zoals die op het gebied van emissiereductie. De Brabantse ruimtelijke puzzel wordt opgebouwd vanuit drie perspectieven:

1. Landbouw en natuur (landelijk gebied)
2. Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie (klimaat & energie)
3. Leefbare steden en regio's (verstedelijking)

Het ruimtelijk voorstel vormt de opmaat voor aanpassing van het omgevingsbeleid en voor vervolgspraken met het Rijk. De afwegingen die worden gemaakt en verankerd in beleid, zullen richtinggevend zijn voor het Brabants Programma Landelijk gebied.

Brabants Programma Landelijk Gebied

Waar het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zich richt op landelijke keuzes en maatregelen, hebben de provincies de opdracht om die keuzes en maatregelen door te vertalen in provinciale gebiedsprogramma's. De provinciale gebiedsprogramma's geven gezamenlijk invulling aan de (inter) nationale verplichtingen voor natuurherstel en stikstofreductie. Dit betekent dat de opgaven voor stikstofreductie voor alle sectoren (waaronder landbouw, industrie, mobiliteit) deel uitmaken van het gebiedsprogramma. Daarmee draagt het bij aan de transitie van het landelijk gebied, maar dekt het niet alle opgaven in het landelijk gebied.

Gemeentelijke visies in ontwikkeling

Niet alleen op rijks- en provinciaal niveau is sprake van veel visies en programma's. Ook als gemeente zijn we druk met het opstellen van allerlei sectoraal beleid in/ voor het ruimtelijk domein (Mobiliteitsvisie, Woonvisie, Natuurvisie, Visie Transitie Landelijk Gebied, Economische Visie, Energievisie, etc.). Idealiter zouden deze sectorale visies moeten worden beschouwd als 'programma's' in de zin van de Omgevingswet (dus als uitwerking van de integrale hoofdlijnen uit de Omgevingsvisie). Het is echter logisch dat een nieuwe gemeente ook zo spoedig mogelijk over wenst te gaan tot harmonisatie- en opstellen van nieuw beleid. Dat nieuwe beleid laten we goed aanhaken op de Omgevingsvisie door onder andere de kernopgaven uit deze Opgavennotitie verder uit te werken in de sectorale visies.

KernenCV's van dorpen in Land van Cuijk

Om een goed beeld te krijgen van de kernen en hun wensen zijn in de aanloop naar de herindeling én in overleg met de inwoners de zogenaamde KernenCV's opgesteld. Deze KernenCV's zijn belangrijke input voor deze Opgavennotitie. We hebben uit de KernenCV's tezamen een aantal centrale thema's en opgaven ontleend die we in de Opgavennotitie verder uitwerken. De zes thema's en de kernopgaven zijn deels ontleend aan deze KernenCV's. De Omgevingsvisie gaat echter over het gehele gemeentelijke grondgebied en adresseert ook nadrukkelijk een aantal kernoverstijgende kwesties en opgaven.

1.4 Over deze opgavennotitie

Het ontwikkelen van een Omgevingsvisie voor het Land van Cuijk is geen gemakkelijke opgave. Er zijn vele opgaven die om aandacht vragen en waarop we adequaat willen inspelen. Dit vraagt om een nadere afbakening van het inhoudelijke domein. In principe gaat de Omgevingsvisie over de ordening, inrichting en kwaliteit van de *fysieke leefomgeving*, maar een effectieve dialoog vraagt om afbakening en focus. De doelen en ambities zoals opgenomen in het Koersdocument Omgevingsvisie Land van Cuijk alsmede het Raadsprogramma Land van Cuijk vragen om een samenhangende aanpak in de Omgevingsvisie. In deze documenten komen onder meer de volgende ambities terug:

De Omgevingsvisie biedt de kans om Land van Cuijk te herpositioneren op verschillende schaalniveaus. Hoe zetten we Land van Cuijk neer in de regio? Hiervoor kijken we terug naar onze herkomst én naar de huidige identiteit en kwaliteiten. De herpositionering kan aanleiding geven tot nieuwe kansen. Welke positie willen we in de toekomst innemen?

2. Positionering

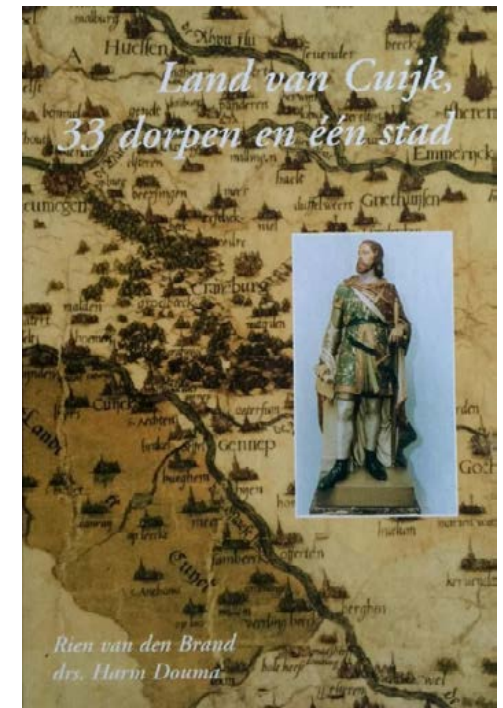

Het Land van Kuik in 1830

Land van Ravenstein

Over de historie van Land van Cuijk

2.1 Verleden: water en landschap sturend

Positie: van oudsher op zichzelf aangewezen

De positie van Land van Cuijk is sterk bepaald door de aardkundige ontstaansgeschiedenis. Het Land van Cuijk, ingeklemd tussen Maas en Peel, heeft een lange historie. Er waren veel gemeenschappelijke kenmerken, maar het land was lang geen eenheid. In de Middeleeuwen viel het onder verschillende autonome heerlijkheden; de heren van Cuijk, die van Boxmeer of de graven van Kleef. De Maas zorgde door hoogwater vaak voor moeilijke bereikbaarheid. Aan de andere kant bestond De Peel uit ondoordringbaar veen. Een wegenstructuur was nauwelijks ontwikkeld. Het verkeer van mensen en goederen verliep zeer moeizaam, zowel binnen het Land van Cuijk als van en naar andere gebieden. Bewoners van de dorpen waren op zichzelf aangewezen en in zichzelf gekeerd. Het Land bleef lang agrarisch, arm en onderontwikkeld. Uiterst kleinschalig en zonder al te veel extern en onderling contact.

Vanaf de aanleg van de nieuwe Maaslijn (1883) en snelweg A73 en A77 kwam er vaart in de ontwikkeling van Land van Cuijk. Dat begon al vanaf de aanleg van het 'Duitse lijntje' tussen Boxtel en Wesel in 1873. Maar pas na de Tweede Wereldoorlog werd onderkend dat de agrarische sector, maar ook de industrialisatie tot ontwikkeling moest komen. Met de aanleg van de snelwegen groeide ook de ontwikkeling van bedrijventerreinen. Er werden regionale wegen aangelegd en met provinciale steun groeiden de kernen Boxmeer en Cuijk door.

Aardbreuken bepalend voor het landschap

De ondergrond van Land van Cuijk is sterk beïnvloed door de Maas en de bewegingen van het bovenste deel van de aardkorst. Als gevolg heeft een daling van het Noordzeegebied voorgedaan in combinatie met een stijging van de Ardennen. Op het breekpunt van deze twee bewegingen ligt Land van Cuijk. Verticale bodembewegingen die plaatsvinden langs breuken in de aardkorst, zijn medebepalend geweest voor de vorming van de gemeente. Deze aardbreuken zijn de Peelrandbreuk aan de westzijde en de breuk van Grave, die tussen Sint Anthonis en Grave ligt. Het gebied tussen deze breuken – de Peelhorst – is omhoog gekomen. Ten westen van de Peelrandbreuk is het gebied gedaald en vormt het bekken van de Centrale Slenk. Het gebied ten oosten van de breuk van Grave wordt gevormd door de Slenk van Venlo c.q. de vallei van de Maas.

Landschappelijke zonering binnen Land van Cuijk

Deze ontstaansgeschiedenis en de verschillende terreinvormen geven tot op de dag van vandaag vorm aan de kwaliteiten van het landschap, maar zijn ook bepalend geweest voor de ontwikkeling van de gemeente. De oostzijde kent de meeste ruimtelijke en landstedelijke dynamiek. Het centrale deel met het Raamdalen en Grave, beschikt over sterke ecologische en hydrologische kwaliteiten. De westzijde wordt bepaald door de authentieke historische ontginningsstructuur waarin

de agrarische sector van oudsher een belangrijke rol speelt.

De ligging tussen de Peel in het westen en de Maas in het oosten en noorden zorgt voor een divers landschappelijk decor. Door de zorgvuldige omgang met de aanwezige ecologische en landschappelijke structuren, kent Land van Cuijk allerlei gebieden die belangrijk zijn voor natuurontwikkeling.

Landschap sturend voor een gebied dat op zichzelf aangewezen was

Maasheggen UNESCO biosfeergebied

het levendige centrum van Grave

ontwikkeling van Apollo Health Campus bij Boxmeer

rivier de Maas

de Oeffeltse Raam stromend door natuurgebied De Vilt

het weidse cultuurlandschap met akkers en weilanden

oud- en nieuwbouw in de kleine kernen

landelijk wonen in een groene omgeving

het sterk vertegenwoordigde verenigingsleven

2.2 Heden: identiteit en kwaliteiten

Thuis voelen in Land van Cuijk

De typerende landschappen van Land van Cuijk maken dat het goed leven en wonen is in een land-stedelijke omgeving. De gemeente biedt een betaalbaar woonalternatief voor hen die in het groen willen wonen, maar ook het gemak wensen van winkels en voorzieningen op korte afstand. De grootste kernen, Boxmeer en Cuijk, bieden een veelzijdigheid aanbod aan voorzieningen. Zo is er een schouwburg, theater, ziekenhuis, een uitgebreid winkelaanbod, diverse sportcomplexen en onderwijsfaciliteiten. Via de A73 of per spoor ben je snel in Nijmegen. Ook met de (elektrische) fiets ben je daar relatief snel via het snelfietspad. En hier vindt men nog de Brabantse gemoedelijkheid. Het sociaal-cultureel verenigingsleven is sterk vertegenwoordigd, wat resulteert in gezellige evenementen met carnaval, schutterij- en buurtfeesten. Dit alles maakt Land van Cuijk tot een gemeente waar het goed wonen is, de inwoners trots zijn op hun omgeving en waar iedereen zich snel thuis zal voelen.

Focus op agrifood, tech en health

Onze economische bedrijvigheid komt van origine voort uit het traditionele 'boerderijleven'. Dit zorgt tot op de dag van vandaag voor veel arbeidsplaatsen en een prettig economisch klimaat. Inmiddels is de landbouw uitgegroeid tot een stevig agribusiness complex met allerlei aanverwante economische activiteiten (logistics, verpakken, farma). Grootschalige bedrijvigheid vindt men vooral rond Cuijk en Boxmeer, waarbij de focus ligt op de pijlers

agrifood, tech en health. Onze agrariërs bedachten decennia geleden al dat het boerenambacht ook kansen biedt voor gezonde voeding en medicijnen voor mens en dier. Deze bedrijvigheid is – zo bleek in coronatijden – uiterst crisisbestendig; ondanks de ontwikkelingen wereldwijd bleef de economie in Land van Cuijk draaien. Tussen Boxmeer en Beugen ontwikkelt zich de Health Campus Boxmeer (HCB) met het Maasziekenhuis, terwijl ten zuiden van Cuijk het Regionaal Bedrijventerrein Laarakker (RBL) is verzezen.

Multimodale bereikbaarheid

Dat bedrijven kiezen voor Land van Cuijk, komt door de ligging: een sterke economische zone centraal tussen economische topregio's als de Randstad en het Ruhrgebied. De A73 verbindt de regio in noordelijke en zuidelijke richting met de regio Arnhem Nijmegen en Greenport Venlo. Richting Duitsland is men binnen een uur via de A77 in het Ruhrgebied. De ontsluiting richting Den Bosch, Brabantstad en Brainport Eindhoven kan verbeteren door het opwaarderen van HOV-verbindingen. De multimodale bereikbaarheid komt ook tot uiting door de spoorlijn Nijmegen-Roermond en het watergerelateerde industrieterrein Haven Cuijk, waar een grote containerterminal is gerealiseerd. De complete ontsluiting per weg, water en spoor maakt de gemeente geschikt voor ontwikkelingen in de logistieke sector.

Landschap voor extensieve recreatie

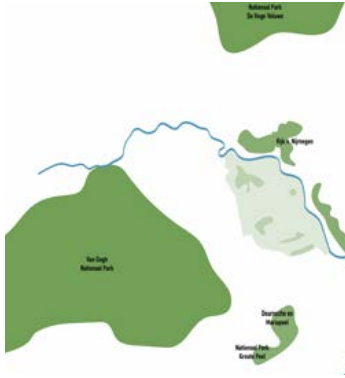
De grote verscheidenheid aan landschappen

komt ook tot uiting met het water. De Maas en de omringende hoogwatergebieden vormen samen het Maasdal. Het Maasheggenlandschap mag bijzonder worden genoemd. Het heeft de UNESCO-status gekregen. Centraal tussen Maas en Peel treffen we het Raamdalen aan. Deze overgangszone vormt een landschappelijk en recreatief uitloophoek. Het Raamdalen is het groenblauwe hart van de gemeente.

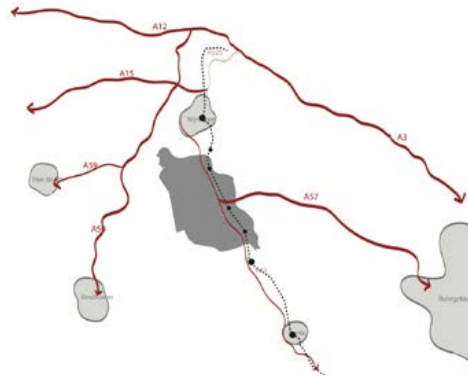
De dorpen op de Peelhorst vormen de landelijke tegenhanger van de dynamische zone langs de Maas. Er is ruimte voor wonen en recreatie in en rond de kernen en de agrarische sector is hier dominant. Het landelijk gebied is aantrekkelijk voor hen die van het landschap willen genieten. De vele fiets- en wandelpaden verbinden de natuurgebieden. De Kraaijenbergse Plassen is een waterrecreatiegebied van nationale allure. Ook dorpen bieden kansen voor toerisme. Vestingstad Grave ademt historie en de monumentale binnenstad nodigt tot een gezellig dagje uit. De landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve kwaliteiten bieden een aantrekkelijke mix voor iedereen die wil genieten van het goede Brabantse leven.

Herpositionering op basis van de identiteit en kwaliteiten van Land van Cuijk

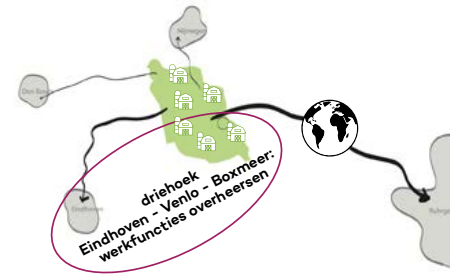
2. Positionering

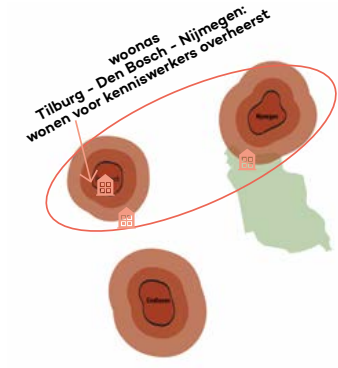
positionering natuur: Land van Cuijk ten opzichte van grote Nationale Parken

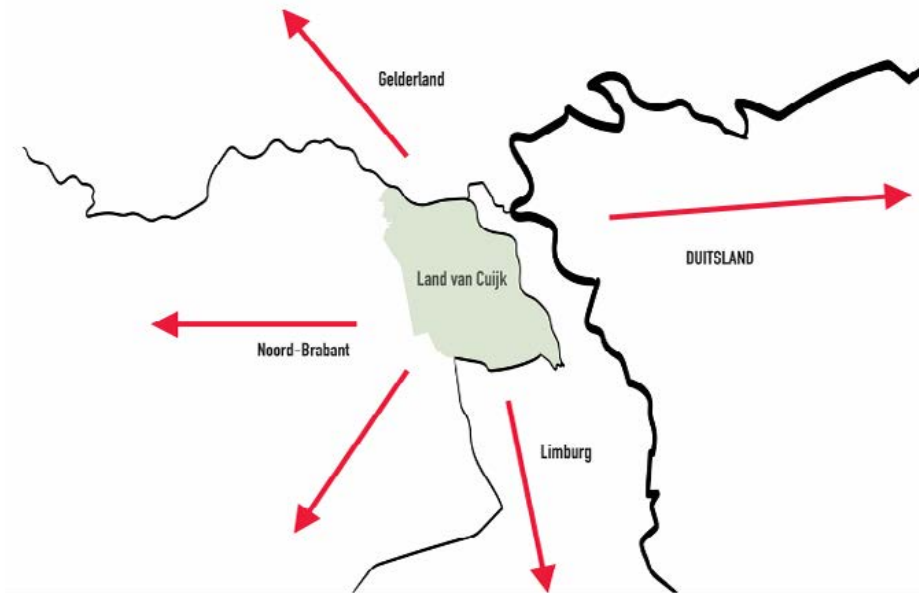
positionering mobiliteit: Land van Cuijk op afstand van grote (inter)nationale transportcorridors

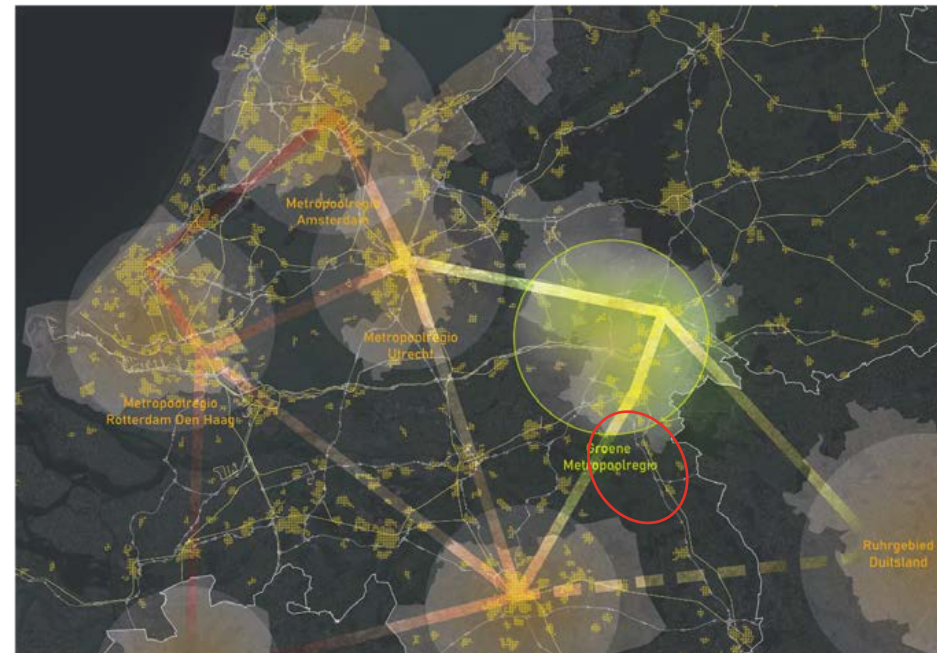
positionering economie: Land van Cuijk als productielandschap van agrifood, tech en health tussen de grote steden

positionering wonen: Land van Cuijk dichtbij de woningmarkt van regio Nijmegen maar op afstand van Eindhoven en Den Bosch

positie op het kruispunt van drie provincies en Duitsland

ligging aan de binnenrand van drie metropoolregio's

2.3 Toekomst: herpositioneren in de regio

Nationaal: aan de 'buitenrand' van metropoolregio's

De Omgevingsvisie biedt kansen om Land van Cuijk te herpositioneren op verschillende schaalniveaus. De (inter)nationale schaal is het speelveld van de metropoolregio's in ons land. In dit verband moet Land van Cuijk zich positioneren ten opzichte van de metropoolregio Eindhoven en de Groene metropoolregio Arnhem Nijmegen. Ook de relatie met Den Bosch en Duitsland spelen op dit niveau een rol. Op deze schaal zien we dat Land van Cuijk midden tussen drie metropoolregio's ligt: Brainport Eindhoven, Groene metropoolregio Arnhem Nijmegen en het Duitse Ruhrgebied. Land van Cuijk is strategisch gunstig gelegen maar de relaties met de metropoolregio's zijn (nog) niet sterk. In het krachtenveld van de metropoolregio's ligt Land van Cuijk relatief in de luwte van de stedelijke dynamiek. De positie van Land van Cuijk is dat het gebied aan de randen van stedelijke systemen ligt, en er soms buiten ten opzichte van Eindhoven en Den Bosch. De ligging aan de 'buitenrand' is kenmerkend voor Land van Cuijk als positie in het speelveld van de metropoolregio's.

Regionaal: zelfstandig op beide benen staan

Deze positionering aan de buitenrand van metropoolregio's zien we terug in verschillende domeinen. Op het gebied van wonen heeft Land van Cuijk alleen relatie met de woningmarkt van Nijmegen, maar nauwelijks met Eindhoven en Den Bosch. De woonmilieus die Land van Cuijk kan bieden, zijn immers ook te vinden binnen beperkte afstand van kernsteden binnen

de metropoolregio's. Land van Cuijk is evenmin verbonden aan de (inter)nationale hoofdtransportassen, maar kent – naast de A73 – vooral een lokale ontsluiting. De Maaslijn en stations hebben een decentrale functie. De grote Nationale Parken (Veluwe, Van Gogh, Maasduinen) bevinden zich op afstand van de gemeente en de recreatie is vooral kleinschalig en lokaal georiënteerd. Economisch kent Land van Cuijk enkele grote internationale spelers op gebied van agrifood en logistics, maar de economie heeft vooral een zelfstandig regionaal karakter. Het gebied heeft belangrijke economische potenties en aantrekkelijke landschappen, maar ligt tevens aan de grens van verschillende stedelijke systemen. Land van Cuijk staat op eigen benen maar kan zich hernieuwd oriënteren op samenwerking met de omringende stedelijke regio's.

Regionaal: daily urban system gaat buiten de gemeente

Dit alles leidt ook tot sterke afhankelijkheden van andere steden en regio's. Zo bewegen inwoners zich in de dagelijkse praktijk buiten de grenzen van de gemeente. In het noorden zijn inwoners voor werken en voorzieningen sterk georiënteerd op Nijmegen. De kernen in het zuiden zijn deels georiënteerd op Venray en Venlo en in het oosten op Uden. In de bestuurlijke structuur maakt de gemeente Land van Cuijk deel uit van de regio Noordoost-Brabant (RNOB). Dit maakt dat voor de samenwerking sterk aangewezen is op de provincie Noord-Brabant en de andere Brabantse gemeenten. In de praktijk zijn de relaties met de Groene

metropoolregio Arnhem Nijmegen en Noord-Limburg intensiever. Hiernaast is er ook een relatie met Duitsland in de Euregio. Het daily urban system komt niet overeen met de regionale samenwerkingsstructuur. Het is belangrijk om regionale samenwerking te bezien zowel vanuit de bestuurlijke structuur als vanuit het daily urban system.

Lokaal: verkennen van verschillende posities

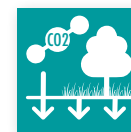
De Omgevingsvisie biedt de kans om de positie van Land van Cuijk te herijken en tot een nieuw verhaal voor de toekomst te komen. Welke toekomst kunnen we bouwen vanuit de positie tussen drie metropoolregio's? Willen we sterker samenwerken met de omringende stedelijke regio's op gebied van wonen, economie en bereikbaarheid? Of biedt een positie 'in de luwte' van de metropoolregio's ook nieuwe kansen? Willen we meer zichtbaar zijn over regionale grenzen heen of zoeken we kracht in onze eigen kwaliteiten en zelfstandigheid? Met dit soort vragen willen we in deze opgavennotitie de positionering van Land van Cuijk agenderen. We hebben zeker nog geen antwoorden, maar zien nieuwe kansen voor een vernieuwend toekomstverhaal. Een ambitieus en realistisch verhaal dat begint vanuit de zelfstandige kracht van Land van Cuijk.

Welke nieuwe kansen biedt een hernieuwde positionering tussen de stedelijke regio's?

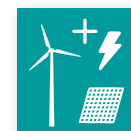

3. Klimaat, energie en water

De opgaven voor dit thema zijn:

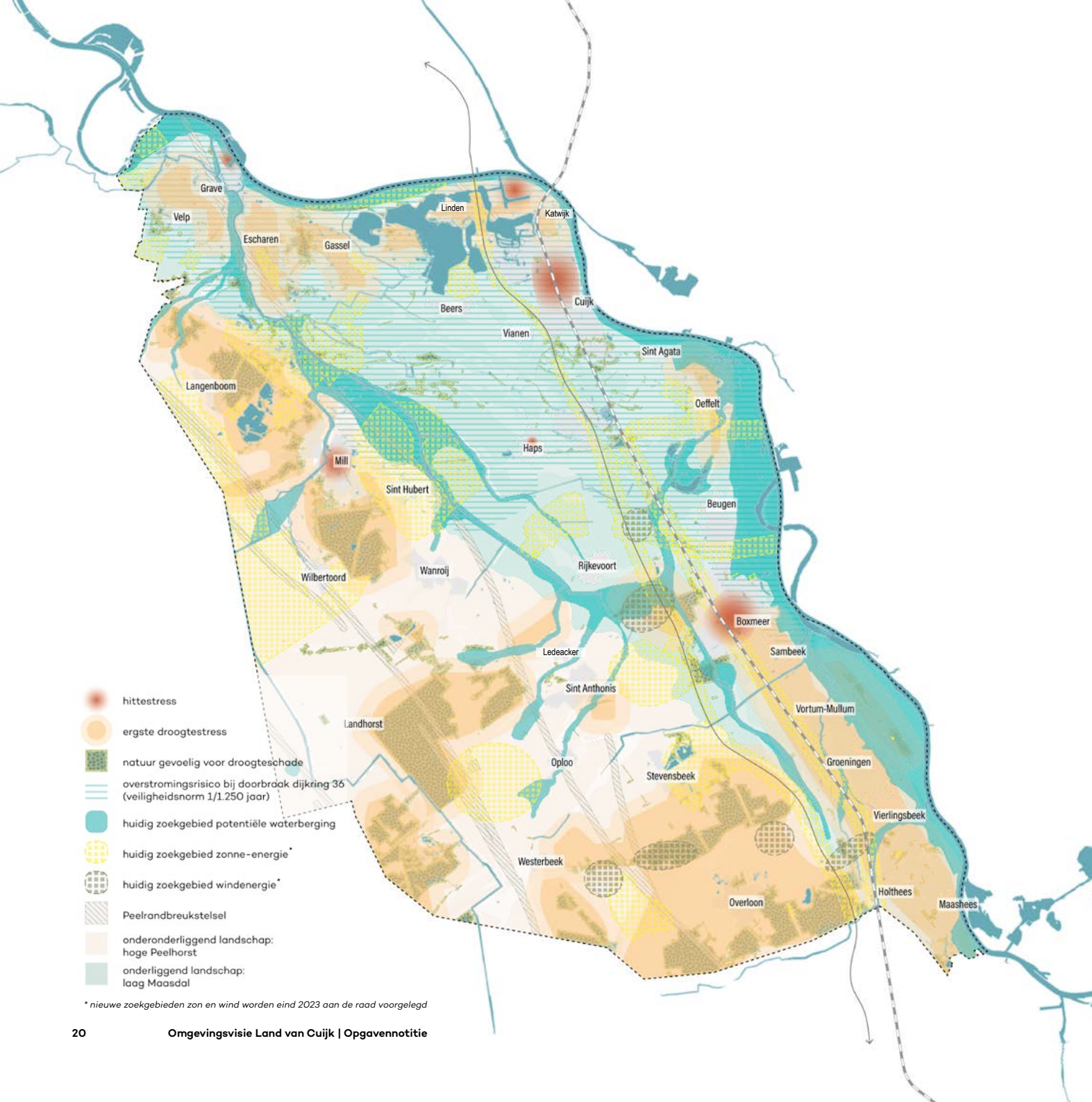
Klimaatbeheersing door CO₂-uitstoot reduceren en vastlegging stimuleren

Energietransitie versnellen door innoveren van het energienetwerk

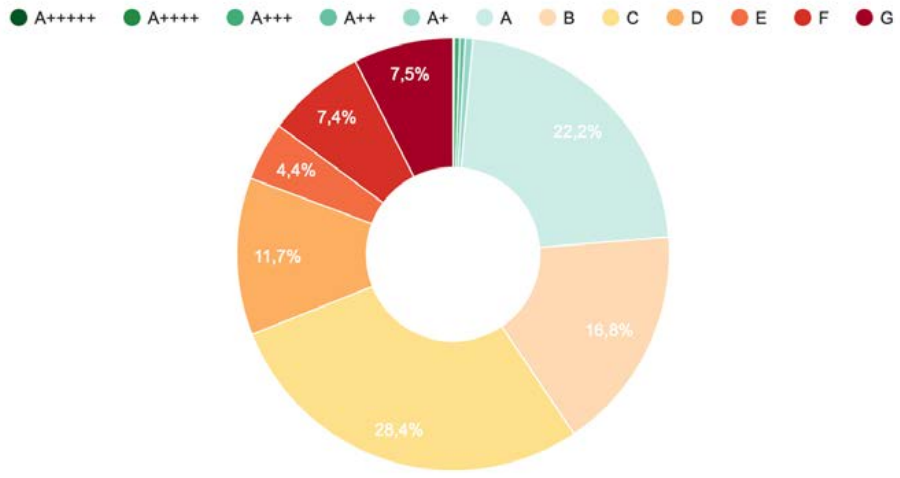
Wateroverlast en droogte oplossen

Overkoepelend thema voor de ruimtelijke ontwikkeling van iedere gemeente is de verandering van het klimaat. Met de grote oppervlakte kan de gemeente serieus iets bijdragen aan het beperken daarvan. Daarnaast dienen maatregelen getroffen te worden om met de negatieve effecten om te gaan. Water, overlast en droogte, zijn daarin de belangrijkste.

3. Klimaat, energie en water

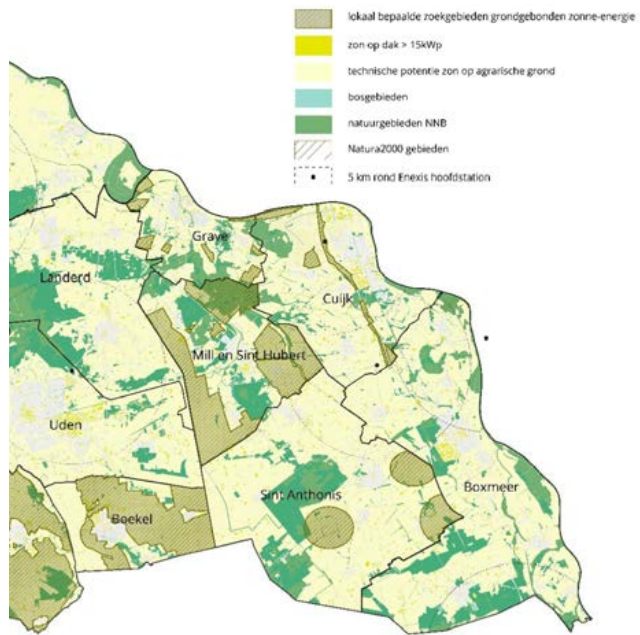

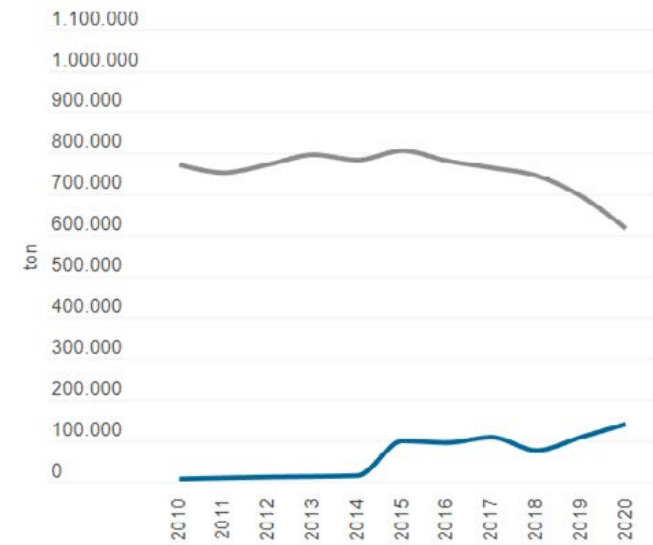
de meest voorkomende energielabels in Land van Cuijk in 2023 zijn C, A en B. Ongeveer eenderde van de adressen heeft label D t/m G (allecijfers.nl)

besparen op energie (woonhuisfinancien.nl)

zoekgebieden zonne-energie (RES Noordoost-Brabant)

CO2-uitstoot in Land van Cuijk: grijs is totaal bekende uitstoot, blauw is vermeden uitstoot

3.1 Klimaatbeheersing door CO₂-reductie en -opslag

Structuur: nog sterk gebaseerd op fossiel

De eerste opgave binnen het thema klimaat is het reduceren van de uitstoot van CO₂, als basis en bronanpak voor de klimaatverandering. Op dit moment stoten we nog te veel CO₂ uit door het verbranden van fossiele brandstoffen voor elektriciteit, verwarming, vervoer, landbouw en industrie. We willen toe naar een situatie dat we net zoveel CO₂ uitstoten als vastleggen. Het vastleggen van CO₂ gebeurt door planten en bomen. Meer bomen betekent meer vastlegging van CO₂.

Ontwikkeling: kaders en kansen voor beweging

Het Landelijk en Europees beleid voor CO₂-reductie biedt een basis voor duurzaam beleid van de gemeente. Het Akkoord van Parijs, het Klimaatakkoord, en de aanscherping naar 'Fit for 55' bieden concrete ondersteuning en een kader voor de gemeentelijke doelen. Deze dient te worden gerealiseerd door versnelde verduurzaming van de gebouwde omgeving, met meer isolatie en 'duurzame opwek' van schone energie. De grootschaliger transitie naar duurzame energie in het landelijk gebied, zoals is beschreven in de RES 1.0 (Regionale energiestrategie), is de basis voor de opgave duurzame opwek. Daarbij kan worden aangehaakt bij de ontwikkeling van steeds meer zonneprojecten met maatschappelijke meerwaarde, zoals beschreven in de 'Gedragscode Zon op Land'. Voor vastlegging in nieuwe bossen biedt onder andere de LNV Bossenstrategie het landelijke kader.

Opgave: actief met de klimaatdoelen aan de slag

Binnen de omgevingsvisie zien we CO₂-reductie als belangrijkste klimaatopgave. Te bereiken door vermindering van energiegebruik en door de transitie naar schone energiebronnen, met name zon en wind. Hiervoor is harmonisatie van zoekgebieden voor zon en wind noodzakelijk en heldere uitsluiting van beschermde gebieden, zoals het Maasheggengebied.

Klimaatneutraal betekent dat deze uitstoot van CO₂ niet hoger is dan wat er bovendien wordt vastgelegd. In het Raadsprogramma streven we naar klimaatneutraliteit als gemeente in 2045. Nederland wil klimaatneutraal zijn in 2050 (rijksopgave). Het landelijk streven naar CO₂-reductie is om in 2030 al met 55% te reduceren ten opzichte van 1990, mogelijk zelfs 60%.

Vermindering van energiegebruik bereiken we door isolatie van bestaande en nieuwe woningen en optimaliseren van energie vragende processen zoals industriële (voedsel)productie, koeling, waterzuivering. In het Raadsprogramma streven we naar energieneutraal eigen vastgoed in 2030 door eigen opwek en goede isolatie. Medewerking wordt verleend aan optimalisering van industriële productie en waterzuivering.

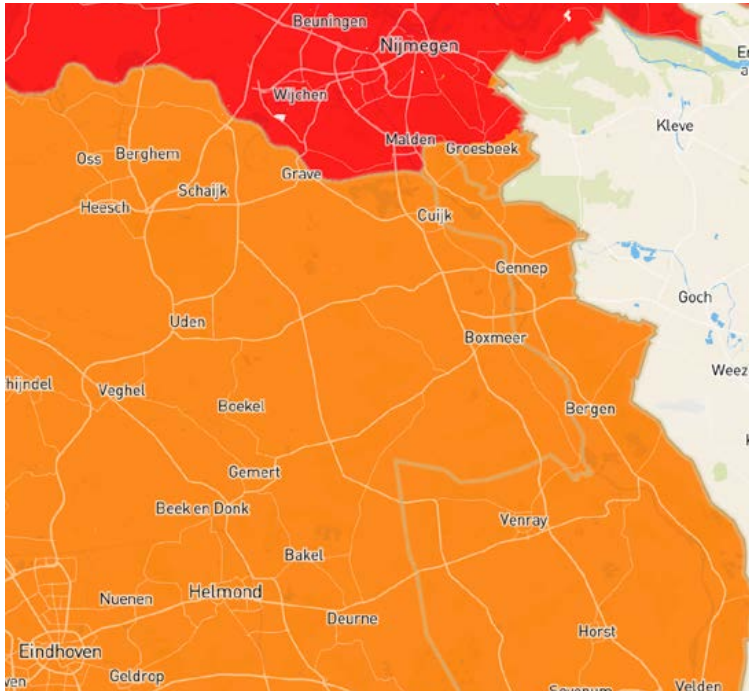
Wat betreft opwek van duurzame energie is de opgave en doelstelling in Land van Cuijk zoals beschreven in de RES voor 2030 concreet om 1008 Terajoule duurzaam

op te wekken. Dat staat gelijk aan ruim 325 hectare zonnepark of 19 windmolens van ruim 4 Megawatt. Deze doelstelling is afgesproken in de Regionale Energie Strategie Noordoost-Brabant (RES NOB).

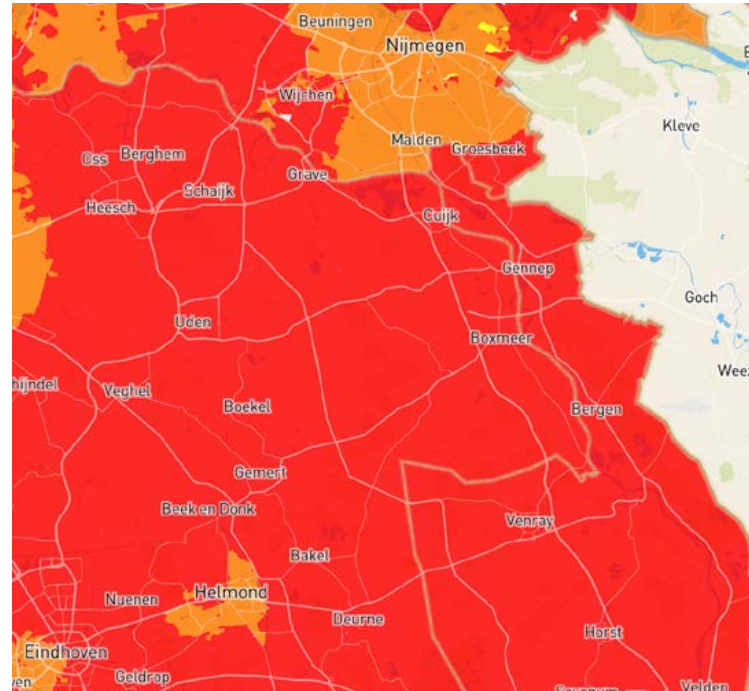
De opgave van vastlegging CO₂ in bosaanplant volgens de Bossenstrategie is 13.000 ha extra bos in Brabant in 2030, klimaatbestendig revitaliseren van 20.000 ha bos in 2030 en 40.000 ha in 2040. Land van Cuijk heeft goede aanleidingen om hiervan een goed deel op te pakken om daarmee klimaatneutraliteit als gemeente concreet te realiseren.

**Klimaatbeheersing door
CO₂-uitstoot reduceren en
vastlegging stimuleren**

beperkte capaciteit op het elektriciteitsnet voor terugleveren (Enexis Netbeheer)

geen capaciteit op het elektriciteitsnet meer voor afname (Enexis Netbeheer)

Energienetwerk innoveren

graafwerkzaamheden

schakelstation

elektriciteitskabel

trafo-huisje

3.2 Energienetwerk innoveren

Structuur: netwerk gebouwd op oude principes

Op dit moment is het elektriciteitsnetwerk zo opgebouwd dat het vanuit centrales naar afnemers loopt en steeds fijnmaziger wordt, een structuur die door steeds meer decentrale opwek steeds minder goed past. Mede als gevolg daarvan treedt steeds vaker netcongestie op door aankoppelen van lokale bronnen, zoals zonneparken. Bovendien is er nog weinig directe koppeling tussen energie-opwek en -afname, of afstemming in pieken van energie-opwek en -afname.

Ontwikkeling: regelgeving en netwerk nog beperkend

In gebouwde en landschappelijke energieprojecten wekken we binnen de gemeente steeds meer duurzame energie op met zon en wind. De structuur en capaciteit van het elektriciteitsnetwerk in de gemeente is echter nog te beperkend en moet hierop worden aangepast.

Opgave: aanpassen en goed inpassen nieuw netwerk

In het gehele gebied is verzwaring van het elektriciteitsnet nodig. Het aantal trafohuizen in bebouwd gebied zal verdriedubbeld moeten worden, waarbij de inpassing van deze trafohuizen een serieuze opgave is, met grote landschappelijke en binnenstedelijke impact. Ook moet vanwege netcongestie worden ingezet op opslag van duurzame energie met accu's of waterstof, in samenwerking met Enexis.

Goede landschappelijke inpassing van deze elementen is eveneens een opgave.

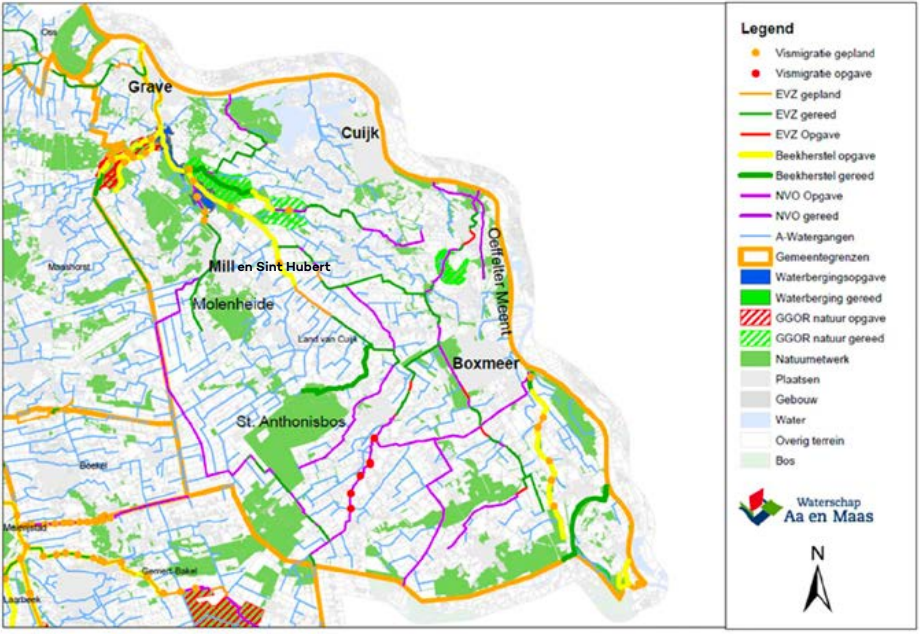
Een andere oplossing voor de netcongestie is het direct delen van energie van lokale productie naar directe afnemers, maar ook tussen bedrijven op bedrijventerreinen. Beide vormen voorkomen extra levering op het net en daarmee risico op congestie. Tevens moet worden ingezet op de aanleg van warmtenetten in grote woongebieden. Voor warmte wordt gekeken naar restwarmte of warmte uit de zon, rioolwaterzuivering of de Maas. De meeste warmte zal echter elektrisch worden opgewekt. Een uitdaging ligt hierbij in de koppeling van warmtenetten aan maatschappelijke meerwaarde, waarbij voorkomen moet worden dat aan 'cherry picking' wordt gedaan, waarbij de kansrijkste of winstgevende projecten alle aandacht krijgen. Daarvoor is een objectieve beoordeling van kansen nodig, waarna gekozen kan worden voor de technisch haalbare en betaalbare projecten, tegen de laagste maatschappelijke kosten, met het optimaal benutten van lokale bronnen. Zo mogelijk moeten hierbij lokale energie-coöperaties geactiveerd en betrokken worden.

Samenvattend betekent dit de ruimtelijke opgave om vooral voldoende ruimte te reserveren, zowel boven als onder de grond, voor een duurzaam energiesysteem, met voldoende capaciteit en betrouwbaar, toegankelijk, beschikbaar én betaalbaar voor iedereen. Voor zowel individuele als

collectieve oplossingen. Ook betekent het als opgave om ruimte te bieden aan bedrijven voor de toepassing van grootschalige duurzame technieken ter vervanging van aardgas, daarbij ook rekening houdend met zwaar transport en elektrificatie van mobiliteitssector.

Energietransitie versnellen door innoveren van het energienetwerk

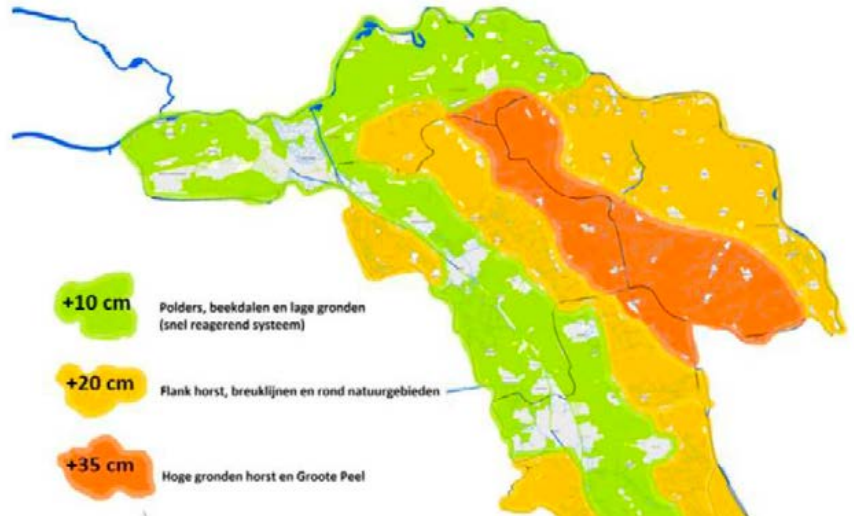

natuurmaatregelen voor een gezond watersysteem (WBP Waterschap Aa en Maas)

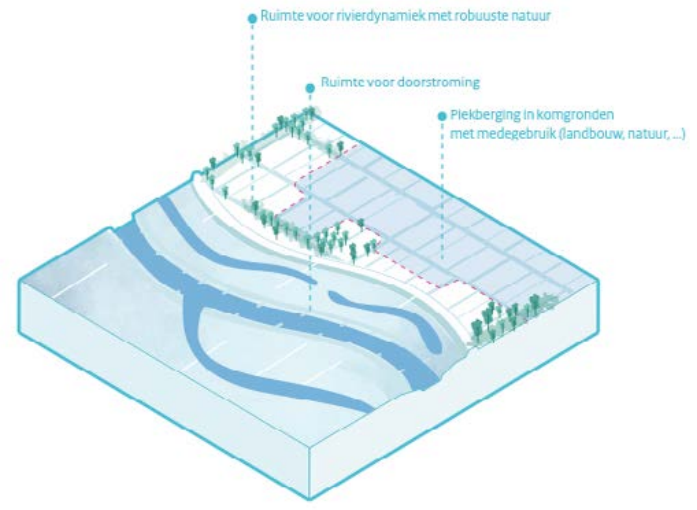

beelden van beekherstel (WBP Waterschap Aa en Maas)

Wateroverlast, droogte en hitte oplossen

mogelijkheden voor peilopzet (WBP Waterschap Aa en Maas)

opties voor waterberging bij rivieren (Ontwikkeldocument NPLG, 2022)

3.3 Wateroverlast, droogte en hitte oplossen

Structuur: te veel of te weinig water, en hitte

Reliëf, bodem en water vormen de basis voor land van Cuijk. Bodemverstoring, waterbeheer en watergebruik, versterkt door klimaatverandering, hebben ervoor gezorgd dat droogte een groot probleem is. Zowel voor Natuur en landbouw in het buitengebied, als voor (drink)water in woongebieden en voor vaartransport. Resultaat is verdroging van natuur en brandgevaar, droogteschade voor landbouw, drinkwatertekort, hittestress in woongebieden en lage waterstanden in de Maas. Tegenover de droogte en hitte staat dat klimaatverandering ook gepaard gaat met zware neerslagpieken, zoals 'clusterbuien' die langdurig kunnen blijven hangen en desastreuze overstromingen kunnen veroorzaken. Het KNMI voorspelt een toename hiervan. Daarmee is, ondanks recente maatregelen, overstroming vanuit de Maas of intern in Land van Cuijk een risico waar we op moeten reageren.

Ontwikkeling: bewustwording en samenwerking

De gemeente werkt in het programma 'Klimaatbestendig Land van Cuijk' nauw samen met het waterschap Aa en Maas. Binnen de gemeente maken we inwoners door middel van gerichte communicatie regelmatig bewust van wat zij zelf kunnen tegen klimaatverandering. Ook organiseren we tuinvergroeningsacties, helpen met het vergroenen van schoolpleinen en leggen meer groen en wadi's aan in het openbaar gebied. Op plekken waar de meeste kans is op wateroverlast wordt het riool aangepast.

Opgave: ruimte voor water en droogte

Overkoepelende opgave is een klimaatbestendig Land van Cuijk, zoals het Raadsvoorstel invulling geeft aan het DPRA (Deltaplan ruimtelijke adaptatie), door bijvoorbeeld ruimte te maken voor piekberging en infiltratie en aanpassen van de openbare ruimte. Meest effectief is om daarbij de ruimtelijke bodem- en reliëfstructuur maximaal te benutten conform de nationale beleidsbrief 'Water en Bodem Sturend' (WBS). Sturend voor zowel logische positionering van functies (kringlooplandbouw, natuur, wonen) als voor passende maatregelen voor klimaatadaptatie. Met het Waterschap werken we aan een klimaatrobuust, klimaatadaptief en gezond watersysteem, als vertaling van zowel WBS als de 'Kaderrichtlijn Water' (KRW). Concreet: beekherstel, beekmondingen, ecologische verbindingzones en natuurvriendelijke oevers.

Opgave is tevens het koppelen van de wateropgaven aan maatschappelijke transities in de landbouw, en maatregelen voor klimaat en energie. Dit wordt op dit moment samengebracht in het 'Provinciaal programma landelijk gebied' (PPLG). Dit betekent het verminderen van grondwateronttrekking door de landbouw, het realiseren van een betere bodemkwaliteit met meer organisch stof voor betere infiltratie en sponswerking, wat bovendien meer CO₂-opslag betekent ter beperking van klimaatverandering. Groene dooradering en transformeren van bossen van naald- naar loofbos hoort hier ook bij.

Opgave in het waterbeheer is te komen tot een goede balans tussen water conserveren en afvoeren, met voldoende (grond)water als resultaat. Het netwerk van watergangen, gericht op waterafvoer, dient daartoe te worden aangepast. Ook aanvoer van Maaswater via het Defensiekanaal kan de grondwatertekorten aanvullen. Hiervoor streeft het Waterschap concreet naar peilverhoging van 35 cm in de hoge gronden van de Peelhorst, 20 cm op de Peelhorstflank, bij de breuklijnen en rond natuurgebieden, en 10 centimeter in de beekdalen en lage gronden. Wat betreft piekafvoer en rivierveiligheid is de opgave om ruimte te maken voor waterberging in het Maasdal, zonder het Maasheggengebied aan te tasten, de lage Raamvallei en mogelijk herontwikkeling van de Beerse Overlaat.

In stedelijk gebied moet de riolering worden aangepast, hemelwaterafvoer gerealiseerd en wadi's aangelegd om waterschade te voorkomen. De noodzakelijke vervanging van ca. 20% van het vrijerval riool biedt hiervoor kansen. Ook minder verstening en meer groen in de openbare ruimte, voor koelte tegen hittestress, dient te worden meegekoppeld.

Wateroverlast, droogte en hitte oplossen

4. Natuur en landbouw

De opgaven voor dit thema zijn:

Natuurgebieden en groenblauwe dooradering beschermen en uitbreiden

Biodiversiteit versterken in de kernen en in het buitengebied

Verschillende vormen van kringlooplandbouw doorontwikkelen

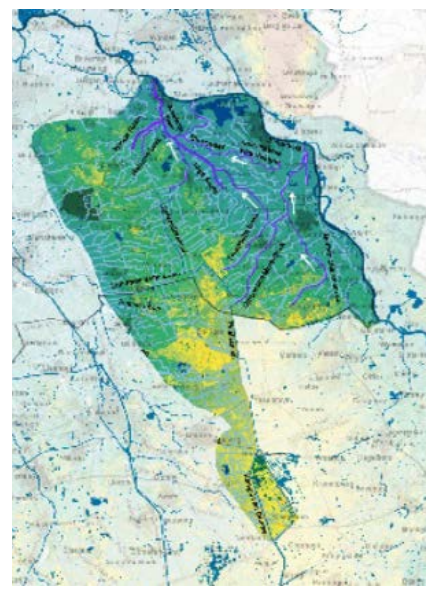
Land van Cuijk heeft een grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen. Onze natuur is mooi, maar ook kwetsbaar. We willen kansen benutten voor een betere balans tussen Natuur en landbouw, door meer mét dan tegen de natuur te werken. Dit vraagt om een omslag in de landbouw en een gezamenlijke aanpak om onze natuur te versterken.

4. Natuur en landbouw

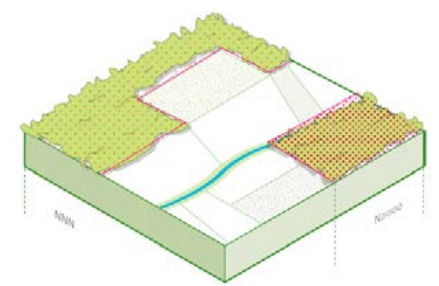

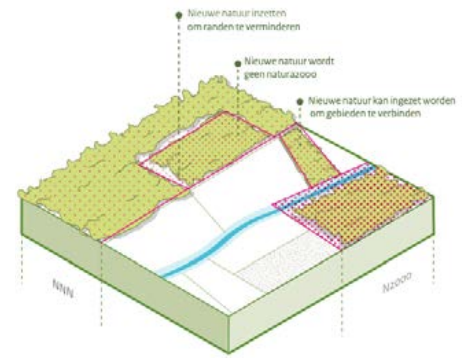
groenblauw netwerk Brabant: ook meer robuuste natuurverbindingen en nieuwe natuur in agrarisch gebied nodig in Land van Cuijk (RNOB)

klimaatrobuuste beek(dal)landschappen Noordoost Brabant (WUR i.o.v. RNOB)

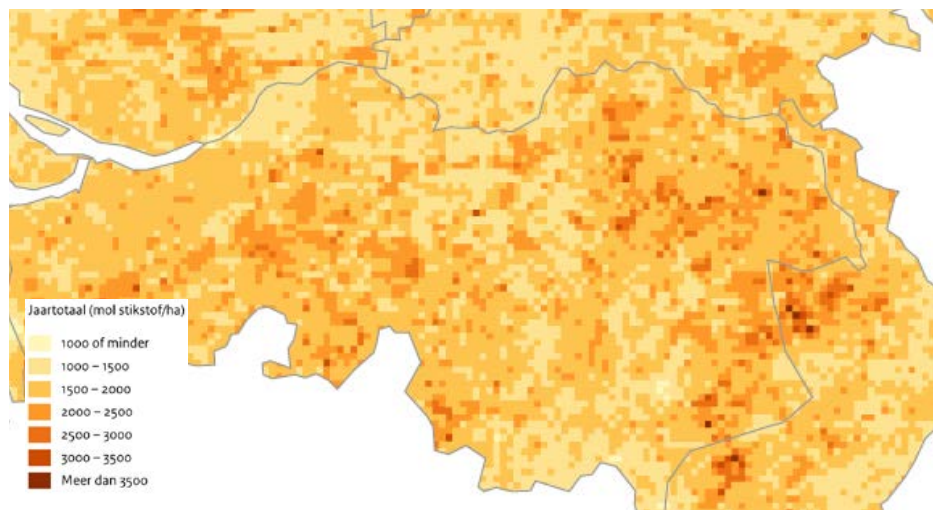
Huidige situatie

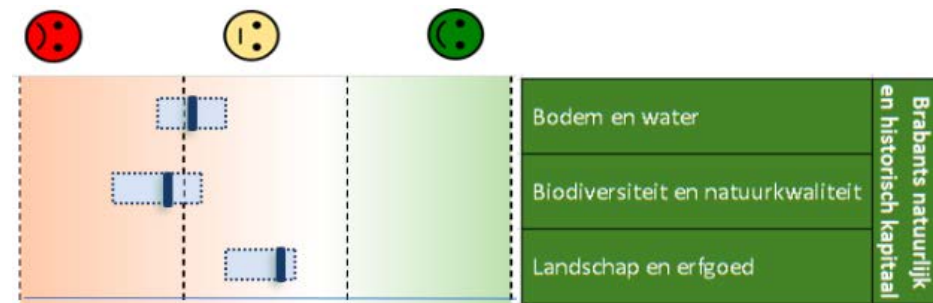
Nieuwe situatie: natuur

inpassing nieuwe (agrarische) natuur: nieuwe natuur inzetten om gebieden te verbinden (Ontwikkeldocument NPLG, 2022)

Natuur beschermen en uitbreiden

relatief veel stikstofdepositie in Land van Cuijk, in vergelijking met de rest van Nederland en de provincie (RIVM, 2022)

huidige toestand (blauwe streep) en autonome ontwikkelingen Brabantse natuur: in het rode en gele gebied wanneer we niets doen (planMER beleidskader Landbouw en voedsel Noord-Brabant)

4.1 Natuur beschermen en uitbreiden

Structuur: natuurgebieden en verbindingen

Hoewel de gemeente een groene uitstraling heeft, bestaat slechts 12% van het grondoppervlak uit natuur, tegenover 72% agrarisch gebied. Binnen die 12% ligt een veelheid van hooggewaardeerde natuurgebieden, gebaseerd op de fysieke opbouw van het gebied: het Maasheggengebied (UNESCO Man & Biosphere) met daarin de Oeffelter Meent (Natura2000), oude Maasmeander De Vilt, de Overloonsche Duinen en de Verborgten Raamvallei. Ook zijn er natuurkernen als het Sint Anthonisbos en de schilderachtige landgoederenzone, met o.a. Landgoed Tongelaar.

De elementen van de groenblauwe dooradering verbinden de natuurgebieden en bieden leefgebieden aan daar waar natuur niet de overhand heeft. Deze bestaat onder meer uit waterlopen, bermen, heggen, houtwallen en kruidenranden bij akkers. Samen vormen de natuurgebieden en de verbindingen het NNB (NatuurNetwerk Brabant). Ze zijn erg belangrijk vanwege de natuurwaarden, maar ook vanwege de cultuurhistorische en belevingswaarden. Voor de samenleving is de natuur van groot belang, met bewezen positieve effecten op gezondheid. Daarom is het belangrijk dat natuurgebieden beschermd worden en toegankelijk zijn, met groene begeleiding van woongebieden naar het buitengebied.

Het gaat echter niet goed met de natuur. De biodiversiteit gaat achteruit en gebieden tonen weinig veerkracht bij effecten van

klimaatverandering, zoals verdroging. De grootste oorzaken zijn versnippering en het verdwijnen van natuur en de gevolgen van grootschalige intensieve landbouwpraktijken. Ecologische verbindingen zijn er in Land van Cuijk nog niet voldoende, met name oost-westverbindingen, en ook naar buiten de gemeentegrenzen.

Ontwikkeling: beschermen en versterken

Natuur is van groot belang voor iedereen, maar daar wordt nog niet breed naar gehandeld. Daarom is het allereerst nodig natuur te beschermen met Europees, landelijk, provinciaal en gemeentelijk beleid, zoals Vogel- en Habitatrictlijnen gevat in Natura2000-gebieden en het NatuurNetwerk Nederland. Door de grote opgaven van deze tijd (o.a. bevolkingsgroei, klimaatverandering en zoetwaterschaarste) verschuift de noodzaak van natuur beschermen naar actief versterken en uitbreiden. We hebben meer veerkrachtige natuur nodig.

Voor het NNB moet tot en met 2027 nog ca. 8.300 hectare Brabantse grond als natuur worden ingericht. Ook zet Brabant met de Bossenstrategie in op aanleg van nieuw bos en revitalisatie van bestaand bos. Op Brabantse schaal gaat het om 13.000 hectare realisatie van nieuw bos in 2030 en 60.000 hectare revitalisatie van bestaande bossen in 2050. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waarin verschillende opgaven gecombineerd worden, geeft aan dat in 2050 10% van het gehele landelijk

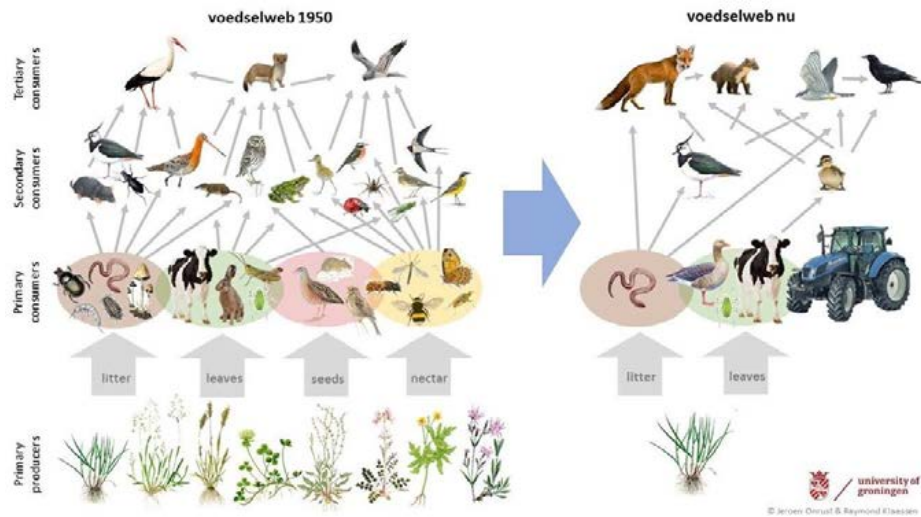
gebied uit groenblauwe dooradering moet bestaan. Opgave is om hierin als gemeente passend aan bij te dragen.

Opgave: meer veerkrachtige natuur

Concreet als opgave moeten de bestaande natuurgebieden ook in Land van Cuijk gerevitaliseerd worden, dus verdere achteruitgang gestopt en gebieden aangepast naar veerkrachtigere en gevarieerdere natuur. Daarvoor moeten langs bestaande natuurgebieden overgangszones worden ingericht. Ook moet verdere versnippering van natuurgebieden en groenblauwe dooradering worden tegengegaan, en bovendien versterkt door het aanleggen van nieuwe of robuustere verbindingen. In Land van Cuijk willen we ook bijdragen aan de benoemde bosopgave. Het liefst gebeurt dit daar waar bos een goede landschapsversterkende invulling zou zijn: in beekdalen, langs waterlopen, als natte of droge ecologische verbindingzones. De Verborgten Raamvallei en het Maasheggengebied lenen zich bijvoorbeeld heel goed voor dergelijke versterking. De groenblauwe dooradering dient goed verbonden te zijn met de woongebieden, natuurgebieden en kleinere groene stapstenen.

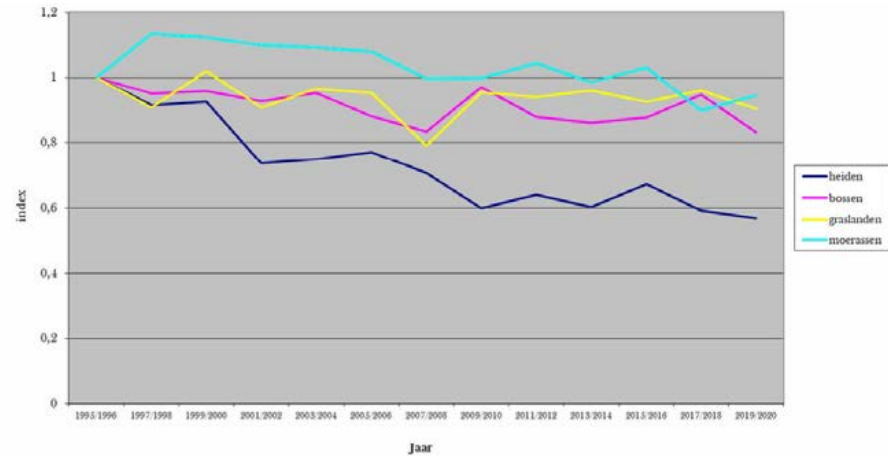
Natuurgebieden en groenblauwe dooradering beschermen en uitbreiden

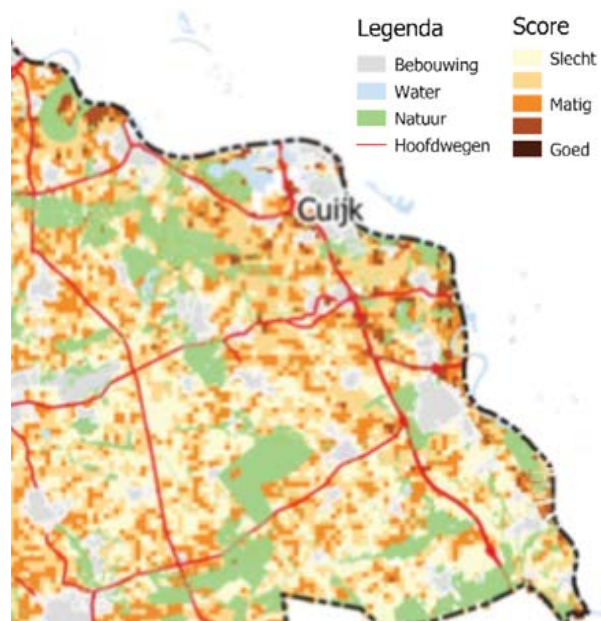
het voedselweb in het landelijk gebied is flink geslonken

(Universiteit van Groningen)

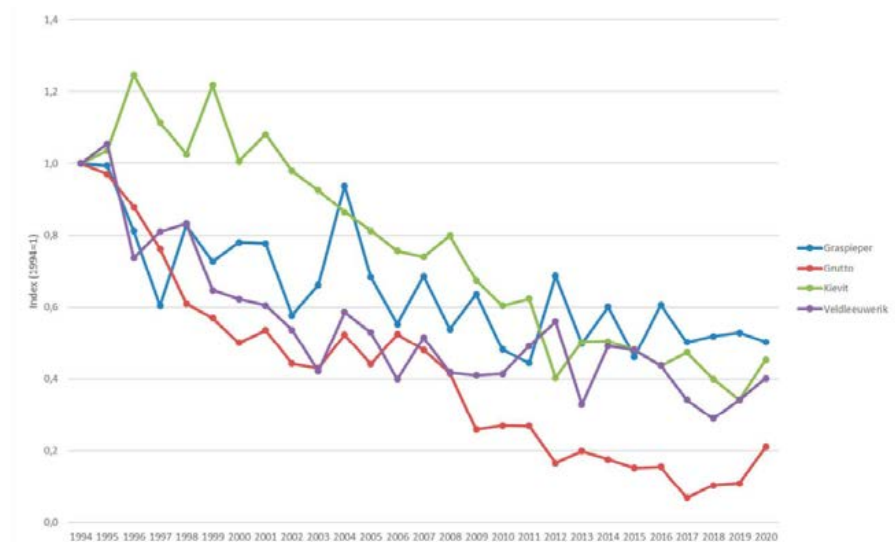
index van verschillende habitats in Brabantse natuurgebieden: dalende trent van soorten

(Provinciaal meetnet Noord-Brabant en NEM-data)

bodembiodiversiteit is gemeentebreed matig tot slecht

(De toestand van de Brabantse bodem in kaart, Provincie Noord-Brabant)

index van broedvogels van open weide- en akkergebieden in het Brabants agrarisch gebied

(Provinciaal meetnet Noord-Brabant en NEM-data)

4.2 Biodiversiteit versterken

Structuur: verlies van biodiversiteit

Biodiversiteit gaat over de verscheidenheid van plant- en diersoorten, alle micro-organismen en de balans tussen alle soorten op aarde. Biodiversiteit is essentieel voor het in stand houden van ecosystemen en daarmee een gezonde leefomgeving, omdat het feitelijk gaat over 'abundantie' - de veelheid van individuen, die een basis of schakel vormen in voedselpiramide van de natuur. Natuur met karakteristieke planten en dieren heeft bovendien meer belevingswaarde. Soortenrijkdom is een bestaansvoorwaarde voor de mens, want het is voorwaarde voor duurzame voedselproductie, grondstoffen, zuiveringsprocessen, drinkwater en meer. Het verlies aan biodiversiteit is daarom meer dan het verlies aan soorten alleen. Het tast ook de welvaart en het welzijn in onze samenleving aan.

Het biodiversiteitsverlies in Nederland is, in vergelijking tot Europa en de rest van de wereld, zeer fors. Slechts 15% is nog aanwezig, ten opzichte van 1900. Dit geldt ook voor Land van Cuijk. In woongebieden is deze achteruitgang toe te schrijven aan verstening (van tuinen en openbare ruimte), kale daken en afgesloten gevels zonder plek voor flora of fauna, en vaak onvoldoende (ecologisch beheerd) groen. In het landelijk gebied komt deze achteruitgang vooral door maatregelen voor grootschalige landbouw: verlaagd waterpeil, steeds eerdere eerste maai beurten van graslanden, verlies van groenblauwe structuren als houtwallen,

heggen en singels, en toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen en (kunst)mest. In natuurgebieden komt de verslechtering vooral van buiten. Het ergst in heidegebieden, maar ook in bossen en graslanden, door stikstofdepositie, verdroging, veranderende samenstelling bossen en versnippering.

Ontwikkeling: bewustwording

Er wordt gewerkt aan het oplossen van het gebrek aan meetbaarheid en aan beloning en waardering voor een positieve bijdrage aan biodiversiteitsherstel. Voor herstel is een robuust netwerk van natte en droge natuurgebieden en agrarische landschappen noodzakelijk, zoals de eerste kernopgave beschrijft. Er is een nationale discussie gaande rond natuurvriendelijke landbouwpraktijken - stikstofbeleid, met minder pesticiden, in de maak - maar er is nog geen landbouwakkoord die deze verbeteringen vastlegt in concrete afspraken of beleid. Er zijn Europese subsidies voor agrariërs die biodiversiteit ondersteunende landschapselementen aanleggen. Er zijn in Land van Cuijk extensiveringszones van veehouderijen aangewezen rond natuur- en woongebieden. In natuurgebieden is de Bossenstrategie kansrijk om bij te dragen aan biodiversiteitsherstel in bossen, voornamelijk door meer diversiteit aan te brengen zodat deze toekomstbestendig zijn. Denk aan maatregelen gericht op vernatting, open plekken maken en gevarieerde bossen met een afwisseling van naaldbout en loofhout.

In woongebieden is er steeds meer bewustwording over de noodzaak voor meer biodiversiteit. Het groen in de woongebieden is onderdeel van en ter ondersteuning van de totale biodiversiteit en structuur van het landelijk gebied. Het kan daarmee een toevluchtsoord en stapsteen vormen voor een deel van de biodiversiteit. Biodiversiteit staat aan de basis voor de vele baten (de ecosysteemdiensten) van het groen op het gebied van het klimaat in woongebieden, de luchtkwaliteit en de waterhuishouding. Een rijke biodiversiteit heeft een positief effect op het leven en welzijn van de bewoners van de stad. Een groene leefomgeving met inheemse planten en bomen wordt meer en meer gewaardeerd. In het landelijk gebied neemt de biodiversiteit nog altijd af.

Opgave: biodiversiteit versterken

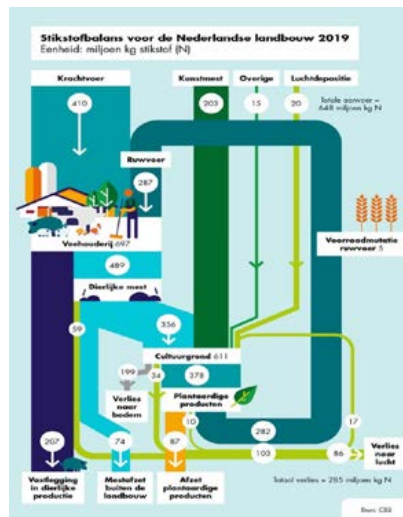
De opgave is een halt toe te roepen aan de teruggang van de biodiversiteit en de soortenrijkdom in flora en fauna in het landelijk gebied te stabiliseren en vergroten. Door het vergroten van leefgebieden van dieren en planten. Door extra aandacht voor de kwetsbare soorten. Daarbij het vaststellen van de huidige stand van zaken biodiversiteit (O-meting) en monitoring over een lange periode.

**Biodiversiteit versterken
in de kernen en in het
buitengebied**

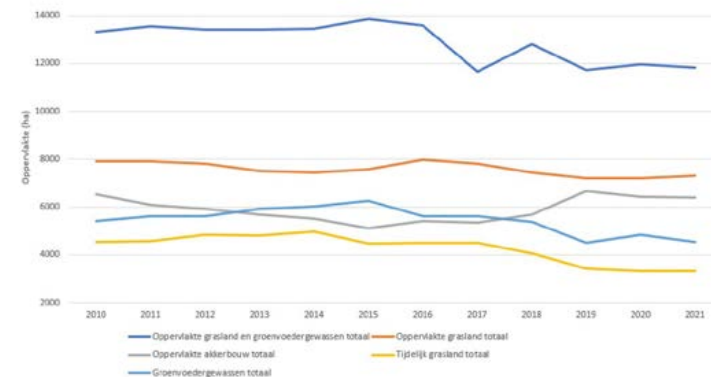

bescherming landbouwgrond, mede middels kringlooplandbouw
(Ontwikkeldocument NPLG, 2022)

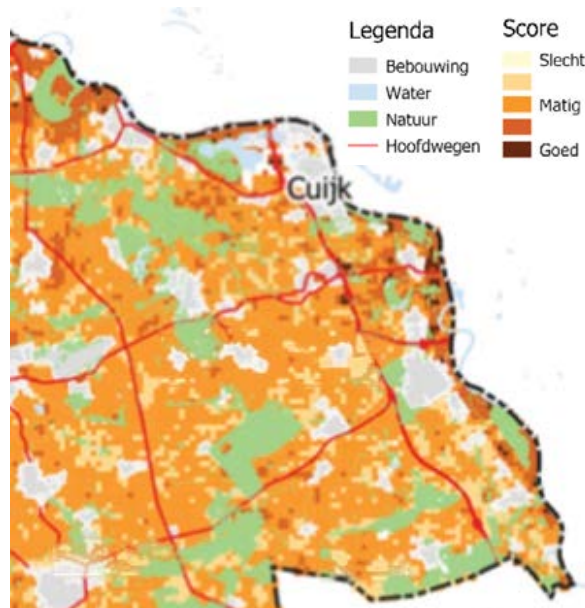

voornamelijk de intensieve veehouderij veroorzaakt veel stikstofuitstoot (CBS)

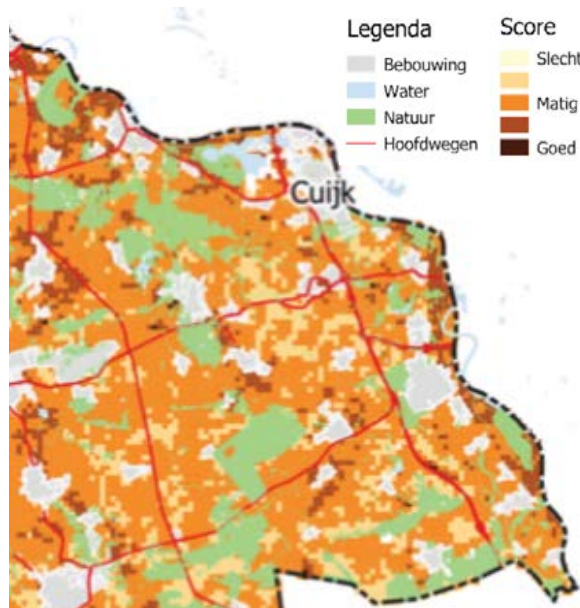

ontwikkelingen grondgebruik Land van Cuijk: veel gras en voedergrassen (ZLTO)

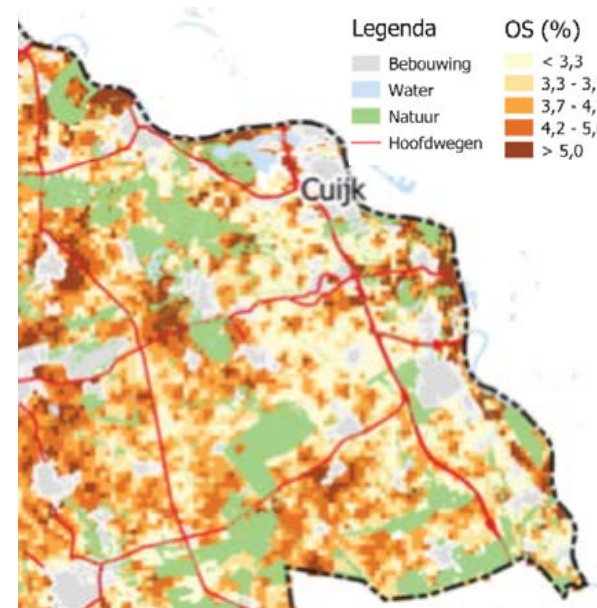
Kringlooplandbouw doorontwikkelen

vitaliteit landbouwgrond: retentie en levering van voedingsstoffen is matig
(De toestand van de Brabantse bodem in kaart, Provincie Noord-Brabant)

bodemstructuur landbouwgrond is matig
(De toestand van de Brabantse bodem in kaart, Provincie Noord-Brabant)

percentage organische stof in landbouwbodems - heel laag, dus weinig sponswerking van de bodem
(De toestand van de Brabantse bodem in kaart, Provincie Noord-Brabant)

4.3 Kringlooplandbouw doorontwikkelen

Structuur: grootschalige landbouw

Door de gevarieerde landschapsstructuur zijn in Land van Cuijk verschillende landbouwtypen ontstaan. Van kleine weides in het Maasdal tot grote, rationeel ingerichte akkers op de Peelhorst. Ruilverkaveling en specialisatie van de landbouw zorgde sinds de jaren '60 voor grote veranderingen in het landschap: kleine kavels werden groter, groene randen verdwenen, sloten werden gedempt of rechtgetrokken. De agrarische sector werd sturend voor het waterpeil en bemesting maakte bijna elke bodem geschikt voor landbouw. De boeren werden gebiedsonafhankelijk - de landbouwpraktijk kwam los te staan van de lokale bodem- en watereigenschappen. Landbouw beslaat nu zo'n 72% van het oppervlak van Land van Cuijk. Een groot deel bestaat uit intensieve veehouderijen en gemaaid grasland met lage natuurwaarden en weinig ruimtelijke kwaliteit. Ook is er in de gemeente akkerbouw, tuinbouw en bometeelt aanwezig, maar in mindere mate.

Ontwikkeling: naar binding met gebied

Jaarlijks neemt het aantal boerenbedrijven flink af. Blijvende agrariërs moeten blijven groeien of innoveren om een fatsoenlijke boterham te verdienen. Het ministerie van LNV constateert dat het huidige landbouwsysteem met kwantitatieve groei als credo niet toekomstbestendig is voor zowel het milieu als het verdienmodel van de boer. Decennialang gangbare landbouwpraktijken (gebruik van pesticiden, kunst- en drijfmest en zware machines)

hebben ernstige weerslag op biodiversiteit, waterkwaliteit, het vochtregulerend vermogen van de bodem, menselijke gezondheid en dierenwelzijn. Op de zandgronden van Land van Cuijk richt verdroging grote schade aan landbouw- en natuurgebieden. Omslag naar een kringlooplandbouwsysteem biedt uitkomst.

Nu is daarom het landbouwbeleid niet meer alleen gericht op zoveel mogelijk produceren, maar op kringlooplandbouw: een meer duurzaam systeem gericht op economische volhoudbaarheid door goede opbrengst, zuinig gebruik van grondstoffen en energie en het zo min mogelijk belasten van milieu en natuur. Alles wat door het landbouwsysteem wordt gebruikt moet vanuit datzelfde systeem worden aangevuld. Het gaat over het optimaal combineren van ecologische principes, moderne technologie, nieuwe partnerschappen en maatschappelijke diensten. Dit is in lijn met de ambitie van de regio Noordoost-Brabant. Kringlooplandbouw is een containerbegrip: met biologisch en regeneratief als natuurinclusieve vormen, maar ook intensieve technologische vormen kunnen hieronder vallen.

Daarnaast wil het kabinet dat water en bodem sturend zijn bij het maken van beslissingen over ruimtelijke inrichting. Ook zijn volksgezondheid en leefbaarheid belangrijke sturende elementen voor ruimtelijke inrichting. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied

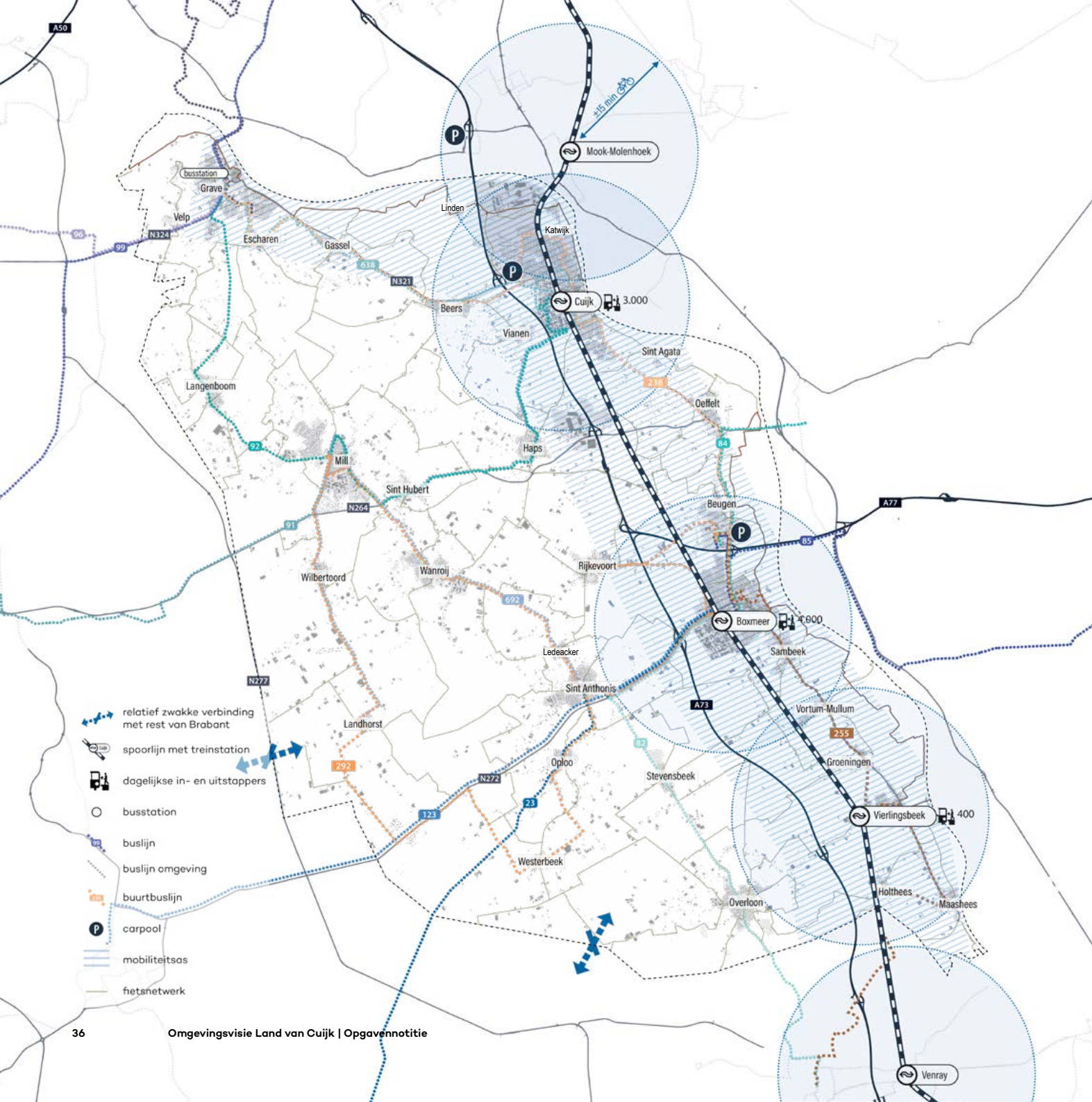
koerst op vruchtbare grond inzetten voor hoogproductieve akkerbouw- en tuinbouwgewassen voor menselijke consumptie en dat is nu lang niet overal het geval - veel grond wordt nu gebruikt voor veeteelt, gras en andere voedergewassen.

Opgave: gebied specifieke kringlooplandbouw

Opgave is agrarische bedrijven te stimuleren de omslag naar kringlooplandbouw te maken, of de huidige kringlooppraktijken door te ontwikkelen. Hiervoor willen we de kansrijkheid van de verschillende typen kringlooplandbouw laten zien en sturen op aanpassing richting gebied specifieke verbeteringen. Dit in combinatie met het creëren van een aantrekkelijker en gevarieerder landschap. Bij natuurinclusieve vormen van kringlooplandbouw, zoals voedselbossen, verdwijnt het contrast tussen natuur en cultuur. Voor agrariërs die bijdragen en het verkleinen van dit contrast (middels natuurbeheer, wateropvang, etc.) zou een bredere waardering moeten komen. Ook is de opgave hoe vrijkomende grond door stoppende agrariërs te laten bijdragen aan de kringloop, korte ketens en lokaal voedsel en een meer landschapskwaliteit, en hoe de blijvende agrariërs te faciliteren voor kwalitatieve groei en innovatie.

Verschillende vormen
van kringlooplandbouw
doorontwikkelen

5. Mobiliteit

De opgaven voor dit thema zijn:

Kwaliteit van openbaar vervoer verbeteren en mobiliteitshubs beter benutten

Bereikbaarheid van kleine kernen en voorzieningen garanderen

Mobiliteit verduurzamen en inzetten op gedragsverandering naar actieve mobiliteit

Duurzame en actieve mobiliteit is de koers voor Land van Cuijk. De auto zal – zeker in het landelijk gebied – voor veel mensen de voorkeur behouden. Tegelijkertijd kunnen we kansen benutten om het openbaar vervoer te versterken, voorzieningen voor eenieder bereikbaar te houden, de verkeersveiligheid te vergroten en duurzaam mobiliteitsgedrag te stimuleren.

5. Mobiliteit

elektrificering van de Maaslijn Nijmegen - Roermond (OV magazine)

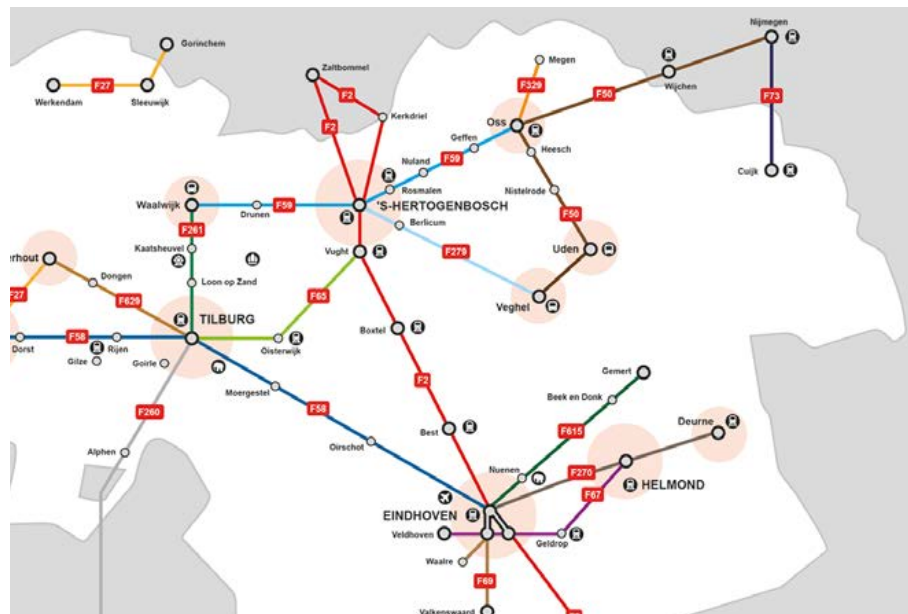

huidig netwerk van buslijnen Land van Cuijk (Arriva)

Lijnbussen	Buurtbussen	Schoolbussen
Lijn 9: Grave – Overasselt – Nijmegen	Lijn 238: Boxmeer - Cuijk – Grave	Lijn 638: Grave – station Cuijk - Merletcollege Cuijk – Hapsebaan
Lijn 23: Boxmeer - Sint Anthonis - Helmond	Lijn 255: Boxmeer – Vierlingsbeek – Maashees - Venray	Lijn 684: Boxmeer – Gennepe
Lijn 82: Boxmeer- Overloon Venray	Lijn 292: Rijkevoort – Boxmeer – Mill – Wilbertoord – Landhorst – Westerbeek – Oploo	Lijn 690: Grave – Reek – Schaik – Heesch
Lijn 84: Boxmeer - Gennepe	Lijn 568: Grave – Wijchen	Lijn 692: Boxmeer- Landhorst
Lijn 85: Boxmeer - Afferden		
Lijn 91: Cuijk – Mill – Uden		
Lijn 92: Cuijk – Mill – Uden – Grave		
Lijn 99: Nijmegen – Grave – Uden		
Lijn 123: Boxmeer - Sint Anthonis – Helmond		

overzicht van buslijnen Land van Cuijk

(Inventarisatiedocument Mobiliteitsplan Land van Cuijk, RoyalHaskoningDHV)

snelfietsroutes in het oosten van Noord-Brabant (provincie Noord-Brabant)

verbetering van hubfuncties stations (gemeente Land van Cuijk)

5.1 Kwaliteit van OV en stations verbeteren

Structuur: kwetsbare positie van OV

Het openbaar vervoer in stand houden en versterken is een wens die breed gedeeld wordt in Land van Cuijk. De gemeente beschikt over een openbaar vervoersverbinding per trein – De Maaslijn – en diverse buslijnen. De Maaslijn is een van de langste en intensief bereden enkelsporige spoorlijnen in ons land. Dat maakt de lijn kwetsbaar voor vertragingen en verstoringen omdat treinen alleen op stations kunnen passeren. De kwetsbaarheid wordt vergroot doordat relatief oud materieel nog zeker 7 jaar langer gebruikt moet worden dan gepland. Het aantal OV-reizigers op de Maaslijn is met 1.000-1.500 reizigers in de ochtend- en avondspits het hoogst tussen Molenhoek en Cuijk. De Maaslijn heeft drie stations in de gemeente: Cuijk, Boxmeer en Vierlingsbeek met resp. 3.000, 4.000 en 500 in- en uitstappers.

Een groot deel van de kernen beschikt over een busverbinding, bestaande uit lijnbussen, buurtbussen en schoolbussen. De drukste buslijn is lijn 238 die in de ochtendspits nabij Cuijk gebruikt wordt door 200 tot 500 personen. De dagen en frequentie van de bussen is echter sterk wisselend. De lijnbussen rijden dagelijks elke 30 min. maar buurtbussen hebben lagere frequentie (soms elk uur, niet in de avond en in het weekend).

Wat opvalt is dat de OV-verbindingen in de gemeente nog geen samenhangend netwerk vormen. De belangrijkste verbindingen zijn gebaseerd op de voormalige gemeenten.

Ook is oost-westverbinding naar de rest van de regio Noordoost-Brabant en de verbinding naar Eindhoven niet heel sterk. Het OV is nog niet aangepast op de beoogde belangrijkste verbindingen in de nieuwe gemeente. Als voorzieningen zich gaan concentreren in de grotere kernen, groeit de behoefte aan betere verbindingen vanuit de kleinere kernen.

Ontwikkeling: hubs en deelmobiliteit

Naast groei van het autoverkeer, wordt ook voor de Maaslijn verwacht dat het aantal reizigers tot 2040 zal toenemen met op het drukste punt tussen Cuijk en Molenhoek elke spits zo'n 1.500-2.000 reizigers. Dat is de helft meer dan de huidige situatie. Veel zal afhangen van de elektrificering van het spoor en de spoorverdubbeling rond de stations Cuijk en Boxmeer (waardoor treinen elkaar kunnen passeren). Dit vraagstuk ligt vooral bij provincie(s) en het Rijk, waarvoor de gemeente kan lobbyen. Voor de buslijnen zijn de prognoses bij een gelijkblijvend aanbod onbekend. Algemene verwachting is dat de exploitatie van de huidige vaste buslijnen steeds moeilijker uit te voeren zal zijn.

De stationsgebieden spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van treinstation naar moderne mobiliteitshubs waar diverse vormen van deelvervoer, voorzieningen en services aangeboden worden. In ons land wordt op veel plekken al nagedacht en geëxperimenteerd met mobiliteitshubs op verschillende schaalniveaus: van een kleine

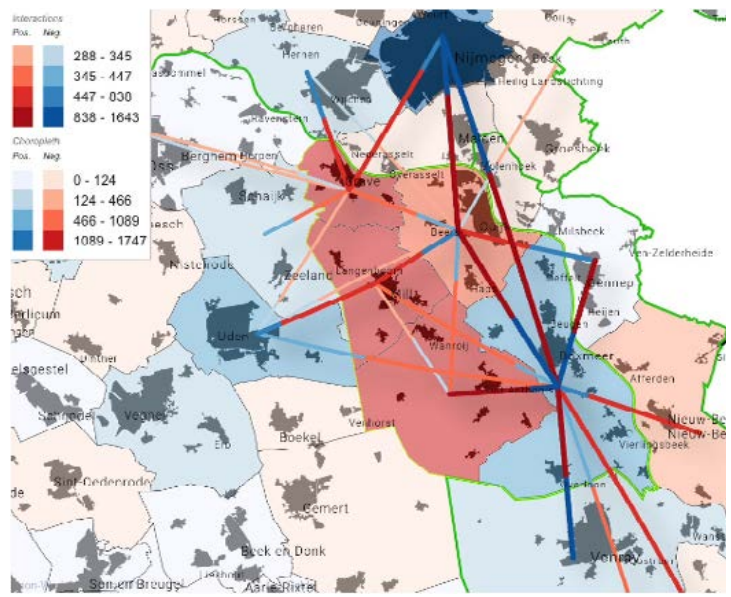
dorps- of buurthub tot aan verbreding van traditioneel OV-aanbod naar vraag gestuurde vormen van mobiliteit. Een netwerk van hubs kan ook soelaas bieden voor de kernen in het landelijk gebied.

Opgave: concentratie rond knooppunten en hubs

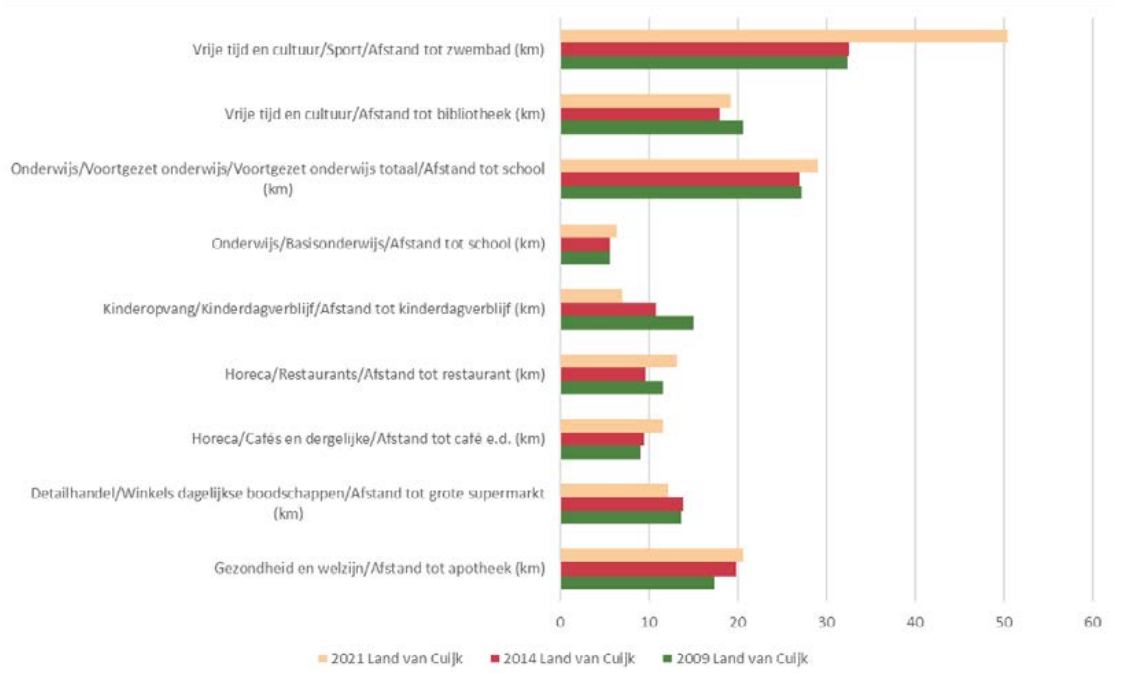
De eerste opgave is het versterken van het huidige openbaar vervoer: het beter benutten van de Maaslijn en ook de beste buslijnen tussen de kernen. Maak het gemakkelijker om het OV te nemen. Dit vraagt om mobiliteitshubs met deelmobiliteit en andere services. De stations zijn knooppunten in een breder netwerk van kleinschalige mobiliteitshubs, verspreid over de kleine kernen. Naast mobiliteitsinterventies vraagt een beter OV ook om het beter benutten van stationsomgevingen en spoorzone. Bundeling van voorzieningen en woningbouw rond stations draagt hieraan bij, evenals het directer koppelen van bedrijven en werknemers aan de stations en grotere OV-halten. Concentratie van wonen en werken rond OV-halten vergroot het gebruik van het openbaar vervoer. Tevens vergroot het de mogelijkheden om je gemakkelijker met de fiets of lopend te verplaatsen.

Kwaliteit van openbaar vervoer verbeteren en stations en mobiliteitshubs beter benutten

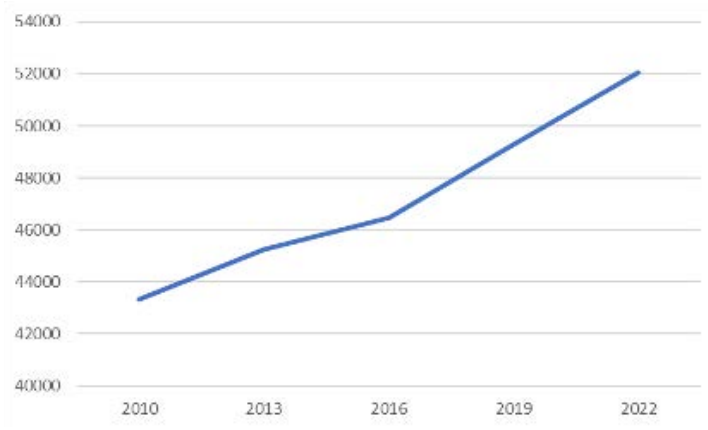

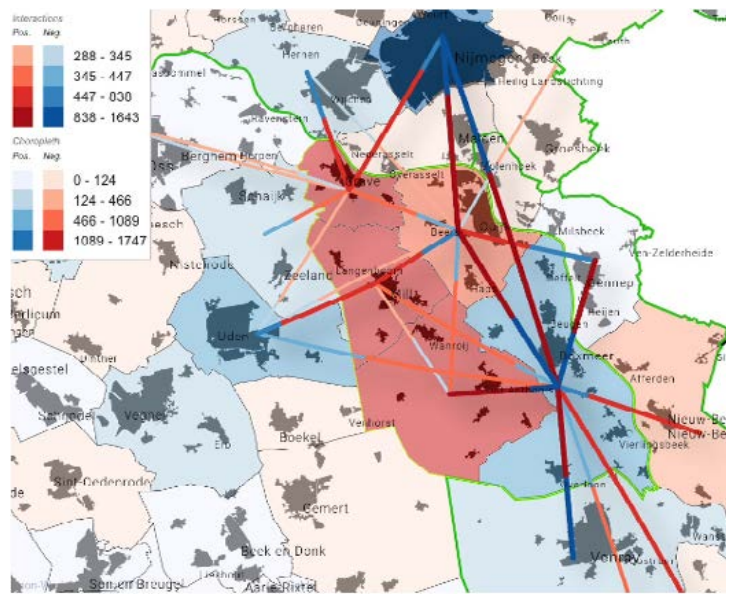
verplaatsingen van en naar werk
(CBS microdata Mobiliteits Onderzoek Nederland 2011-2017)

afstand tot voorzieningen groeit tussen 2019-2021 (Inventarisatiedocument Mobiliteitsplan Land van Cuijk)

groei van het aantal auto's in Land van Cuijk (CBS)

verplaatsingen voor onderwijs en zorg
(CBS microdata Mobiliteits Onderzoek Nederland 2011-2017)

Bereikbaarheid van dorpen en voorzieningen garanderen

5.2 Bereikbaarheid van dorpen en voorzieningen garanderen

Structuur: externe oriëntatie

De verkeersstructuur van de gemeente wordt sterk gedomineerd door de rijkswegen A73, A50 en de A77 als verbinding met het Duitse achterland. Voorheen was de structuur oost-west georiënteerd met provinciale wegen gerelateerd aan de ontginning van de Peel. Met de aanleg van de A73 is de noord-zuid oriëntatie dominant. Het 'middengebied' tussen de A73 en A50 wordt ontsloten door drie provinciale wegen (N321/324, N264, N272) in oost-west richting. Met de excentrische ligging van de Maaslijn en de marginalisering van het busvervoer is de OV-bereikbaarheid van de kleine kernen een bron van zorg. Voor bewoners en bedrijven speelt de auto voor hun bereikbaarheid in het landelijk gebied veelal een belangrijke rol.

De gemeente kan niet als een eigenstandige functionele regio – een daily system – worden beschouwd voor bewoners, bedrijven en voorzieningen. Het noorden van de gemeente (Cuijk, Grave) zijn voor de arbeidsmarkt en voorzieningen sterk gericht op Wijchen en Nijmegen. Mill en Sint Hubert kent veel wisselwerking met Uden. En Boxmeer oriënteert zich ook op Nijmegen, Oss, Venray en Gennep. Er is relatief veel mobiliteit van en naar voorzieningen zoals scholen en ziekenhuizen. Ook is er uitwisseling van recreatief verkeer waarbij vooral fietsers gericht zijn op trekpleisters als de Unesco Maasheggen, Kraaijenbergse Plassen en de Mookerplas. De snelfietsroute tussen Cuijk en Nijmegen versterkt dit.

De fietsbewegingen zijn gericht op voorzieningen en centra van de grootste kernen en op verbindingen tussen de kernen. De hoofdfietsstructuur kent nog niet op alle routes een vrijliggend fietspad of fietsstrook en verdient verbetering vanuit oogpunt van veiligheid, comfort en aantrekkelijkheid. Met name de confrontatie met zwaar landbouw- en vrachtverkeer is voor menig een zorg.

Ontwikkeling: voorzieningen raken op afstand

Tussen 2009-2021 is in de gemeente de gemiddelde afstand tot belangrijkste voorzieningen voor inwoners toegenomen. Dit is het gevolg van het verdwijnen van voorzieningen in diverse kernen. Tevens is het autobezit in de gemeente flink toegenomen, van 43.338 in 2010 naar 52.033 in 2022. Het autobezit per huishouden is gemiddeld 1,3 en dat is het hoogst van de regio Noordoost-Brabant. Het grootste aantal voertuigen per etmaal – tussen de 20.000-25.000 – komt samen op de A73 bij viaduct Sint Anthonisweg. Na de Rijkswegen zijn ook de provinciale wegen druk bereiden met 10.000-15.000 voertuigen per etmaal. De drukste gemeentelijke wegen zijn de ontsluitingswegen van de kernen Boxmeer en Cuijk. Dit leidt op enkele momenten tot vertragingen in de ochtend- en avondspits.

Met groei van het verkeer komt de verkeersveiligheid nog meer in het geding. Vooral ouderen zijn relatief vaak betrokken en kwetsbaar bij ongevallen. In 2030 is 25% van de bevolking in de gemeente ouder

dan 75 jaar. De vergrijzing vergt dat bij de inrichting van mobiliteit meer aandacht wordt besteed aan veilige infrastructuur en overzichtelijke verkeerssituaties, met name voor fietsinfrastructuur en OV-haltes.

Opgave: mobiliteitstransitie in het landelijk gebied

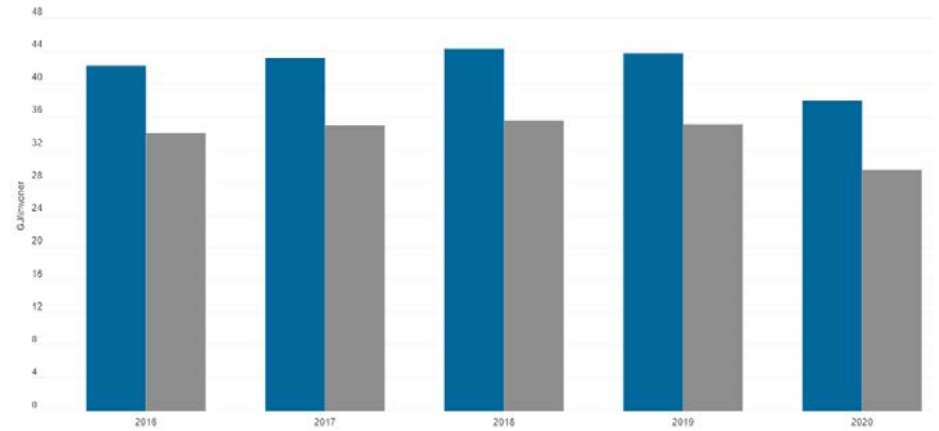
In de gemeente is al jaren sprake van een afname van het voorzieningenaanbod in diverse kernen en hierdoor een toenemende afstand tot voorzieningen. Deze trend lijkt zich nog door te zetten onder meer met het verdwijnen van enkele basisscholen. Evenzeer is het autobezit in de afgelopen 10 jaar flink gegroeid. Vanwege de groeiende afstand tot voorzieningen is de verwachting dat – zonder inzet van alternatieven – deze toename verder doorzet. Ook het aantal voertuigen zal tot 2040 op nagenoeg alle wegen toenemen. Ook het fietsverkeer zal toenemen, met een verdubbeling op de drukste routes tot 2040. Navent wordt verwacht dat ook het aantal verkeersongevallen zal stijgen als gevolg van verkeersdrukke en verdere vergrijzing. Het verminderen van het autobezit en -gebruik maar vooral het aanbieden van alternatieven voor (deel)mobiliteit is een belangrijke opgave.

Bereikbaarheid van kleine kernen en voorzieningen garanderen

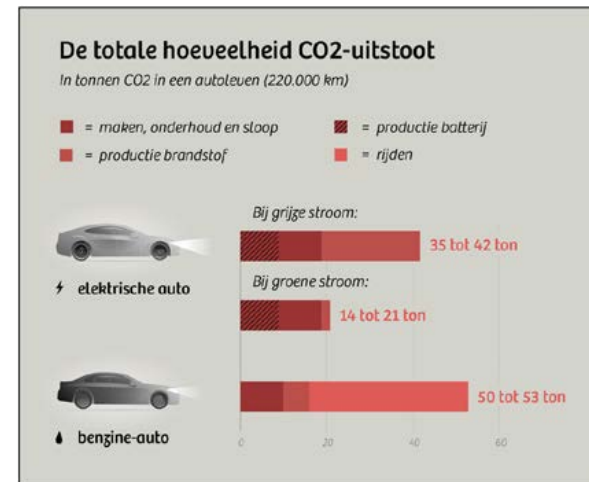

gelaagde opbouw van systeem smart mobility (Smartwayz.nl)

energieverbruik verkeer en vervoer per inwoner Land van Cuijk (blauw) en regio Noord-oost-Brabant (grijs) (Klimaatmonitor rijksoverheid)

Duurzame mobiliteit en gedragsverandering stimuleren

CO2-uitstoot van benzine-auto versus elektrische auto (interne notitie gemeente Land van Cuijk)

5.3 Duurzame mobiliteit en gedragsverandering stimuleren

Structuur: elektrificering van mobiliteit

Duurzame mobiliteit richt zich op de transitie naar een mobiliteitssysteem zonder fossiele brandstoffen en uitstoot en richt zich op het stimuleren van actieve en gezonde mobiliteit (lopen en fietsen). Mobiliteit is sterk verbonden aan de transitie naar duurzame energie. Het energieverbruik voor verkeer en vervoer is hoog in Land van Cuijk: met bijna 38 gigajoule per inwoner ligt hoger dan het gemiddelde van regio Noordost-Brabant. De gemeente staat hiermee derde in verbruik per inwoners van de gehele regio.

De elektrificering van mobiliteit is echter volop gaande. Er is flinke groei van het gebruik van elektrische auto's en ook het aantal (semi)publieke oplaadpunten groeit. Nu zijn er op 367 locaties oplaadpunten beschikbaar en dat aantal groeit ieder jaar. Prognoses laten zien dat het aandeel elektrisch rijden van 6.337 auto's (=12%) in 2025 op termijn zal doorgroeien naar 54.714 auto's in 2050 (=100%). Ook het bezit en gebruik van e-bikes en andere vormen van elektrisch vervoer groeit flink door. Hiermee groeit de behoefte aan een samenhangend netwerk van (publieke) oplaadpunten zowel voor auto's als fietsen.

Het reduceren van autogebruik kan veel bijdragen aan de verduurzaming. Bijvoorbeeld door een 2e of 3e auto per huishouden te ontmoedigen door alternatieve vormen van deelmobiliteit in de kernen. Ook het stimuleren van (elektrisch)

fietsen past goed bij de afstanden naar de voorzieningen en centra van grotere kernen.

Ontwikkeling: innovaties en gedragsbeïnvloeding

Mensen zijn steeds meer bereid om duurzame keuzen te maken in hun mobiliteitsgedrag, bijvoorbeeld om geen auto meer te kopen maar gebruik te maken van een deelauto. Het bezit van auto's in ons land neemt af, maar hierin lopen de (grote) steden voorop in combinatie met het autoluw maken van hun centra. Mensen kiezen voor een efficiënte en comfortabele verplaatsing en bezit van een voertuig wordt hieraan ondergeschikt. Dit wordt met Mobility-as-a-Service (MaaS) mogelijk gemaakt. Nu zal ook in de toekomst de auto in Land van Cuijk een belangrijke rol blijven spelen, maar evenzeer zijn er kansen om vormen van deelvervoer te introduceren als alternatief voor de auto en het reguliere OV-aanbod.

De technologische ontwikkelingen en innovaties in mobiliteit zetten zich in snel tempo voort. Niet alleen op het gebied van mobiliteitsdiensten en data- en verkeersmanagement, maar ook in de ontwikkeling van nieuwe, duurzame vervoersmiddelen. Inmiddels zijn er vele typen e-bikes, de speed pedelec, e-steps, driewielers en cargobikes in het straatbeeld verschenen. Evenzeer zijn er innovaties op komst in het goederenvervoer, bevoorrading van centra en pakketdiensten. Ook in Land van Cuijk zullen deze innovaties volgen,

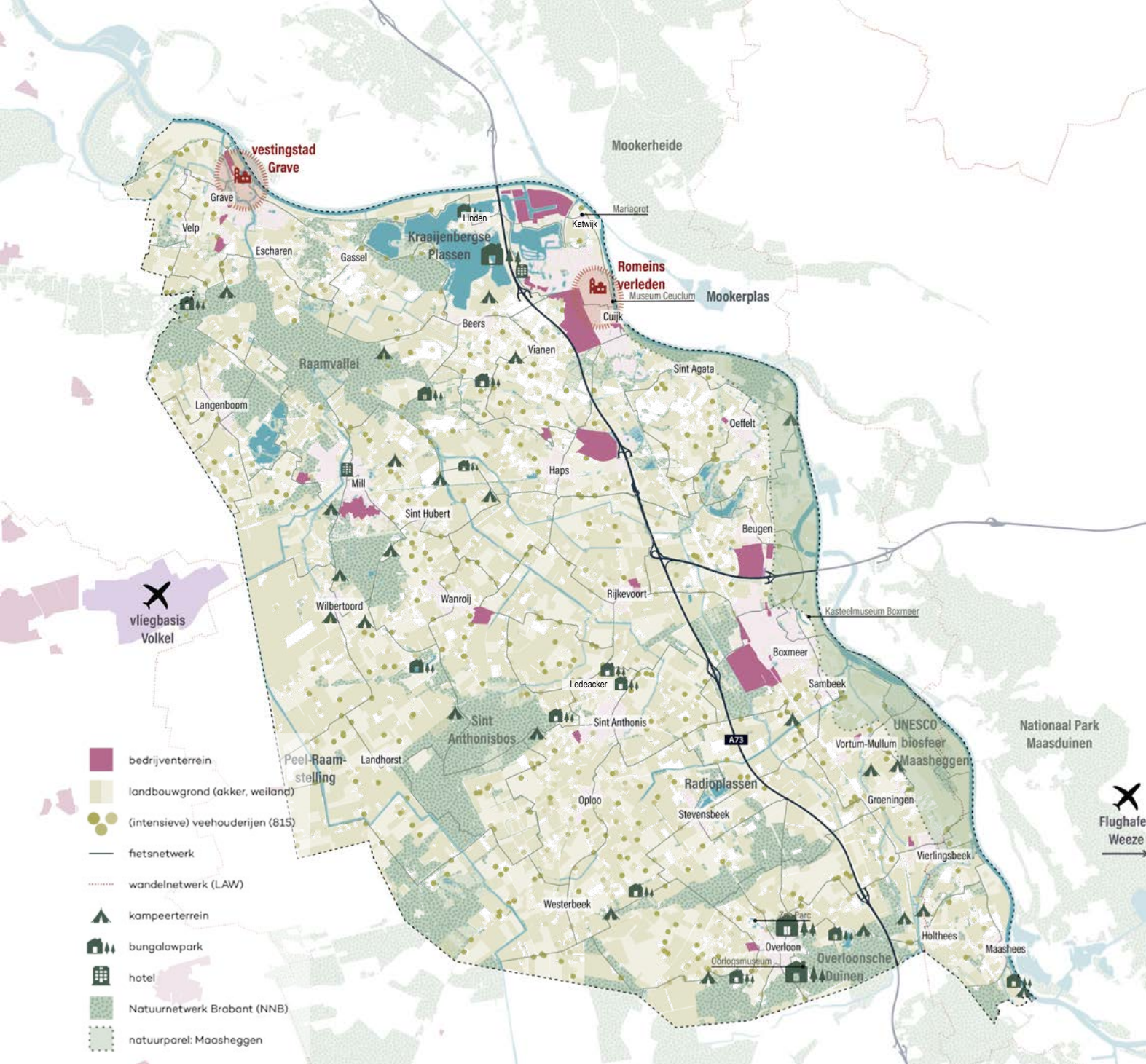
hetgeen andere eisen stelt aan de fysieke infrastructuur en openbare ruimte maar ook in gedrag en handhaving.

Opgave: duurzame en actieve mobiliteit

Duurzame mobiliteit vraagt om een brede aanpak voor het reduceren van verplaatsingen, stimuleren van actieve mobiliteit en gedragsbeïnvloeding voor duurzame keuzen. Zo leidt clustering van wonen, werken en voorzieningen tot minder autoverplaatsingen. Er zijn al interessante stimuleringsprogramma's (o.a. Sjees, SmartwayZ) voor gedragsverandering om autoforensen op de fiets te krijgen. Een auto staat immers gemiddeld 94% van de tijd stil. De elektrische fiets is op een afstand tot circa 20 km een belangrijk alternatief voor de auto of het OV. Dit vraagt om veilige en aantrekkelijke (snel)fietsroutes, fietsparkeerplekken, oplaadpunten en voorrangssituaties voor de fiets in plaats van de auto. Het stimuleren van actief bewegen – lopen en fietsen – heeft ook een positieve impact op gezondheid: minder medische kosten en meer gezonde levensjaren. En ook op de leefbaarheid: minder auto's en minder parkeren waardoor er meer ruimte is voor groen, spelen en ontmoeten.

Mobiliteit verduurzamen en inzetten op gedragsverandering naar actieve mobiliteit

6. Economie

De opgaven voor dit thema zijn:

Toekomstbestendige ontwikkeling met focus op agrifood, tech en health

Verbreding van de activiteiten tot een economisch rendabel buitengebied

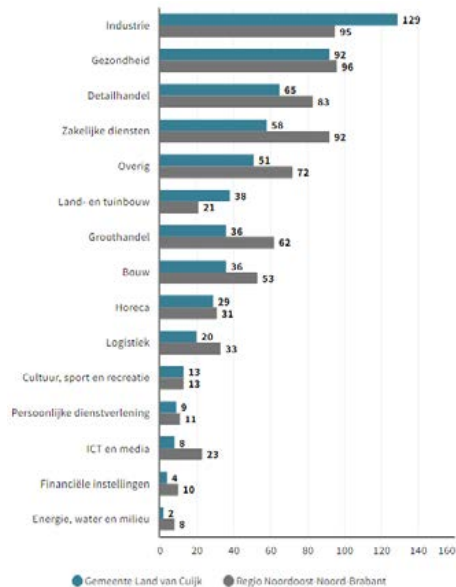

Toerisme en recreatie versterken als economische drager

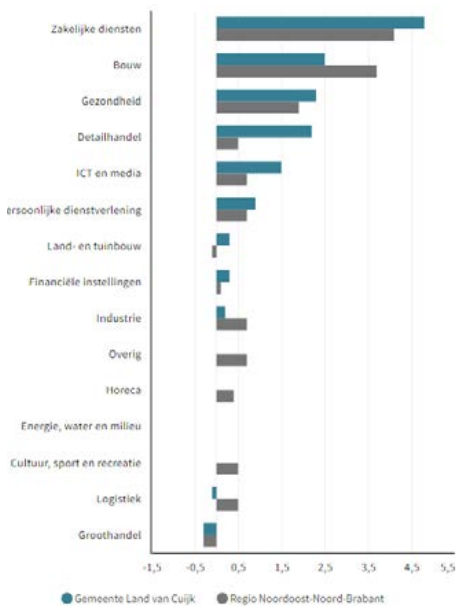
De agrifood-techsector speelt een belangrijke rol in Land van Cuijk. Het doorontwikkelen hiervan vergt inspanningen op het gebied van samenwerking, onderwijs en innovatie, maar ook aantrekkelijke woonmilieus. Voor stoppende agrarische bedrijven zien we kansen voor nieuwe economische invullingen. Voor toerisme en recreatie heeft het bepalen van een sterk profiel prioriteit.

6. Economie

aantal banen per 1000 inwoners
Land van Cuijk (KVK, 2021)

groei vestigingen per 10.000 inwoners
Land van Cuijk (KVK, 2023)

agrifood-sector in Noordoost-Brabant (agrifoodcapital.nl)

6.1 Toekomstbestendige economische hotspot ontwikkelen

Structuur: kansrijke hotspot agrifood-tech

Het Land van Cuijk herbergt een kansrijke 'hotspot' binnen de exporteconomie van Zuid-Nederland en vormt één van de concentratiegebieden van kennisintensieve industrie in Nederland. Er is een sterke kennis van agrifood-technologie, akkerbouw, componentenproductie en fijnmechanische industrie.

Binnen de gemeente zit ruim 22% van de werkgelegenheid in de industrie, ver boven het Nederlands gemiddelde en ook het dubbele van Noordoost-Brabant. De 'Big 5' aan bedrijven speelt hier een belangrijke rol: MSD Animal Health, Hendrix Genetix, Nutreco, Marel en Danone. De kern van het economische systeem bevindt zich ten oosten van de A73 tussen Cuijk en Boxmeer, maar reikt tot ver over de gemeentegrenzen richting Nijmegen en Duitsland.

Op het gebied van gezondheid is een bijzondere biotoop ontstaan. Enerzijds bestaat deze uit bedrijven die voeding en geneesmiddelen voor dieren ontwikkelen. Deze sector krijgt steeds meer samenhang en betekenis als Agrifood&Health cluster. Hierbij geldt de uitdaging om voedsel en geneesmiddelen efficiënter te produceren, met aandacht voor het gezonde dier, de gezonde mens en een gezonde omgeving. Daarnaast staat de gezondheidszorg voor de mens centraal in het moderne Maasziekenhuis. Hier werkt men samen met UMC St Radboud en Sint Maartenskliniek.

In totaal telt de gemeente momenteel circa 11.000 bedrijven en 40.000 banen (peildatum 2021). Het aantal banen per

1.000 inwoners is lager dan gemiddeld in Noordoost-Brabant.

Ontwikkelingen: mismatch arbeidsmarkt

Het totaal aantal banen binnen de gemeente is wat afgenomen (met 1,4%) ten opzichte van de regio en Nederland. Het aantal bedrijven groeit daarentegen harder dan gemiddeld in Noordoost Brabant. Ook het aantal banen in de industrie neemt toe (22,3%). Er zijn veel mismatches in de regionale arbeidsmarkt: de lage arbeidsparticipatie in de regio Land van Cuijk contrasteert met de groei van het aantal banen in de industrie. Dit komt door de vergrijzende beroepsbevolking en een sterke braindrain. De vitale industrie moet de werknemers steeds meer 'van ver' halen.

Op mondiaal niveau is er sprake van een aantal trends binnen de economische (agrifood-)sector die een transitie naar een nieuwe economie zullen inzetten. Het gaat o.a. om de digitalisering en robotisering, eiwittransitie en de noodzaak voor verduurzaming (circulariteit, klimaatadaptatie, energietransitie). Om de ontwikkeling van de agrifoodsector te bestendigen bestaan er binnen de regio een aantal samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, onderzoek, onderwijs en overheid (Triple Helix). Voorbeelden zijn Agrifood Capital Noordoost-Brabant en Platform Agrifood Tech. Ook is er een intensieve samenwerking met de Universiteit Wageningen, de HAS Hogeschool, de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht en de TU Eindhoven.

Opgave: versterken randvoorwaarden voor toekomstbestendige ontwikkeling

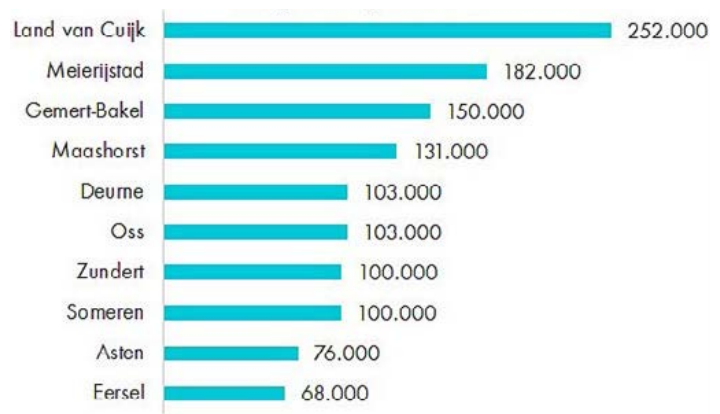
De opgave is het verbeteren van een aantal randvoorwaarden voor de doorontwikkeling van de agrifood-sector. Ten eerste de versterking van de Triple Helix gericht op onderwijs, innovatie en internationale concurrentiekracht. Hierbij wordt ingezet op een nauwere samenwerking met partijen in Brainport, Noord-Limburg en stadsregio Nijmegen. De positionering en branding van de regio kan worden versterkt. Daarnaast moeten de vestigingsfactoren voor hoogopgeleide jonge gezinnen en expats worden verbeterd, door het bieden van een aantrekkelijke woonomgeving, recreatiemogelijkheden en de nabijheid van steden met een cultuuraanbod.

Ook is passende huisvesting nodig voor arbeidsmigranten. Een andere opgave is het verbeteren van de fysieke verbindingen met de regio Rijk van Nijmegen en het Duitse achterland. Dit betreft de intensivering van het OV-netwerken en doorstroming op de A73 en de A77.

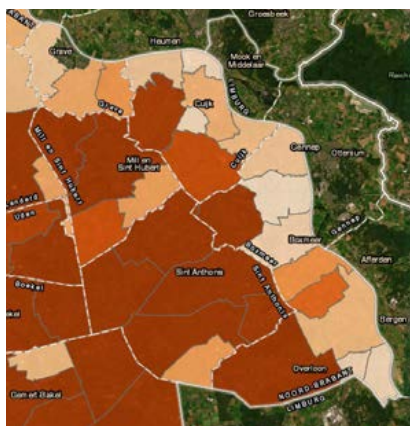
Tenslotte is een strategische voorraad bedrijventerrein nodig, in stedelijke uitbreidingsgebieden of in het buitengebied aan de rand van de stedelijke bebouwing, om de doorontwikkeling te faciliteren.

**Toekomstbestendige
ontwikkeling met focus op
agrifood, tech en health**

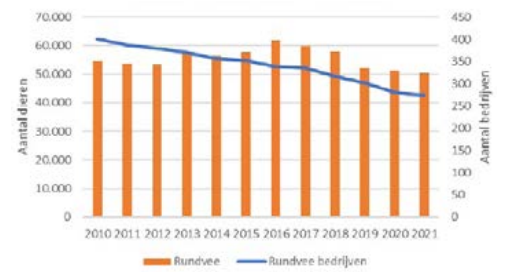

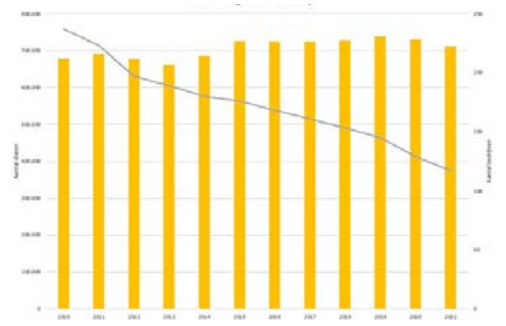
top 10 gemeenten met meeste m2 leegstaande agrarische gebouwen tot 2035 (provincie Noord-Brabant)

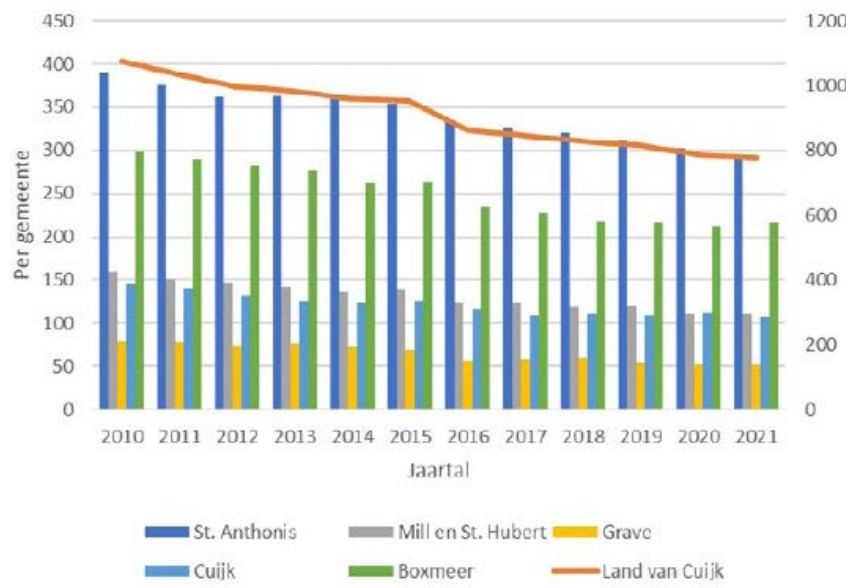
prognose vrijkomende agrarische bebouwing (provincie Noord-Brabant)

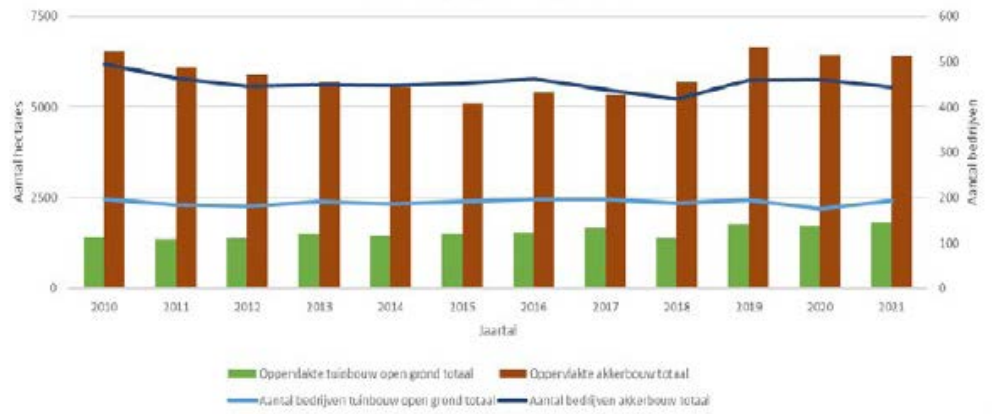
ontwikkeling rundveehouderij Land van Cuijk (Omgevingsvisie ZLTO)

ontwikkeling varkenshouderij Land van Cuijk (Omgevingsvisie ZLTO)

aantal agrarische bedrijven per gemeente in Land van Cuijk (ZLTO Omgevingsvisie)

ontwikkeling plantaardige sectoren Land van Cuijk (Omgevingsvisie ZLTO)

6.2 Economisch rendabel buitengebied

Structuur: grote agrarische sector

De gemeente Land van Cuijk kent een groot areaal aan agrarisch buitengebied en 6,7% van de banen in de agrarische sector. Dit is beduidend hoger dan het regionaal en nationaal gemiddelde. In 2021 waren er 778 volwaardige landbouwbedrijven in Land van Cuijk, met name melk- en vleesveehouderijen en varkenshouderijen. De regio behoort tot de meest 'veedichte' gebieden van Nederland. Op de kleigronden aan de Maas bevinden zich de meer kleinschalige en gemengde bedrijven. Op de zandgronden in het primaire landbouwgebied aan de Middenpeelweg zijn er meer grotere gespecialiseerde landbouwbedrijven. De hoogste dichtheid aan dieren bevindt zich rondom Sint Anthonis. Door de schaalvergroting van de afgelopen decennia is heeft het landschap een technische uitstraling gekregen met grotere stallen, zwaardere machines en mestfabrieken.

Ontwikkeling: forse schaalvergroting

Schaalvergroting vond ook plaats in de veehouderij: meer dieren en minder bedrijven. De CBS-cijfers van de afgelopen 10 jaar laten een daling zien in het aantal landbouwbedrijven met 27,6%. Deze ontwikkeling verschilt per agrarische sector en is het sterkst in de varkenshouderij. Hier zien we bijna een halvering van het aantal varkensbedrijven in de afgelopen 10 jaar. Wel is het aantal varkens toegenomen met een kleine 3% tot ruim 710.000 dieren. Dit betekent een

enorme schaalvergroting van de bedrijven, een gemiddeld bedrijf telt in 2021 6.075 varkens. De melkveehouderij toont een afname van 19% in de gemeente, dit is het dubbele van de landelijke cijfers. De pluimveehouderij laat een stabiel beeld zien met ongeveer evenveel (ca. 3 miljoen) kippen als in 2010. Het aantal bedrijven is in die periode wel met een kwart afgenomen. Dit is goed vergelijkbaar met de landelijke trends. In de akkerbouw daalt zowel het aantal bedrijven als het oppervlakte per bedrijf. Deze omvat een relatief klein areaal van rond de 14 hectare per bedrijf, vaak gecombineerd met een andere hoofdtek, bijvoorbeeld veehouderij. Daarnaast zijn er ca. 200 tuinbouwbedrijven, waarvan het areaal is toegenomen met 30% tot ca. 1.800 ha in 2021.

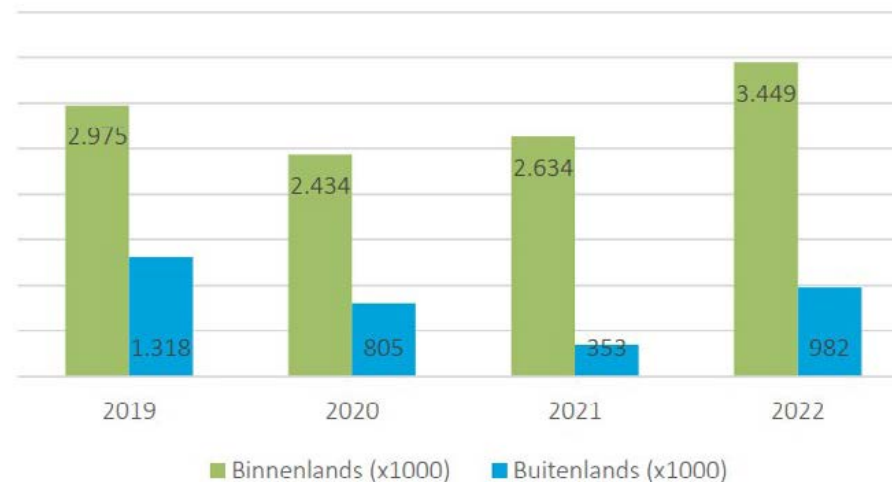
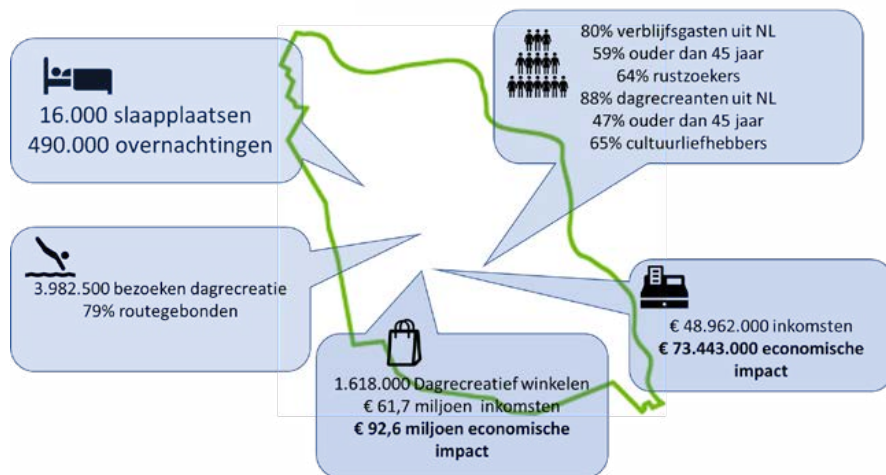
Het economisch model van de agrarische sector wordt steeds kwetsbaarder, de werkgelegenheid is sinds 2000 met ca. 40% gedaald. Voornamelijk bij de intensieve melk- en vleesveehouderijen zijn er veel stoppers. Er wordt uitgegaan van een vrijkomend oppervlak van ca. 577.000 – 828.000 m² aan agrarische bebouwing tussen 2017 en 2030. De grond van stoppende melkveehouders wordt vaak ingezet voor akkerbouw. Uitgaande van een langjarige daling gemiddelde van 2 à 3% per jaar is de verwachting dat in 2030 nog 613 landbouwbedrijven in de regio gevestigd zijn.

Opgave: nieuwe economische invullingen

Voor de stoppende agrarische bedrijven wordt gezocht naar een nieuwe economische invulling. Hierbij wordt gekeken naar een verbreding van de activiteiten, zowel binnen de agrarische sector als daarbuiten of een combinatie daarvan. De opgave is de transitie van de landbouw te integreren met de opgaves voor duurzame landbouw, milieuhinder, natuur en energie. Hierbij wordt gedacht functies als energieopwekking, recreatie, educatie tijdelijke bewoning van percelen, natuurontwikkeling/ landschapsbeheer en teelt van nieuwe gewassen. Hierbij worden innovaties gestimuleerd zoals mestverwaarding dat kan bijdragen aan de economische haalbaarheid maar ook de emissiereductie van methaan en ammoniak. Bij herbestemming van de vrijkomende bedrijven wordt gekeken naar gebiedskenmerken als bodem, bereikbaarheid, nabije functies en natuur. Zo kunnen vrijgekomen locaties gelegen tegen de kernen een rol spelen in nieuw en innovatief ondernemerschap passend bij het lokale ecosysteem. Hierbij wordt gedacht aan bijvoorbeeld campusontwikkeling en broedplaatsen.

Verbreding van de activiteiten tot een economisch rendabel buitengebied

toerisme in Land van Cuijk, 2017

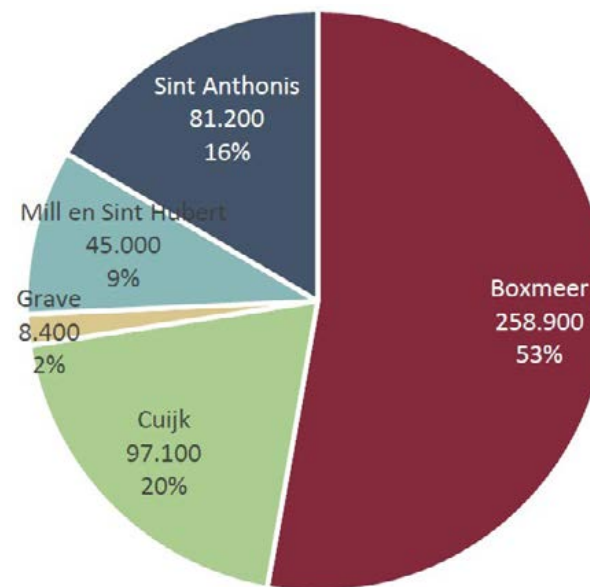
Type accommodatie	Bezoeken 2017 ⁴	Aandeel
Cultuur	160.500	4%
Attracties	207.000	5%
Evenementen	283.100	7%
Routegebonden buitenrecreatie	3.127.600	79%
Waterrecreatie	204.300	5%
Totaal	3.982.500	100%

dagrecreatie Land van Cuijk (Economische betekenis toerisme en recreatie in LVC 2017)

Type accommodatie	Aantal slaapplekken	Aandeel	Aantal eenheden	Eenheid
Hotels	652	4%	324	kamers
Bed & Breakfasts	190	1%	75	kamers
Vakantiewoningen	1.258	8%	250	woningen
Groepsaccommodaties	648	4%	21	bedrijven
Campings (vaste plaatsen)	4.430	28%	886	plaatsen
Campings (toeristisch kamperen)	6.115	39%	1.223	plaatsen
Verhuuraccommodaties	757	5%	165	accommodaties
Jachthavens (vaste plaatsen)	1.560	10%	520	ligplaatsen
Jachthavens (passantenplaatsen)	264	2%	88	ligplaatsen
Totaal	15.874	100%		

overnachtingen Land van Cuijk (Economische betekenis toerisme en recreatie in LVC 2017)

ontwikkeling binnen- en buitenlandse gasten in Noord-Brabant (CBS)

overnachtingen Land van Cuijk (ZKA econ betekenis)

6.3 Toerisme en recreatie versterken

Structuur: aantrekkelijk wandel- en fietsgebied

In 2017 is de economische betekenis van recreatie en toerisme binnen de gemeente gemeten. Hieruit blijkt dat er in het Land van Cuijk 1.720 banen zijn in deze sector, ongeveer 4,5% van het totaal aantal banen. In andere, nabijgelegen regio's is de werkgelegenheid en het aandeel van de toeristische sector groter. Ook ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde ligt het aantal banen 2% lager.

De meeste verblijfsgasten en dagrecreanten komen uit Nederland. Verreweg de meeste bezoeken (79%) bestaat uit route gebonden buitenrecreatie, met name wandelen. Dit zijn ruim 3 miljoen bezoeken per jaar. Hierin voorziet het uitgebreide netwerk aan wandel- en fietspaden door het landelijke gebied en de natuurgebieden Maasheggen (UNESCO) en Maasduinen.

Het aantal bezoeken in de evenementen, waterrecreatie, attracties en cultuur varieert tussen de 4 en 7%. De belangrijkste attractie is Zooparc Overloon. Veel waterrecreanten zoeken de Kraaijbergse Plassen op, de grootste waterplas van Nederland. Cultuurliefhebbers bezoeken de vestingstad Grave, kastelen, kloosters, molens en musea. Van de 18 musea is het Oorlogsmuseum in Overloon de grootste trekker.

Het aanbod aan accommodaties betreft enkele grote aanbieders maar is overwegend kleinschalig van aard. Ruim 70% van het aantal slaapplekken bestaat uit kampeeraanbod op kleine campings.

Daarnaast zijn er 13 aanbieders van bungalows en vakantiewoningen, waarvan de drie grootste parken (in Overloon en aan de Kraaijbergse plassen) het grootste totale bungalowaanbod hebben.

Er zijn maar 8 hotels, met de twee grootste in Cuijk en in Mill en Sint Hubert. Het overige hotelaanbod is kleinschalig. Daarnaast is er nog een aantal B&B's, groepsaccommodaties, camperplaatsen en jachthavens.

Ontwikkeling: duurzaam en betekenisvol toerisme

Toerisme wordt een steeds belangrijker pijler van de Nederlandse economie, waarin de doelgroep senioren een steeds grotere rol speelt. Dit zijn grotendeels rustzoekers en cultuurliefhebbers. Sinds Covid-19 is er een toename aan binnenlandse vakanties. Daarnaast is de toerist steeds meer op zoek naar een betekenisvolle reis, waarbij het verhaal van de locatie en lokale cultuur centraal staat. Dit sluit aan op de trend van slow travel, waarbij het gaat om onthaasten, niet te veel prikkels en genieten van het goede leven en de natuur. Hierbij speelt ook duurzaamheid een steeds grotere rol. Binnen het aanbod staat het economisch model voor (kleine) campings onder druk. Dit heeft te maken met het relatief lage bestedingsprofiel van de campinggast en de het seizoensmatige karakter. Ten slotte zijn er steeds meer ontwikkelingen op het gebied van data die kunnen helpen bij het monitoren en reguleren van de drukte op wandel-, ruit- en fietspaden.

Opgave: ontwikkelen van een onderscheidend toeristisch profiel

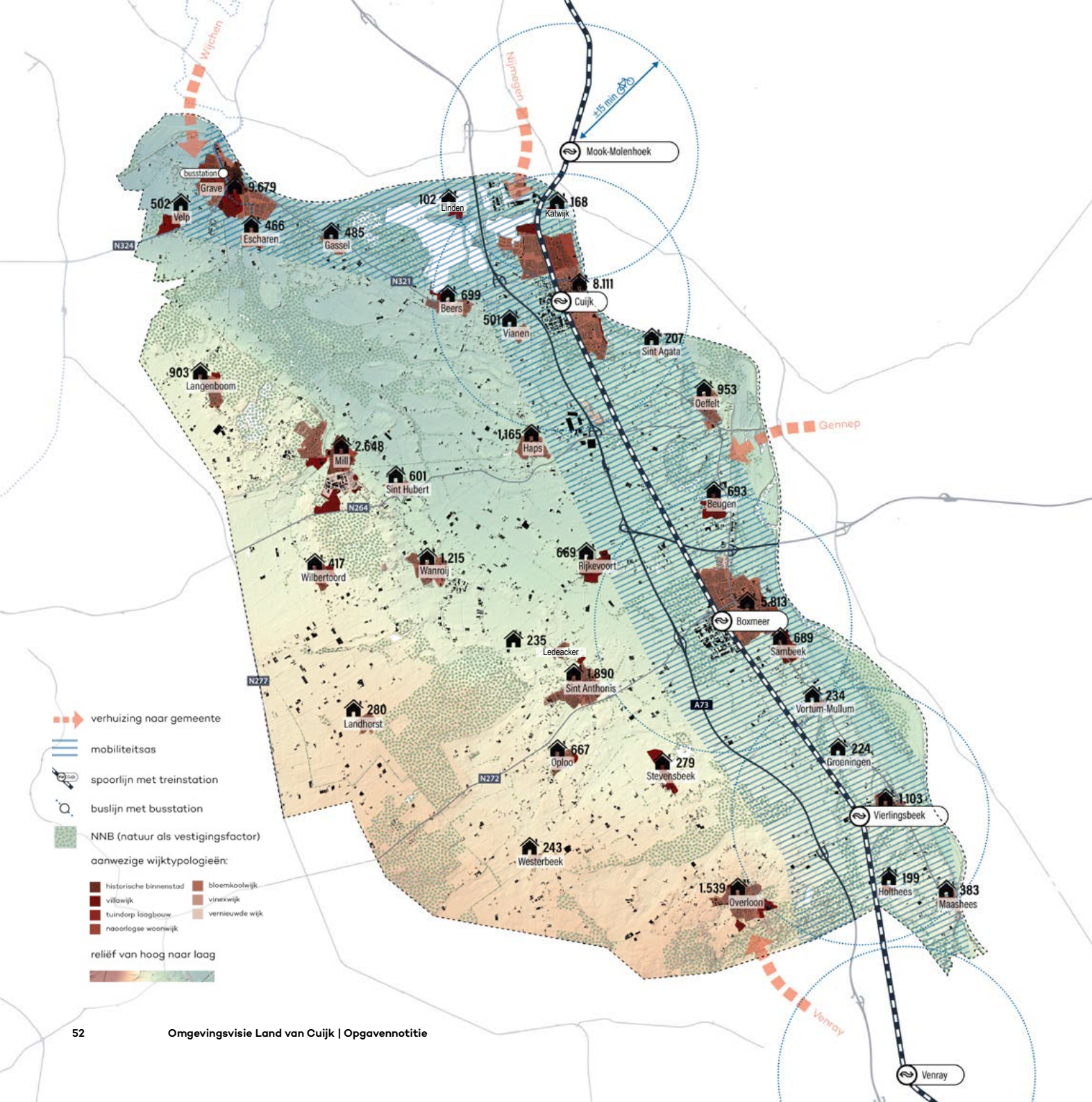
De eerste stap is het bepalen van een onderscheidend toeristisch profiel van de gemeente met de daarbij behorende doelgroepen. We zoeken naar vormen van toerisme en recreatie die – naast de economische impuls en de toevoeging van werkgelegenheid – een impuls geven aan maatschappelijke opgaves zoals leefbaarheid, het behoud van erfgoed en cultuur, identiteit, gezondheid en welzijn. Vanuit het profiel kan het aanbod van waardevol toerisme concreet worden ingevuld op basis van de kwaliteiten van de gemeente.

Middels een sterke positionering en een regionale samenwerking kan de aantrekkingskracht van de gemeente worden vergroot. Bijvoorbeeld door het koppelen van verschillende bestemmingen met een vergelijkbaar thema, waardoor men geneigd is langer in het Land van Cuijk te verblijven.

Belangrijke aspecten hierin zijn bezoekersmanagement, verduurzaming van de gastvrijheidssector, behoud cultureel erfgoed en de versterking van het landelijk gebied.

**Toerisme en recreatie
versterken als
economische drager**

7. Wonen

De opgaven voor dit thema zijn:

Voldoende ruimte reserveren voor nieuwe woningen

Gemengde buurten en kernen met betaalbaar en divers aanbod

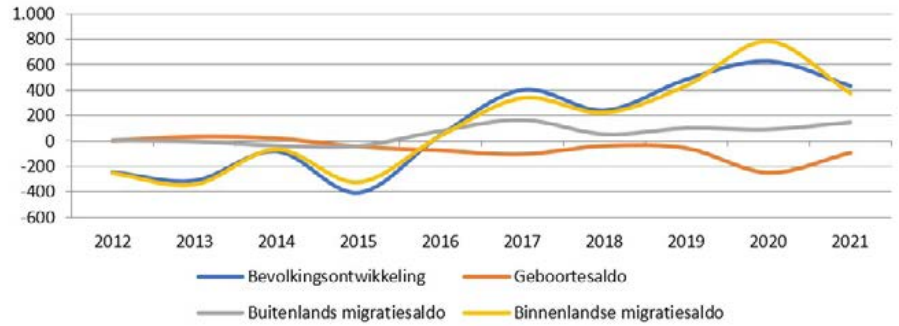

Ruimte reserveren voor nieuwe woningen met nabije voorzieningen

Er is een flinke woningbouwopgave binnen de gemeente. Er is vooral vraag naar levensloopgeschikte sociale huurwoningen - voor kleine huishoudens, ouderen en starters - en betaalbare koopwoningen. Hiervoor is extra ruimte nodig. Bereikbaarheid en toegankelijkheid tot voorzieningen zijn belangrijk bij het bepalen van de locaties.

7. Wonen

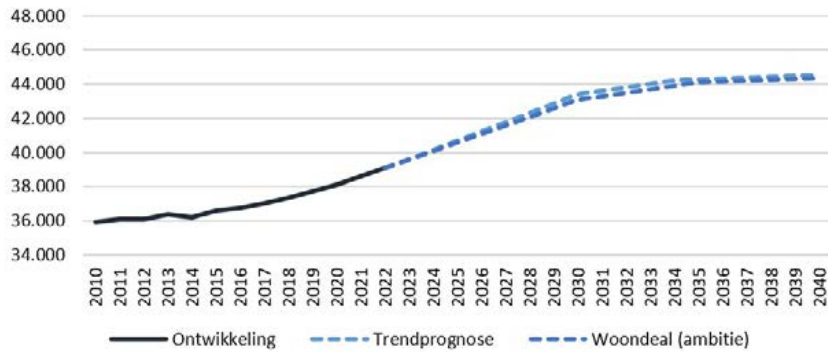
demografische ontwikkeling in Land van Cuijk

(Companen, woonbehoefteteonderzoek Land van Cuijk, 2023)

verhuisbewegingen van en naar Land van Cuijk

(Companen, woonbehoefteteonderzoek Land van Cuijk, 2023)

woningbehoefte in Land van Cuijk

(Companen, woonbehoefteteonderzoek Land van Cuijk, 2023)

woningvoorraadontwikkeling Land van Cuijk

(Companen, woonbehoefteteonderzoek Land van Cuijk, 2023)

7.1 Meer woningen bouwen

Structuur: grotere kernen aan mobiliteitsas, kleinere kernen in landelijk gebied

In de gemeente Land van Cuijk staan momenteel ca. 40.000 woningen. Dit is qua aantal te vergelijken met Helmond en Oss. De woningen zijn verspreid gelegen over 33 kernen met Grave, Cuijk en Boxmeer als grootste. Deze drie kernen nemen samen ruim de helft voor hun rekening. Ze bevinden zich nabij de infra-assen, ov-knooppunten en grotere voorzieningenclusters. Mill en Sint Hubert ligt hier ruimtelijk gezien los van en is met ca. 2.500 woningen de vierde kern. De kernen Vierlingsbeek, Wanroij, Sint Anthonis, Haps en Overloon hebben tussen de 1.000 en 2.000 woningen en liggen verspreid geleden over de gemeente. De rest van de kernen bevat nog minder woningen.

De gemeente kent een rijke historie met de oudste bebouwing daterend uit de 15e eeuw, gelegen in de het vestingstadje Grave. De verschillende kernen zijn de afgelopen decennia uitgebreid met woonwijken aan de randen.

Het grootste deel van het woningaanbod (meer dan 80%) bestaat uit vrijstaande koopwoningen en tweekappers. Er is weinig gestapelde bouw, zeker niet in de kleinere kernen. Het aandeel betaalbare koopwoningen voor starters is beperkt.

Ontwikkeling: toestroom vanuit regio

Het aantal inwoners binnen de gemeente is de laatste jaren toegenomen. Sinds 2016 is er sprake van een groeiend aantal

vestigings, met name uit Nijmegen. Hier ligt een duidelijke relatie met de krapte op de Nijmeegse woningmarkt. Daarnaast is er toestroom uit Gennep, Venray, Oss en Wijchen. De migratie naar de gemeente komt vooral door nieuwe jonge huishoudens, maar ook door 50-plussers (met name tot 65 jaar). Kleine huishoudens tot 35 jaar vestigen zich vaak in Boxmeer, Cuijk en Grave, maar ook in Oploo, Haps en Sambeek. Gezinnen vormen ca 20% van de nieuwkomers en vestigen zich vaker in kleinere kernen als Oeffelt, Holthees, Vierlingsbeek en Maashees.

De afgelopen jaren zijn er per jaar gemiddeld 350 woningen bijgebouwd, daardoor is de voorraad in 10 jaar met 9% toegenomen. Door de positieve migratiebalans en de gezinsverdunding is het de verwachting dat er zelfs meer woningen nodig zijn dan in de recent opgestelde Regionale Woondeal is vastgelegd voor de gemeente (4.180 woningen).

Realisatie van nieuwbouw vindt vooral plaats door marktpartijen, aangezien de gemeente zelf weinig grondposities heeft. In het hele land zijn er onzekerheden voor de realisatie van nieuwbouwprojecten. Het betreft hier de maatregelen over de stikstofproblematiek en de beschikbaarheid van het elektriciteitsnetwerk. Deze factoren kunnen een beperking vormen voor de nieuwbouw.

Opgave: ruimte voor nieuwe woningen

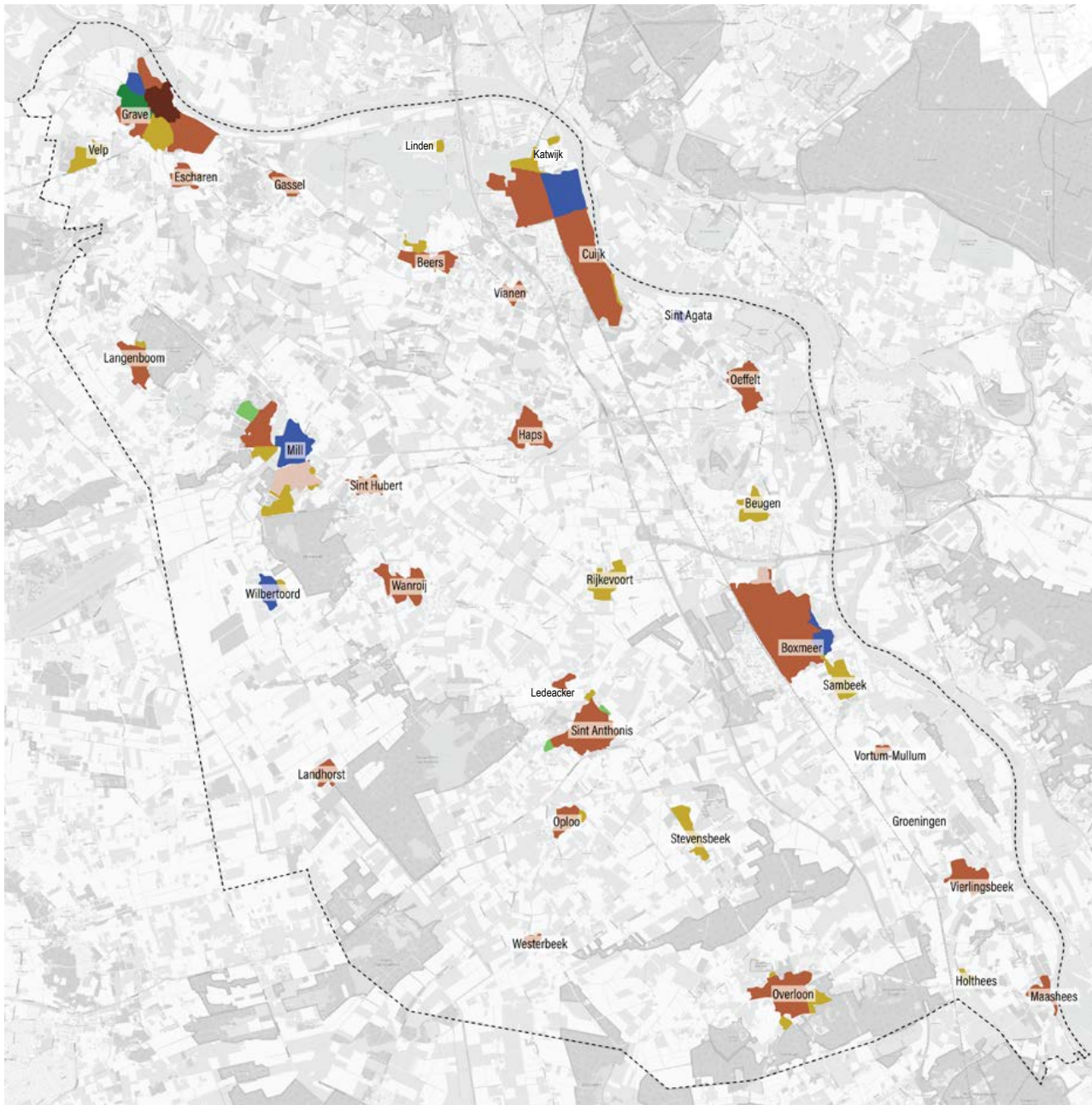
Er zijn binnen de gemeente tot 2030 zijn er 4.350 en tot 2040 5.700 extra woningen nodig. Hoewel er op dit moment voldoende bouwlocaties zijn voor de opgave tot 2030, zijn extra woningbouwplannen nodig. Dit om flexibiliteit te bieden in programma, locaties en fasering en in geval van planuitval of vertraging. Met name in de kern Cuijk en de omliggende kernen is een grotere extra woningbouwbehoefte dan de huidige planvoorraad.

Ook voor de periode na 2030 dienen er extra locaties te worden gezocht. Er wordt uitgegaan van een overcapaciteit van 30%. Dit leidt tot een gewenste planvoorraad van 7.500 woningen tot 2040.

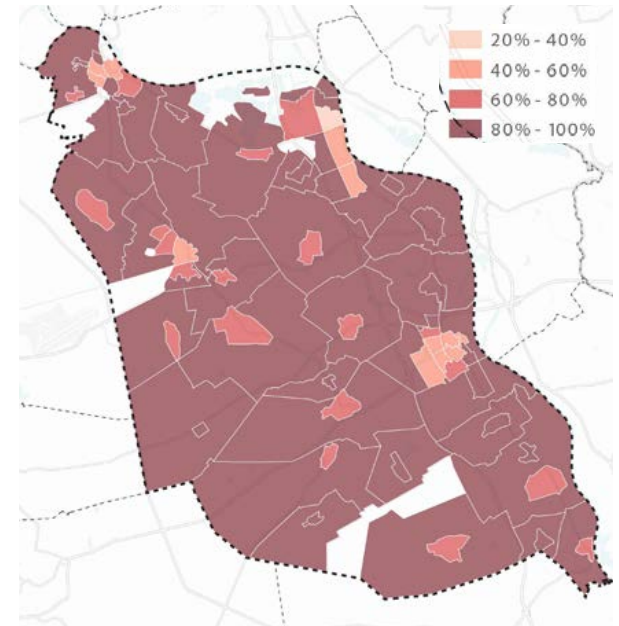
Voor de woningbouw wordt een ruim zoekgebied aangehouden zodat de uiteindelijke opgave daarbinnen goed kan worden ingepast, met voldoende ruimte voor bijvoorbeeld water en groen. Dit betekent dat er uiteindelijk circa 1% van het grondoppervlak extra nodig is voor wonen. Het grondgebruik voor wonen zal dus toenemen met ruim 3 km².

Voldoende ruimte reserveren voor nieuwe woningen

overzicht van woonmilieus per wijk (NB: op buurtniveau meer nuance aanwezig) (Klimaat-effectatlas, ESRI)

aandeel koopwoningen

aanwezige wijktypologieën:

- historische binnenstad
- villawijk
- tuindorp laagbouw
- naoorlogse woonwijk
- bloemkoolwijk
- vinexwijk
- vernieuwde wijk

7.2 Evenwichtige wijken met een divers woningaanbod

Structuur: veel koopwoningen en beperkt aanbod sociaal

Ruim tweederde van de woningen in de gemeente is een koopwoning, slechts 20% is een sociale huurwoning. De sociale woningbouw is niet evenredig verdeeld over de kernen. In de grote kernen Cuijk, Boxmeer en Grave is het percentage soms hoger dan 30%, in de kernen soms kleiner dan 8%. De gemiddelde transactieprijs van een woning in 2021 was € 363.600,-. De woningwaarden verschillen aanzienlijk per kern.

De leefbaarheid in de wijken is op veel plaatsen ruim voldoende of goed. Er zijn hierop wel enkele uitzonderingen, zoals de wijk De Valuwe in Cuijk. Deze is in 2020 gemarkeerd als zwak voor wat betreft de factoren woningvoorraad, voorzieningen, sociale samenhang en overlast. Hier is de laatste jaren veel aandacht voor revitalisering van de wijk.

Ontwikkeling: specifieke woningvraag

Veel inwoners zijn gehecht aan de eigen kern. De meeste verhuisbewegingen vinden plaats binnen de gemeente en dan relatief veel binnen de eigen kern. De meeste inwoners hebben een sterke voorkeur voor een koopwoning. Opvallend is het vertrekoverschot onder jongeren tot 25 jaar. Dit komt doordat jongeren dicht bij werk of studie willen wonen, maar ook omdat er binnen de gemeente geen passend aanbod is. Er is dus vraag naar betaalbare (koop)woningen voor starters, voornamelijk in middelgrote en kleine kernen rondom Boxmeer, Mill en Sint Hubert en

Sint Anthonis. Door de vergrijzing neemt de vraag naar levensloopgeschikte woningen voor senioren toe. Dit geldt het sterkst in de grotere kernen met veel voorzieningen. De groep vitale ouderen die nu zorgt voor informele hulp, ondersteuning en mantelzorg wordt steeds kwetsbaarder. Hierdoor dient dit soort zorg op een andere wijze te worden ingevuld, bijvoorbeeld in geclusterde woonvormen. Daarnaast is er behoefte aan woonvormen die inspelen op het gat tussen zelfstandig thuis wonen en het verzorgingstehuis.

Een algemene trend is de toename van de woonquote, het aandeel van inkomen dat men aan de woning besteedt. Dit komt door de stijgende hypotheekrente, inflatie, hoge bouwkosten en stijgende energielasten. De 50% stijging van de prijzen van koopwoningen in de gemeente tussen 2018 en 2022 is hierbij exemplarisch. Ook in de huurmarkt zien we een stijgende woonquote door inflatievolgende huurverhogingen en stijging van de energielasten. Terwijl de vraag naar betaalbare woningen toeneemt, staat de realiseerbaarheid ervan onder druk door hoge bouwkosten en een stijgende rente.

Opgave: divers aanbod in gemengde buurten

Het realiseren van gemengde buurten en kernen met betaalbaar woningaanbod voor alle doelgroepen. Er is vooral vraag naar levensloopgeschikte sociale huurwoningen (voor kleine huishoudens, ouderen en starters) en betaalbare koopwoningen. De kernen aan de noordkant van de gemeente hebben iets meer behoefte aan dure

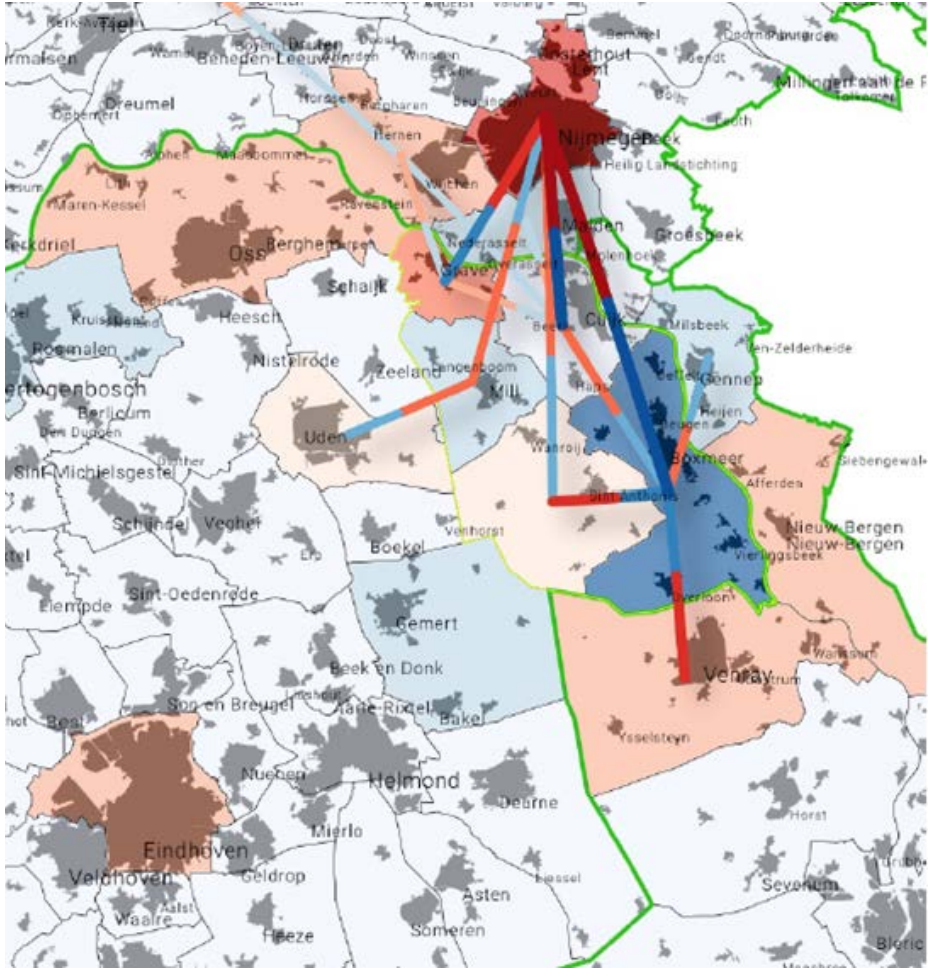
koopwoningen, gerelateerd aan de vraag vanuit Nijmegen.

In de Nationale Woon- en Bouwagenda (2022) is afgesproken dat tweederde van de nieuwbouwoopgave uit betaalbare huur- en koopwoningen moet bestaan. In de regionale Woondeal staat dat gemeenten als Land van Cuijk, met minder dan 30% sociale huur, de komende jaren minimaal 30% van de nieuwbouw in dit segment moet bouwen. We zetten in op een evenwichtigere verdeling van de sociale woningbouw over de kernen. Dit is vanwege de kleine schaal vaak moeilijk te realiseren door grotere ontwikkelaars. Particuliere initiatieven kunnen hier een oplossing bieden.

Door diverse woningtypen te realiseren en doelgroepen te mengen, zijn er kansen voor een evenwichtige wijksamenstelling met sociale netwerken en diversiteit in leeftijdsopbouw en sociaaleconomische status. We zetten in op innovatieve en collectieve woonvormen zoals hofjes, tiny houses, coöperatieve woonboerderijen, woon-zorgcomplexen en projecten met semi-zelfstandig wonen. Dit bevordert de mogelijkheid voor mantelzorg en voor zorg dichtbij huis.

Gemengde buurten en kernen met betaalbaar en divers aanbod

daily urban system van Land van Cuijk (Land van Cuijk in interregionaal systeemverband, Atelier Tordoir)

Land van Cuijk met hogere oeverwallen en Peelhorst en lagere Maasvelling (WUR)

7.3 Bouwen op de juiste plekken

Structuur: spreiding van de kernen

Van oorsprong bevindt de bebouwing zich op de oeverwallen langs de Maas, in de kernen Grave, Cuijk en Boxmeer. De twee laatste hebben beide een station en liggen op de mobiliteitsas tussen Nijmegen en Venlo, die per water (Maas), spoor (Maaslijn) en snelweg (A73) met elkaar zijn verbonden. Grave heeft via een busstation een snelle verbinding met Nijmegen. Hierdoor maken deze kernen onderdeel uit van het daily urban system van Nijmegen. In deze kernen is sprake van een hogere bebouwingsdichtheid ten opzichte van de omgeving. Hier bevinden zich ook de meeste zorg-, onderwijs- en winkelvoorzieningen en een concentratie van werkgelegenheid. In de kleinere kernen en het landelijke gebied ligt de bebouwing meer verspreid. Hier zijn minder dagelijkse voorzieningen. Tussen sommige kernen is er van oorsprong sprake van een sociale en functionele samenhang.

De gemeente kent woonwijken uit diverse bouwperiodes en met verschillende kenmerken. Er zijn woonmilieus zoals landelijke en suburbane milieus, bloemkoolwijken en Vinex-wijken. Echt stedelijke woonmilieus of hoogbouwgebieden zijn er niet. Op enkele plekken worden nieuwe woonclusters ontwikkeld op de plek van vrijkomende agrarische bedrijven (VAB's).

Ontwikkeling: leefbaarheid onder druk

De meeste nieuwbouw binnen de gemeente is gerealiseerd binnen en aansluitend op

de bestaande kernen. Binnen een aantal kernen staan de voorzieningen, waaronder scholen, onder druk door het beperkte draagvlak. De meeste kernen zetten daarom in op het bouwen van extra woningen om de voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in stand te houden.

Daarnaast is er behoefte aan aantrekkelijke vestigingsmilieus voor werknemers in de stuwende sectoren van agrifood, health en tech. Een kansrijke manier om de sociale structuur van de regio te versterken en tegelijkertijd ook de positie van de regionale kennisbedrijven verder te versterken is om de aantrekkingskracht van de regio op hoogopgeleide jonge gezinnen te vergroten. Dit kan door het bieden van een aantrekkelijk landelijk woonmilieu op korte afstand van de regio Nijmegen.

Opgave: nieuwe woningen met nabije voorzieningen

In iedere kern moeten we woningen bouwen om tegemoet te komen aan de grote vraag en om een impuls te geven aan de leefbaarheid. Bereikbaarheid en toegankelijkheid tot voorzieningen zijn daarbij een voorwaarde. Daarbij kan ook gekeken worden naar voorzieningen buiten de kern die door (deel)mobiliteitsvoorzieningen toch binnen een beperkte tijd bereikbaar zijn. Voor grotere nieuwbouwwontwikkelingen ligt het voor de hand deze zoveel mogelijk te laten aansluiten op bestaande systemen van infrastructuur en voorzieningen.

Het aansluiten op bestaande stedelijke structuren vergroot de levensvatbaarheid van bestaande voorzieningen en biedt zoveel mogelijk mensen toegang hiertoe. Daarnaast wordt het OV-systeem beter benut, waardoor aanleg van nieuwe infrastructuur kan worden voorkomen en het autogebruik kan worden verminderd.

De hoge gronden van de oeverwallen en de Peelhorst lenen zich goed voor een (water)veilige woningbouwontwikkeling. Vanuit het oogpunt van water en bodem is de vierhoek tussen Gassel, Haps, Sint-Hubert, Langenboom het meest laag gelegen en daarmee kwetsbaar. Daarnaast zijn er kansen om een deel van de vrijkomende agrarische bedrijven te benutten voor landelijke woningbouwprojecten.

Nieuwe woningbouwprojecten dienen te worden ontwikkeld met aandacht en ruimte voor water(berging), groen op gebouwen en in de openbare ruimte, klimaat en de energietransitie. Deze uitgangspunten ten aanzien van duurzaamheid en de energietransitie kunnen worden aangegrepen voor de realisatie van onderscheidende woonmilieus.

**Ruimte reserveren voor
nieuwe woningen met nabije
voorzieningen**

8. Samenleving en gezondheid

De opgaven voor dit thema zijn:

Leefbaarheid en voorzieningenniveau waarborgen

Groene, gezonde en actieve leefomgeving inrichten

Goede milieukwaliteit nastreven om gezondheid te beschermen

- basisschool, voortgezet onderwijs
- apotheek, huisarts
- gezondheidscentrum
- ziekenhuis
- bibliotheek
- fetsnetwerk
- afstand tot huisarts (RIVM, 2019)
 - < 0,5 km
 - 0,5 - 1 km
 - 1 - 2 km
 - 2 - 4 km
 - > 4 km
- sterkste concentratie gemeten stikstofdioxide (NO₂) afkomstig van verkeer (RIVM, 2019)

Gezondheid en een prettig leven in Land van Cuijk krijgt veel aandacht, zowel in het Raadsprogramma (2022) als in de KernenCV's van alle wijken en dorpen. Positieve gezondheid en ontmoeten zijn hierbij het uitgangspunt. De ruimtelijke vertaling hiervan zijn de drie kernopgaven voor het thema Samenleving en gezondheid.

8. Samenleving en gezondheid

binnensportaccommodaties
(accommodatiebeleid Land van Cuijk)

buitensportaccommodaties
(accommodatiebeleid Land van Cuijk)

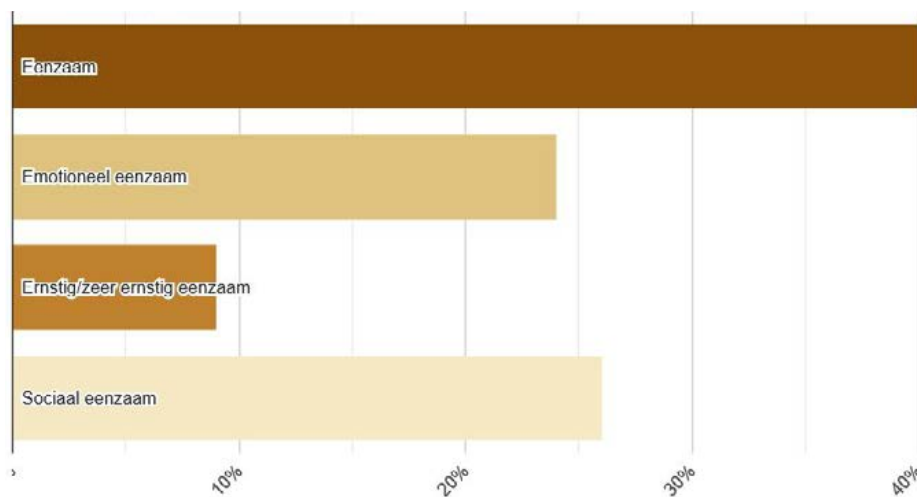

gemeenschapshuizen
(accommodatiebeleid Land van Cuijk)

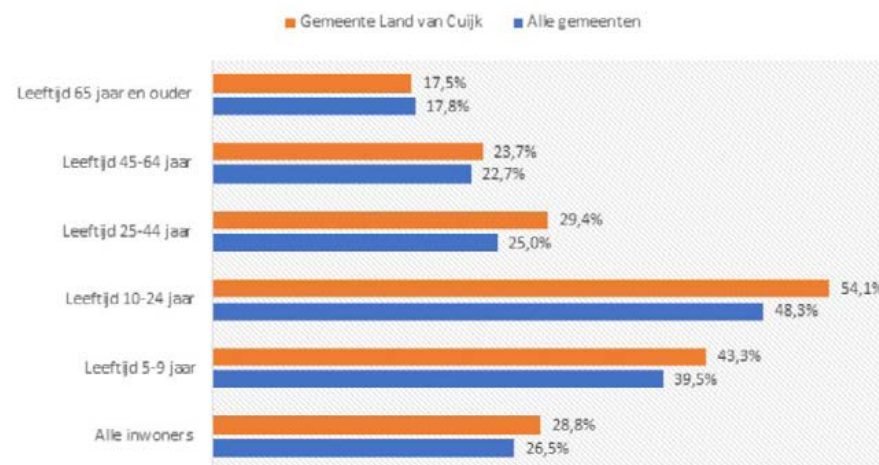

jeugdaccommodaties
(accommodatiebeleid Land van Cuijk)

Leefbaarheid en voor-
zieningenniveau waarborgen

47% van de 65+ers in Land van Cuijk voelt zich eenzaam (allecijfers.nl)

inwoners met lidmaatschap bij sportbond(en) in Land van Cuijk
(accommodatiebeleid Land van Cuijk)

8.1 Leefbaarheid en voorzieningenniveau waarborgen

Structuur: uitdagingen behouden en versterken sociale structuren

De gemeente kampt met een vergrijzende bevolkingsopbouw, wat een directe impact heeft op de leefbaarheid van de kernen. Het aantal beschikbare vrijwilligers bij verenigingen loopt sterk terug, zoals ook vaak aangestipt in de KernenCV's. Ook heeft men steeds minder tijd en aandacht voor elkaar helpen, terwijl dit met een vergrijzende bevolking juist belangrijk is. Maar liefst 40% van de volwassen inwoners tot 65 jaar en 47% van de 65-plussers voelt zich eenzaam. Ontmoetingsplekken ontwikkelen voor jong en oud zijn dus van groot belang voor de gemeente.

Desondanks is het financieel, qua bezetting en betreft kwaliteit onmogelijk om alle voorzieningen in de huidige vorm in alle kernen te handhaven. Denk hierbij aan gemeenschapsaccommodaties, onderwijslocaties, kinderopvanglocaties, zorgvoorzieningen, jongerencentra en sport- en cultuurvoorzieningen. Daarom is er een noodzaak om keuzes te maken in het faciliteren van voorzieningen. Vanuit de kernen bestaat een grote wens voor leefbare kernen met voorzieningen dichtbij, zowel nu als in de toekomst. Hierbij gaat speciale aandacht naar het basisschoolonderwijs als ontmoetingsplek voor kinderen en ouders en om jonge gezinnen naar de woonkern te trekken. Over het behoud van zo'n ontmoetingsplek bestaan veel zorgen.

Ontwikkeling: voorzieningen onder druk

De ontwikkelingen in het Land van Cuijk brengen extra uitdagingen met zich mee voor de lokale samenleving. De sociale cohesie in stand houden en verbeteren in verschillende kernen vormt een belangrijke uitdaging. Mensen voelen zich minder verbonden met elkaar en met de gemeenschap, waardoor de betrokkenheid bij activiteiten en voorzieningen afneemt. Ook door deze ontwikkeling is er een sterke behoefte aan ontmoetingsplekken waar mensen elkaar leren kennen en sociale contacten kunnen leggen.

Daarnaast komt er steeds meer druk te liggen op onderwijs- en zorgvoorzieningen, kinderopvang en gastouderlocaties in de buurt en op plekken voor talentontwikkeling (cultuur, bibliotheken, sportverenigingen etc.). Deze moeten voldoen aan de veranderende behoeften van de inwoners en tegelijk een basiskwaliteit in stand houden. Er is een toenemende vraag van zorg en er zijn afnemende leerlingaantallen of lidmaatschappen.

Opgave: adequaat voorzieningenniveau en ontmoeten

Om de leefbaarheid en het voorzieningenniveau in het Land van Cuijk te waarborgen, is het noodzakelijk om een aantal stappen te ondernemen. Allereerst is er behoefte aan een ontmoetingsplek in alle kernen in de gemeente voor de leefbaarheid van elke kern. Dit kan op verschillende manieren ingevuld worden. Het

voorzieningenniveau gemeentebreed dient daarbij gewaarborgd te worden. Kwaliteit van de voorziening(en) is hierbij van groter belang dan kwantiteit, een multifunctioneel gebouw kan bijvoorbeeld verschillende functies combineren en tegelijk voor de nodige efficiëntie zorgen. Het gebruik van een voorziening stimuleren kan worden aangevuld met sociaal beleid.

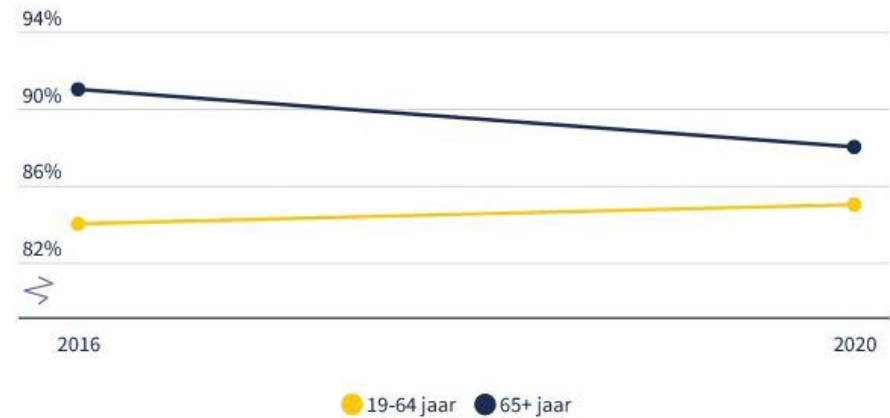
Daarnaast is goede afstemming tussen kleinere en grotere kernen met een uitgebreider voorzieningenniveau van groot belang, samen met een goede bereikbaarheid tussen de kernen. Dit zorgt ervoor dat alle inwoners toegang hebben tot essentiële voorzieningen, zoals winkels, gezondheidszorg en recreatiemogelijkheden, ook als deze niet in hun eigen kern aanwezig zijn. De opgave is dus een adequaat voorzieningenniveau faciliteren om ontmoeten, (eigen) ontwikkeling en leefbaarheid te bevorderen voor de verschillende kernen en doelgroepen.

**Leefbaarheid en
voorzieningenniveau
waarborgen**

58% van de inwoners van Land van Cuijk sport minimaal 1 keer in de week (allecijfers.nl)

ontwikkeling percentage inwoners Land van Cuijk dat de buurt voldoende groen vindt (Brabantscan)

Leeftijd	Regioaanduiding	Wijken en buurten	2016 Voldoet aan beweegrichtlijn (%)	2020 Voldoet aan beweegrichtlijn (%)	Vershil 2020 tov 2016
18 jaar of ouder	Gemeente	Boxmeer	54,3	52,7	⇒ -1,60
18 jaar of ouder	Gemeente	Cuijk	53	50,9	⇓ -2,10
18 jaar of ouder	Gemeente	Grave	50,5	49,5	⇒ -1,00
18 jaar of ouder	Gemeente	Mill en Sint Hubert	50,7	51,5	⇑ 0,80
18 jaar of ouder	Gemeente	Sint Anthonis	55,2	52,3	⇓ -2,90

ontwikkeling beweging per oud-gemeente (accommodatiebeleid Land van Cuijk)

8.2 Gezonde leefomgeving inrichten

Structuur: gezondheidsverschillen

Gemiddeld genomen worden we steeds ouder en genieten we van een groter aantal gezonde jaren in ons leven. Deze gezondheidsontwikkeling is alleen niet gelijk verdeeld over de gehele bevolking. Mensen met lagere inkomens en een lagere opleiding leven gemiddeld zeven jaar korter en verkeren in minder goede gezondheid dan mensen met een hogere opleiding. Een hogere sociaaleconomische status biedt meer toegang tot middelen op vrijwel alle gebieden van het leven, variërend van huisvesting en werkomstandigheden tot gezondheidsinformatie en -gedrag. Niet iedereen heeft echter de omstandigheden of vaardigheden om gezonde keuzes te maken. Daarom is er ondanks toenemende gemiddelde gezondheid behoefte aan de gezondheid bevorderen.

Uit gezondheidsdata blijkt onder andere dat bijna 50% van de volwassen bevolking in de gemeente te maken heeft met overgewicht. Nog geen 60% van de volwassen bevolking in de gemeente sport wekelijks en slecht 55% voldoet aan de beweegrichtlijn. Hieruit blijken verschillende aanknopingspunten om werk te maken van een groene en actieve leefomgeving.

Ontwikkeling: minder bewegen en minder tevreden

Over de afgelopen jaren hebben zijn een aantal ontwikkelingen bekend. Tussen 2016 en 2020 is er een afname geweest in het aantal mensen in de gemeente dat voldoet

aan de beweegrichtlijn. De trend is dus dat minder mensen voldoende fysieke activiteit krijgen, wat negatieve gevolgen heeft op zowel de gezondheid als welzijn.

Daarnaast is er ook een afname waargenomen in de tevredenheid van ouderen (65-plussers) met betrekking tot het aantal groene en koele plekken in hun buurt. Het gebrek aan voldoende groene en koele ruimtes kan invloed hebben op hun vermogen om buiten te recreëren, te ontspannen en actief te zijn.

Om deze uitdaging aan te pakken, kiezen we om positieve gezondheid als leidraad te nemen. Positieve gezondheid is een brede benadering waarbij niet de ziekte centraal staat, maar de mens zelf. De zes dimensies van positieve gezondheid zijn lichaamsfuncties, dagelijks functioneren, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven en meedoen. Deze aanpak zorgt voor brede aanknopingspunten met ruimtelijke opgaven zoals groene plekken, prikkelarme omgeving, toegankelijkheid van de openbare ruimte en beweegvriendelijkheid de leefomgeving.

Opgave: leefomgeving voor positieve gezondheid

Onze opgave is om een toegankelijke en gezonde leefomgeving te creëren die jong en oud uitnodigt tot ontmoeten en bewegen. We streven naar een leefomgeving die voldoende aanleiding biedt voor een gezonde leefstijl. Ons doel is om de gezonde

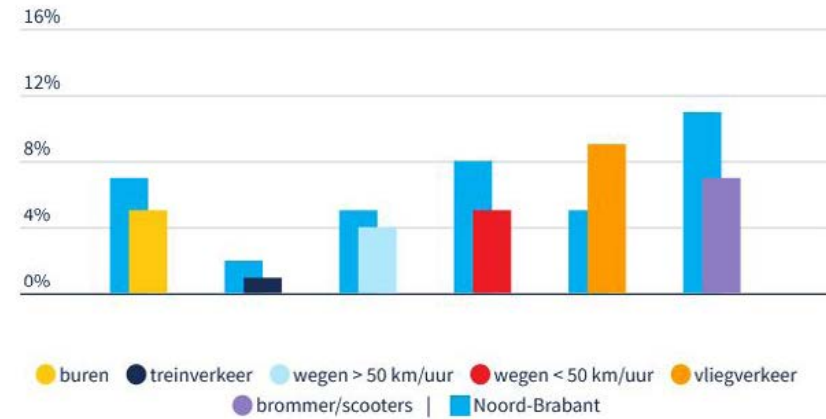
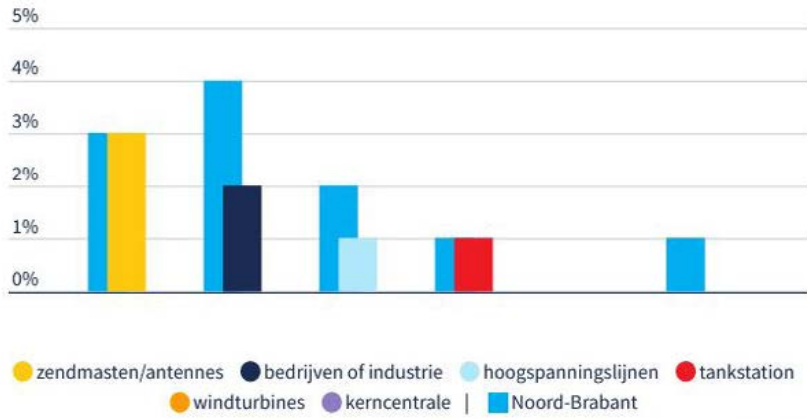
keuze de makkelijke keuze te maken. Concreet zijn het bieden van mogelijkheden voor bewegen, gezond eten, ontspanning en wonen dichtbij groene plekken.

Bovendien richten we de aandacht in deze opgave ook op ontmoetingsplekken in de openbare ruimte, zoals gemeenschappelijke buurtpleinen of buurtuinen. Binnen deze visie richten we ons specifiek op de aspecten die een ruimtelijke component hebben, maar een integrale samenwerking met sociaal beleid zal de ruimtelijke beleidsuitspraken versterken.

Belangrijke aandachtspunten in deze opgave zijn de wijken en doelgroepen waar gezondheid het slechtste is. Hierbij bieden renovatieprojecten bij sociale huur projecten aanknopingspunten. Daarnaast is ook aandacht voor (licht) beperkte groepen belangrijk. Dit houdt in om de toegankelijkheid van de gezonde leefomgeving in acht te nemen, met als doel een inclusieve samenleving te bevorderen. Bijvoorbeeld door te kijken naar de toepassing van de 3-30-300 stelregel voor groen.

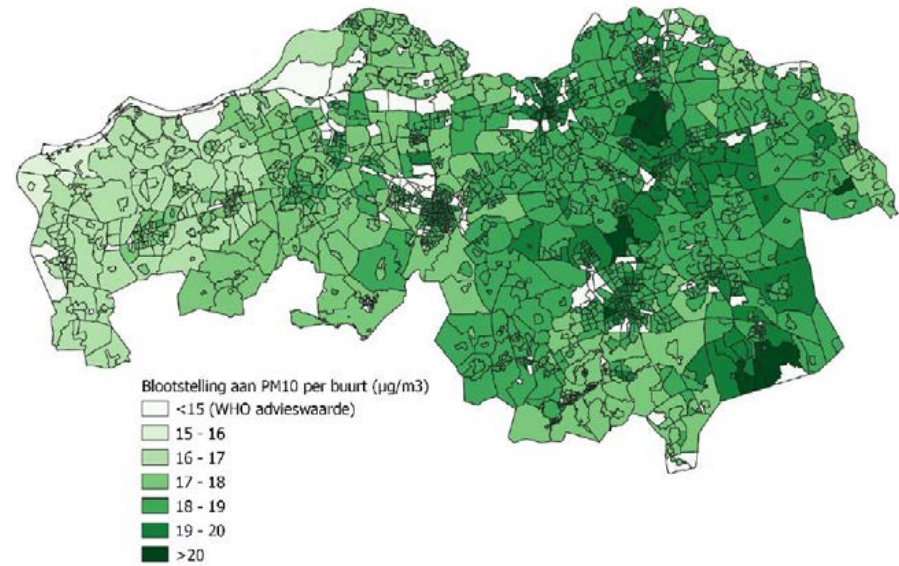
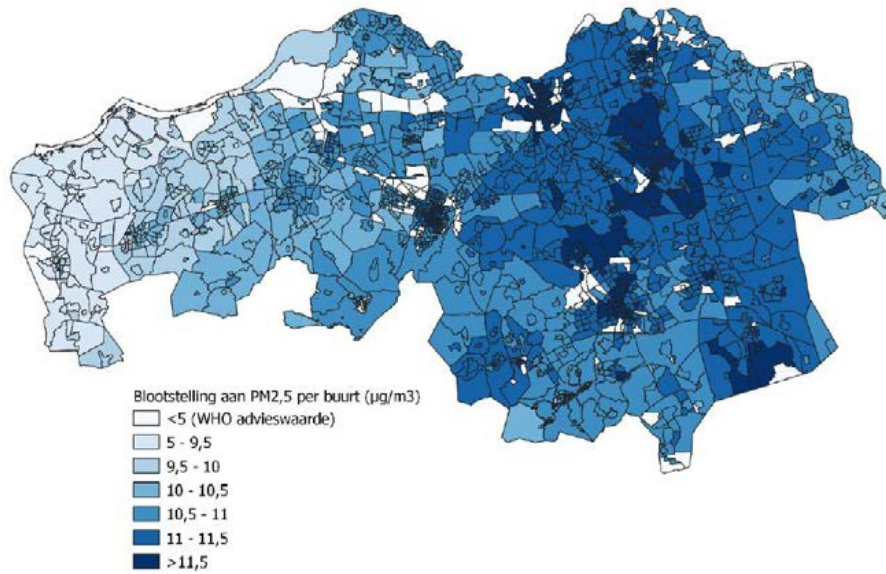
Groene, gezonde en actieve leefomgeving inrichten

bezorgdheid over gezondheid in de buurt in Land van Cuijk (Brabantscan, GGD, 2020)

ernstige geluidshinder in Land van Cuijk (Brabantscan, GGD, 2020)

blootstelling fijnstof (PM2.5) per buurt in Brabant (GGD, 2019)

blootstelling fijnstof (PM10) per buurt in Brabant (GGD, 2019)

8.3 Goede milieukwaliteit nastreven

Structuur: milieudruk

Niet alleen persoonlijke eigenschappen en keuzes bepalen de gezondheid van inwoners, ook de kwaliteit van de omgeving. Dit gaat om de kwaliteit van onder andere lucht, bodem en water. Gezondheidsbescherming is een grondrecht in Nederland. Effecten van activiteiten die hinderlijk, schadelijk of gevaarlijk zijn voor het leefmilieu van mensen moeten daarom worden ingeperkt. Daar heeft de gemeente verschillende taken in. Enerzijds heeft de gemeente (een deel van de) uitvoeringstaken op het gebied van milieuwetgeving, anderzijds is er ook ruimte om lokaal milieubeleid te voeren.

Op het gebied van luchtkwaliteit zijn er een aantal belangrijke aspecten bekend. In het algemeen leeft een inwoner in de gemeente gemiddeld een jaar korter door luchtverontreiniging. De opvallende elementen hierin zijn fijnstof (PM2.5 en PM10) en stikstofdioxide (NO2) - geen enkele plek voldoet aan de door het World Health Organization (WHO) opgestelde richtlijnen voor deze elementen. Dit levert een direct verklaring voor onder andere astma voor kinderen (ca. 15% van de gevallen), hart- en vaatzieken (ca. 20% van de gevallen) en longkanker (ca. 15% van de gevallen). Prominente oorzaken van fijnstof en stikstofdioxide in de gemeente zijn houtstoof, landbouw, industrie en wegverkeer. Andere vormen van milieudruk in de gemeente zijn geluidsoverlast (met name door weg- en vliegverkeer), geuroverlast (door intensieve veehouderijen) en lichtvervuiling.

Ontwikkeling: veranderingen in het milieudomein

De wijze waarop de overheid omgaat met alle verschillende belangen wordt in toenemende mate ter discussie gesteld. Maatschappelijke organisaties stappen steeds vaker naar de rechter, omdat de noodzakelijke verbetering van het leefmilieu te langzaam gaat. Hierbij wordt verwezen naar internationale mensenrechten zoals die van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) en de WHO. Het is aan de gemeente om beleidsstandpunten in te nemen over de toepassing van de mogelijke normeringen.

Uit gesprekken voor de wijk- en dorpsradenbijeenkomsten bleek dat inwoners zich zorgen maken over met name luchtkwaliteit in de gemeente. Ook in enkele de KernenCV's komt dit terug. Daarnaast heeft men last van geluidshinder in enkele kernen zoals in Mill en Sint Hubert..

Naast de lucht en geluidskwaliteit heeft het milieudomein ook te maken met nieuwe kennisontwikkelingen over stoffen. Nieuwe inzichten hebben een vrij abrupte impact op het te voeren milieubeleid. Daarom identificeren we de milieudruk als 'gevaarlijk', 'schadelijk' of 'hinderlijk', zodat er richting kan worden gegeven aan het te voeren milieubeleid.

Opgave: gevaar, schade en hinder

Een goede milieukwaliteit waarborgen doen we door milieulast te voorkomen of verminderen. Deze milieulast is ingeschaald

in de vormen: gevaar, overlast en hinder. Gevaar is de zwaarste categorie van milieulast, daarna overlast en tot slot hinder. Te allen tijde moeten we voorkomen dat inwoners in direct gevaar worden gebracht door nieuwe ontwikkelingen. Hoewel dit primair het terrein is van externe veiligheid (omgevingsveiligheid) zal moeten worden voorkomen dat nieuwe risico's ontstaan voor het leefmilieu of dat deze risico's worden verhoogd door ruimtelijke ontwikkelingen. Over schade is steeds meer kennis beschikbaar over stoffen en emissies die de gezondheid van inwoners bedreigen. Dit kan zijn in de vorm van directe schade aan de gezondheid, of door indirecte schade vanwege de ernstige zorgen die inwoners zich maken en de gezondheidseffecten van die zorgen. Ook schade willen we voorkomen waar mogelijk, bijvoorbeeld met milieuzonering. In mindere mate geldt dit ook voor hinder. Het gaat hier om effecten of activiteiten die zorgen voor hinder, maar geen (indirecte) gezondheidsschade tot gevolg hebben. Hinder willen we voorkomen of verminderen. De opgave is dus de gezondheid van inwoners beschermen door milieugevaar, -schade en -hinder te voorkomen of verminderen.

**Goede milieukwaliteit
nastreven om gezondheid
te beschermen**

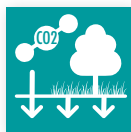

De zes opgaven staan niet los van elkaar, maar komen samen in de fysieke leefomgeving. De opgaven hebben onderling allerlei dwarsverbanden. Dit leidt tot kansen en synergie waar opgaven elkaar versterken. Maar soms kunnen opgaven elkaar in de weg zitten. Dit alles vraagt om overstijgende doelen en een verbindende centrale ambitie voor 2040.

9. Ambitie en doelen voor 2040

Klimaat, energie en water

Klimaatbeheersing door CO2-uitstoot reduceren en vastlegging stimuleren

Energietransitie versnellen door innoveren van het energienetwerk

Wateroverlast en droogte oplossen

Natuur en landbouw

Natuurgebieden en groenblauwe dooradering beschermen en versterken

Biodiversiteit versterken in de kernen en in het buitengebied

Verschillende vormen van kringlooplandbouw doorontwikkelen

Mobiliteit

Kwaliteit van openbaar vervoer verbeteren en mobiliteitshubs beter benutten

Bereikbaarheid van kleine kernen en voorzieningen garanderen

Mobiliteit verduurzamen en inzetten op gedragsverandering naar actieve mobiliteit

Economie

Toekomstbestendige ontwikkeling met focus op agrifood, tech en health

Verbreiding van de activiteiten tot een economisch rendabel buitengebied

Toerisme en recreatie versterken als economische drager

Wonen

Voldoende ruimte reserveren voor nieuwe woningen

Gemengde buurten en kernen met betaalbaar en divers aanbod

Ruimte reserveren voor nieuwe woningen met nabije voorzieningen

Samenleving en gezondheid

Leefbaarheid en voorzieningenniveau waarborgen

Groene, gezonde en actieve leefomgeving inrichten

Goede milieukwaliteit nastreven om gezondheid te beschermen

9.1 Samenhang: synergie en spanning

Samenhang tussen de verschillende opgaven

In deze opgavennotitie worden de opgaven eerst uitgediept en nader geconcretiseerd. De opgaven zijn nog nevenschikkend. In de Omgevingsvisie worden de opgaven samengebracht vanuit een integrale visie op de fysieke leefomgeving. Daarom moeten we ook kijken naar de onderlinge samenhang van de opgaven. Hiervoor hebben we de zogenoemde 'Opgavenroos' ontwikkeld die een overzicht biedt van alle opgaventhema's en de subopgaven hierbinnen.

Er bestaan allerlei samenhangen en dwarsbanden tussen de zes opgaventhema's. In de Omgevingsvisie brengen we de verschillende opgaven samen en kijken we naar de wijze waarop opgaven elkaar kunnen versterken: synergie. Tegelijkertijd kunnen opgaven elkaar in de weg zitten – kortsluiting – en zijn richtinggevende keuzen nodig. Er zijn vele verschillende dwarsverbanden die hier niet uitputtend kunnen uitwerken. Daarom benoemen we van de belangrijkste synergie- en spanningspunten voor de zes opgaven.

Synergiepunten bieden kansen...

In het werkproces – de Designsprints – hebben we eerste gezamenlijke verkenning gedaan naar belangrijke synergiepunten. Zo heeft de opgave Wonen belangrijke synergie met de opgave Samenleving en gezondheid, bijvoorbeeld gedifferentieerd bouwen voor bepaalde doelgroepen of de doorstroming. Of wonen in relatie tot betaalbaarheid en

ontmoeten in het groen. Mobiliteit heeft van oudsher al een sterke synergie met wonen en werken, maar kan met betere (snel) fietsroutes of vraaggericht OV naar de centra meer synergie bieden.

Een betere mobiliteit naar voorzieningen biedt ook synergie met Samenleving en gezondheid doordat deelname aan de samenleving, zorg- en onderwijs en ook werk mogelijk blijft. Vanuit Economie zien we synergie met wonen als het gaat om aantrekken van (jonge) werknemers met aantrekkelijke woonmilieus en betaalbare woningen. Toerisme heeft weer alle relaties met de opgaven Natuur en landbouw en met Water, energie en klimaat als het gaat om recreatie in waardevolle natuur en landschappen. Hetzelfde geldt voor klimaatadaptatie met groen en water in de woon- en werkomgeving.

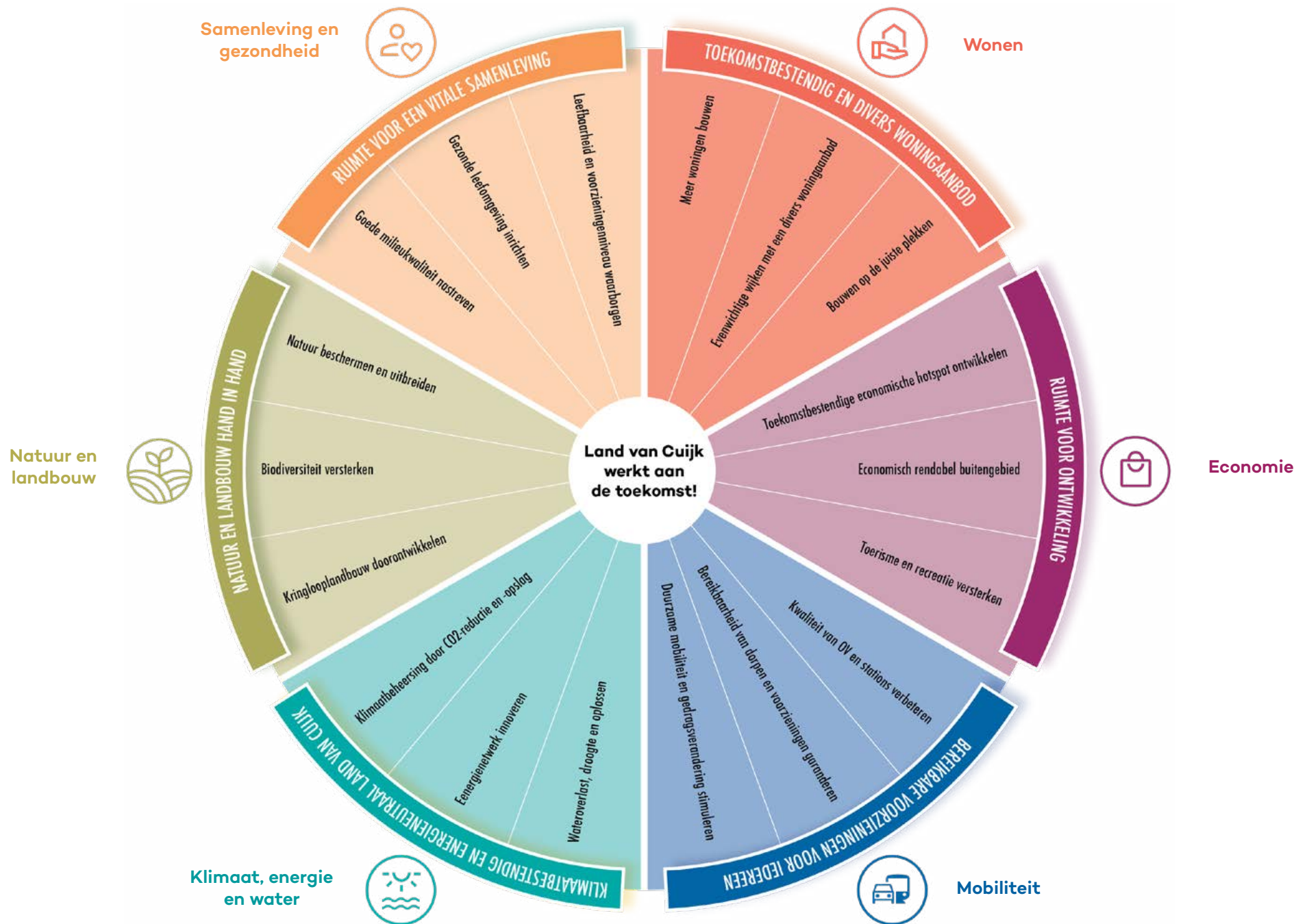
Spanningspunten vragen om keuzen

Naast de synergiepunten die we hier voorbeeldgewijs benoemen, kunnen we ook een aantal belangrijke spanningspunten identificeren. Bijvoorbeeld ruimteclaims voor wonen en bedrijven versus cultuurhistorische landschappen, waardevolle natuur of water- en andere klimaatregelen. Of goede landbouwgronden die te maken hebben wateroverlast of juist droogte waardoor waterinclusieve maatregelen in landbouwgebieden nodig zijn. Of gebieden waar landbouw op termijn niet meer mogelijk of haalbaar is en omgezet wordt naar natuur of andere functies.

Maar er is ook spanning in ruimtegebruik voor stedelijke functies. Bijvoorbeeld tussen ruimte voor wonen versus ruimte voor werken. Of de overlast of afwenteling die stedelijke functies veroorzaken op natuur, landschap en milieu. Of de fysieke verdichting met woningen binnen de kernen die leidt tot minder groen binnen de kern. Dan zijn keuzen nodig: je kunt de ruimte maar één keer weggeven. Hetzelfde geldt voor ruimte voor landbouw versus ruimte voor energie, bijvoorbeeld door zonneparken in het landschap. Uiteraard sluiten dergelijke voorbeelden combinatiemogelijkheden niet uit, maar dit vergt wel duidelijke keuzen hoe met deze spanning om te gaan. Immers, niet alles kan overal!

De synergiepunten (kansen!) en spanningspunten (keuzen!) zijn basis voor het werken aan de toekomstperspectieven in de tweede fase. Dit zijn integrale perspectieven waarin de zes opgaven worden samengebracht in een consistent en samenhangend perspectief. Dit sorteert voor op de kansen en keuzen die we met de perspectieven agenderen.

Synergie- en spanningspunten tussen opgaven leggen de basis voor de perspectieven

9.2 Doelen voor de opgaven

Doelen en opgaven verbinden sectorvisies

In deze opgavennotitie hebben we per thema de opgaven verder uitgediept en nader geconcretiseerd in specifieke opgaven. De vraag is wat is bovenliggende doel is van de opgave: wat willen we bereiken met bijvoorbeeld de opgaven Wonen? Welke doelen streven we na met bijvoorbeeld de opgaven Natuur en landbouw? Een opgave is een urgent vraagstuk om aan te werken, maar het vraagt om duidelijke richting als doelstelling.

Het benoemen van een centraal doel per opgavethema draagt bij aan de samenhang met de verschillende sectorale visies die binnen Land van Cuijk worden ontwikkeld. Ieder van de zes opgaventhema's wordt – naast dit werktraject van de Omgevingsvisie – meer in detail uitgewerkt in de sectorvisies. De doelen en opgaven vormen een belangrijke verbinding tussen de sectorale visies en de uit te werken Omgevingsvisie.

Doelen per opgavethema

In het werkproces – de Designsprints – hebben we de doelen per thema nader verkend. Een centrale rode draad bleek het streven naar een toekomstbestendig en vitaal Land van Cuijk.

De doelen voor Klimaat, energie en water richten zich vooral op de klimaatvraagstukken waarvoor Land van Cuijk komt te staan: hittestress, wateroverlast en droogte en kwaliteit van groen en natuur. Centraal staat enerzijds

het verkleinen van de impact op landschap, natuur en milieu, en anderzijds compensatie en mitigatie van belastende ontwikkelingen.

Doel: energie steken in klimaat; klimaatbestendig en energieneutraal Land van Cuijk.

De doelen voor Natuur en landbouw richten zich op het zoeken naar een nieuw evenwicht tussen Natuur en landbouw. Het streven is erop gericht op Natuur en landbouw hand in hand te laten gaan, en het landbouwsysteem te 'vergroenen' en te verduurzamen. Dat is in de basis een enorme opgave die zowel economisch als landschappelijk grote impact heeft op de toekomst van Land van Cuijk. *Doel: Natuur en landbouw gaan hand in hand.*

De doelen voor Mobiliteit richten zich sterk op behoud en versterking van de bereikbaarheid intern binnen de gemeente. Primair gericht op bereikbaar houden van voorzieningen en het verbinden van de kleine en grotere kernen binnen de gemeente. Hierbij wordt verwezen naar de 15-minutenstad: alle dagelijkse voorzieningen binnen 15 minuten reisafstand bereikbaar (vooral per fiets). *Doel: bereikbare voorzieningen voor iedereen.*

De doelen voor economie richten zich op behoud en versterking van de werkgelegenheid (banen!), koppeling met het onderwijs (talent!) en vernieuwing van stuwende sectoren agrifood, high tech en health. Land van Cuijk heeft vooral kansen op het gebied van de 'maakeconomie', toerisme en hospitality. Het uitbouwen van de toeristische profiel leidt tot banen en nieuwe ontwikkelkansen. *Doel: versterking van werkgelegenheid.*

De doelen voor wonen richten zich sterk op een voldoende aanbod van passende woningen en meer diversiteit in het woningaanbod. Met name het toekomst- en levensloopbestendig bouwen voor verschillende doelgroepen (jongeren, starters, senioren) vraagt om meer aandacht. Meer divers wonen en meer op maat. Dit leidt ook tot meer differentiatie in en tussen de kernen. Er is dan ook zoekruimte nodig voor nieuwe locaties voor voldoende en passende woningen. *Doel: toekomstbestendig en divers woningaanbod.*

Doelen voor Samenleving en gezondheid richten zich op breed spectrum van sociaal-maatschappelijke doelen. Van gezondheidsbescherming van bewoners tot gelijke kansen op ontplooiing voor iedereen. Versterken van de vitaliteit in de gemeenschap is een centraal vraagstuk. De Omgevingsvisie richt zich op ruimtelijk-fysieke aspecten hiervan, zoals groen, voorzieningen, ontmoetingsplekken en meer. *Doel: ruimte voor een vitale samenleving.*

De geformuleerde doelen zijn bedoeld als een rode draad voor alle subopgaven binnen het opgavethema. Het is een voorlopige leidraad die in sectorvisies verder uitgewerkt wordt.

Doelen per opgave leggen de verbinding met de sectorvisies

9.3 Verkennen: centrale ambitie 2040

Op zoek naar een samenbindend 'verhaal'

Naast de doelen per opgave afzonderlijk gaan we voor de Omgevingsvisie op zoek naar een samenbindend 'verhaal' voor de toekomst van Land van Cuijk. Het gaat om dé centrale ambitie voor de periode tot 2040. Welk Land van Cuijk ben je nu? Wat wil je straks zijn? Welke weg ga je bewandelen voor de toekomst? Het is om de centrale ambitie 2040 die alle opgaven met elkaar verbindt, en centraal in het middelpunt van de opgavenroos staat.

In het werkproces – in de Designsprints en Werkplaatsen – hebben we met een breed gezelschap van interne experts en externe partners een begin gemaakt met het verkennen van die centrale ambitie. Wat is nu het verhaal van Land van Cuijk voor de toekomst? Waarop zijn we trots en laten we graag zien? En waar zit de vernieuwing voor de toekomst?

Aanzetten voor een nieuw verhaal?

De eerste verkenningen laten interessante krantenkoppen zien. Nu gaat het niet om een snelle slogan of reclameleus maar om een dieperliggende koers die verbonden is aan de identiteit en kwaliteiten van Land van Cuijk. Opvallend is de breedte die wordt gezocht van alle facetten van Land van Cuijk samen, bijvoorbeeld *'Groots leven met landelijke kwaliteit'* of *'Land van Cuijk heeft alles!'*. Stemmen gaan op dat Land van Cuijk de mooiste landelijke gemeente is waarbij alle activiteiten en voorzieningen binnen handbereik zijn. Is het die combinatie van

allerlei 'gezichten' samen die Land van Cuijk uniek maakt?

Met andere krantenkoppen worden meer specifieke richtingen verkend. Met *'Goei leven'* wordt juist de sociale kwaliteit van Land van Cuijk in de etalage gezet: met en voor elkaar. Het leven in Land van Cuijk met dorpen en verenigingen staat open voor iedereen. Of met *'Natuurvriendelijk leven'* waarbij de koers vooral ligt op boeren en burgers die in harmonie samenleven met natuur en landschap. Of *'Juwel tussen Maas en Peel'* waarbij de nadruk ligt op de groene kwaliteiten van de gemeente, en versterking van natuur en de nieuwe vraagstukken over klimaatveranderingen die alle opgavethema's raakt. Of is het *'Land van Cuijk: Land in beweging'*? Een leidmotief dat zich richt op duurzame innovaties op gebied van duurzame energie, groen gas en waterstof. Of is *'gezondheid'* de centrale satéprikker? Gezondheid van bewoners en bezoekers; in wonen, werken en recreëren. Met voldoende bereikbare zorgvoorzieningen maar ook in innovaties, banen en onderwijs in High tech en Health als stuwende economische sectoren. En voor een sterke natuur en biodiversiteit.

Leidmotief voor de Omgevingsvisie

We gaan op zoek naar een richtinggevend leidmotief – *een unifying narratief* – voor Land van Cuijk 2040. Dit bestaat enerzijds uit wat je nu bent: de identiteit en de kwaliteiten van nieuwe gemeente. Anderzijds geeft het richting aan de toekomst: het

toont een nieuw toekomstbeeld wat er nu nog niet is, maar wel binnen handbereik kan komen. Dus geen utopie of luchtkasteel, maar een stevige koers naar 2040. In de tweede fase van het werkproces gaan we met een aantal toekomstperspectieven de kracht van een nieuw verhaal 'testen'. De toekomstperspectieven tonen niet alleen een gemeentebrede kaart van ruimteclaims, maar weerspiegelen het verhaal over identiteit, kwaliteiten en de richtinggevende koers voor de toekomst. Het zijn uiteenlopende verhalen of zelf conflicterende verhaallijnen die juist het maken van keuzen benadrukken.

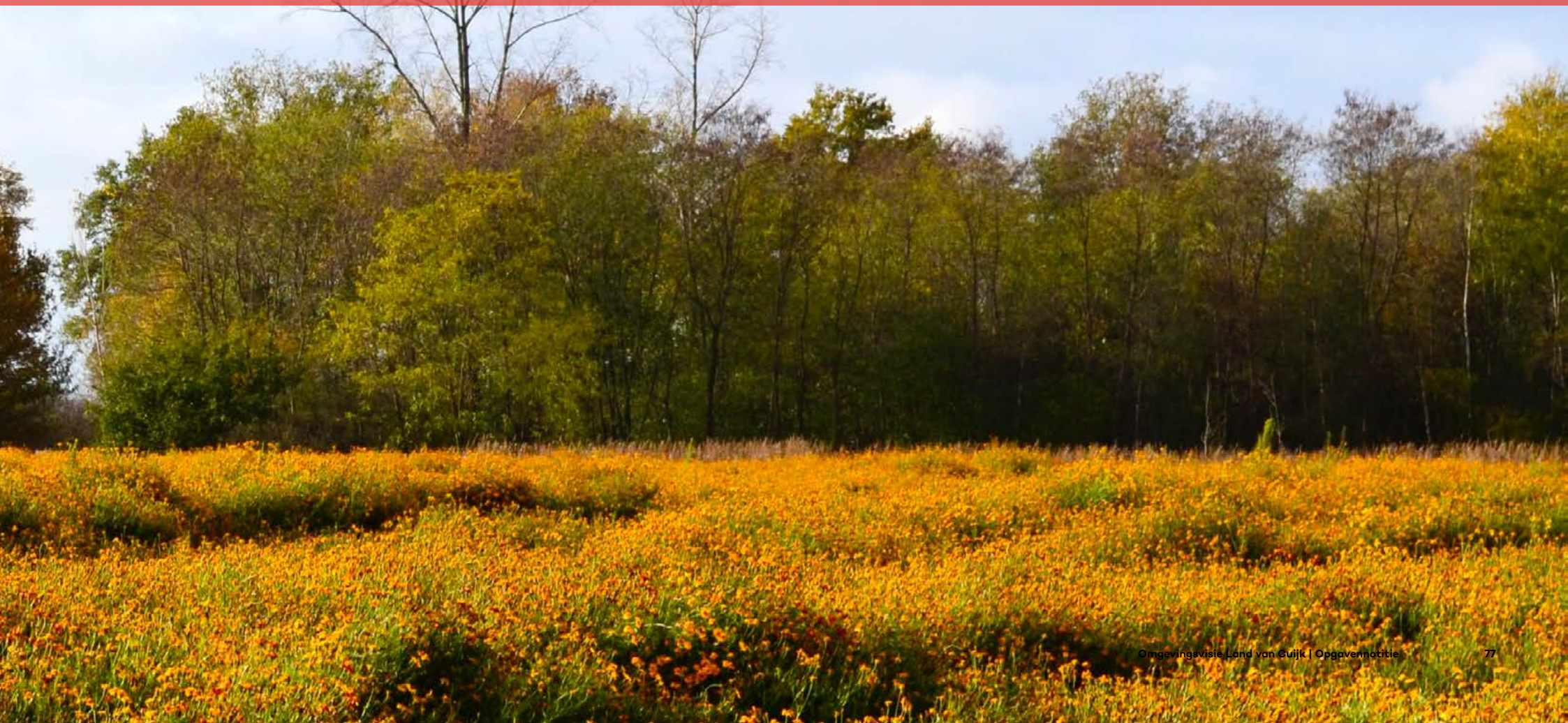

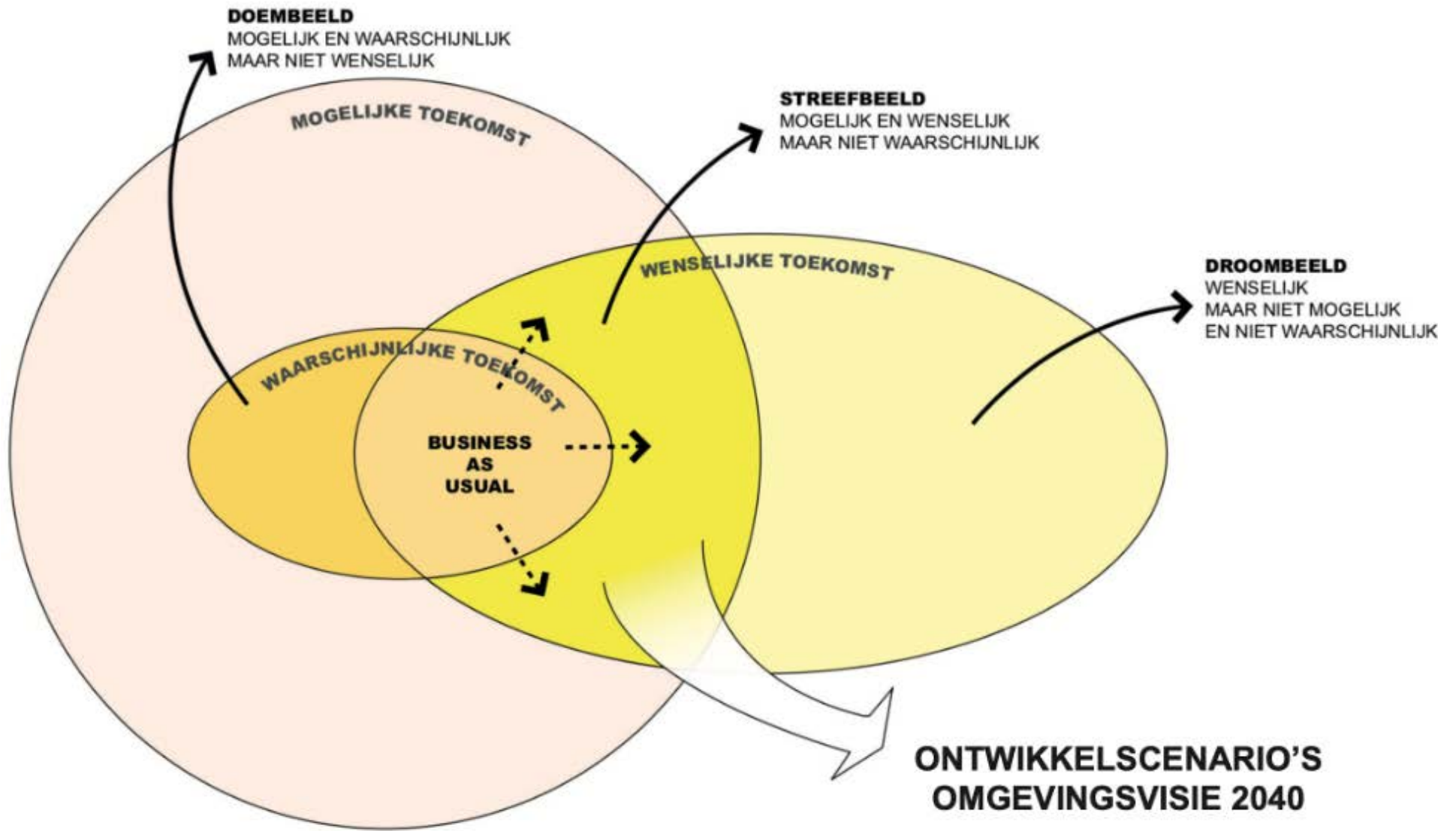
Op zoek naar een inspirerend en verbindend leidmotief voor de Omgevingsvisie

Deze opgavennotitie is de afronding van de eerste fase van de Omgevingsvisie. In de volgende fase ontwikkelen we een aantal toekomstperspectieven. Hierin brengen we alle opgaven samen in een inspirerend en richtinggevend verhaal over de toekomst van Land van Cuijk in 2040. Waar willen heen tot 2040? Welke keuzen moeten we dan maken?

10. Vervolg

10 Vervolg

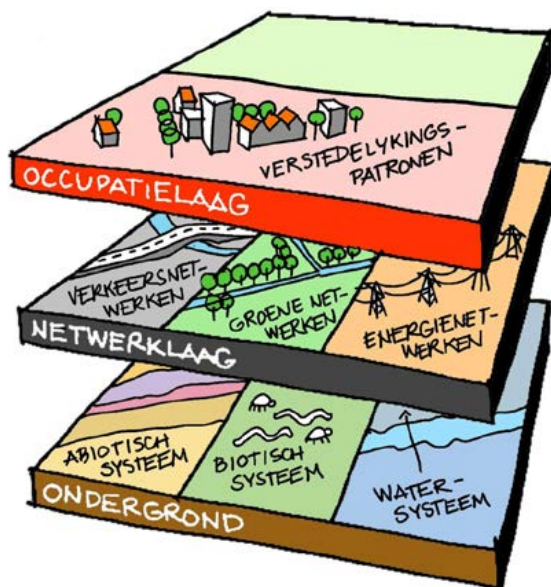
Perspectieven: streefbeeld voor de toekomst

In de tweede fase van de Omgevingsvisie vertalen we de inhoudelijke opgaven naar een beperkt aantal (2 tot 4) gerichte toekomstperspectieven. Deze perspectieven zijn concrete denkbare scenario's voor de ontwikkeling van Land van Cuijk. In deze ontwikkelscenario's maken we een onderscheid tussen autonome ontwikkelingen die op ons afkomen (bijvoorbeeld prognoses vergrijzing), en gewenste ontwikkelingen die we graag in de toekomst zouden zien (beleidsontwikkelingen). In de kern gaan de perspectieven over de manier waarop we vorm en inhoud geven aan de gewenste toekomst van het Land van Cuijk, en de keuzen die we hiervoor moeten maken. Het is een streefbeeld: het is zeker niet business-as-usual, maar schetst ook de stappen die we wenselijk én mogelijk vinden (zie afbeelding). We zetten in op ambitieuze, maar realistische ontwikkelscenario's. Ze stellen de keuzen centraal waarvoor Land van Cuijk zich op lange termijn gesteld ziet.

Integratie: lagenbenadering en principes

Essentieel is dat de perspectieven een integraal toekomstbeeld – een verhaallijn – schetsen voor de ontwikkeling van Land van Cuijk. Dit betekent dat in ieder perspectief meerdere thema's en opgaven worden samengebracht en geïntegreerd tot een samenhangend en consistent perspectief. Naast deze thematische integratie gaat het evenzeer om de gebiedsgerichte integratie in de fysieke leefomgeving. We

hanteren hiervoor het instrument van de 'lagenbenadering' als methode om tot een gebiedsspecifieke vertaling te komen van de perspectieven. De lagenbenadering gaat uit een ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst die zich primair baseert op de ondergrond (met lange verandersnelheid), daarna op de laag van diverse netwerken en tenslotte samenhang kent in de occupatielaag (met relatief snel verandertempo). Gekoppeld aan de lagenbenadering werken we aan sturingsprincipes uit die richting geven aan de ontwikkeling. Bijvoorbeeld: 'water en bodem sturend' of het nabijheidsprincipe voor wonen en werken nabij OV-knooppunten en mobiliteitshubs. Ook versterken van de identiteit van de kernen zou een van de sturende principes kunnen zijn.

Dialogo over keuzen en kansen

De perspectieven voeden de dialoog over de meest gewenste toekomst voor het Land van Cuijk op de lange termijn. De perspectieven spreken zich uit over de positie, ambities en kwaliteiten van het Land van Cuijk op verschillende schaalniveaus: (inter)nationaal, regionaal en lokaal. De perspectieven tonen verschillende wenselijke toekomst die vragen om dialoog en debat. Hoe zien we onze toekomst in 2040? Waar willen we naartoe? En wat vraagt dat van ons? Sommige elementen zullen een vast gegeven zijn, maar er zijn nog allerlei keuzen te maken voor de toekomst. Dat willen we niet ad hoc doen of los van elkaar, maar vraagt om duidelijke uitgangspunten en keuzen. Niet alles kan, en het kan niet overall. Omgevingsvisie kan immers géén stapeling van wensen zijn. Het is zaak de perspectieven terug te vertalen naar concrete maatregelen of (voorbeeld-) projecten op de korte termijn. Zo houden we ook lokale partijen betrokken die vanuit een korter tijdsvenster handelen.

Ook zo benieuwd naar de uiteenlopende toekomstperspectieven voor 2040?

Angelique

Bijlage: proces- verantwoording

designsprint 1

designsprint 2

werkplaats

thema-avond wijk- en dorpsraden

Bijlage: procesverantwoording

In de ontwikkeling van de opgavennotitie zijn zowel ambtelijk als extern activiteiten georganiseerd om vorm te geven aan de opgavennotitie. In deze fase kozen we ervoor om eerst ambtelijk twee brede Designsprints te houden, waarin de ontwikkeling en uitwerking van de thema's en opgaven centraal stond. Vervolgens zijn twee externe bijeenkomsten georganiseerd. Eerst een werkplaats met samenwerkingspartners van de gemeente Land van Cuijk en vervolgens een bijeenkomst met afvaardiging van de wijk- en dorpsraden.

Designsprint 1 - 24 januari 2023

Ambtelijke sessie – c.a. 50 deelnemers

In deze bijeenkomst is een eerste verdeling van thema's en bijpassende opgaven voorgelegd. Dit leidde tot verdere organisatie van de thema's en aanpassingen over welke onderwerpen waar thuishoren. Daarnaast heeft deze bijeenkomst het aantal opgaven teruggebracht door de losse opgaven slim te combineren en prioriteiten te stellen. Ook is er in deze bijeenkomst uitgebreid ingegaan op de samenhang tussen de thema's en zo voor alle thema's connecties geïdentificeerd. Daarnaast waren bij deze bijeenkomst veel teamleiders aanwezig, zodat intern door middel van korte lijnen men op te hoogte is van de omgevingsvisie en de inhoudelijke connectie met allerlei facetten van het fysieke en sociale domein.

Designsprint 2 - 2 maart 2023

Ambtelijke sessie – c.a. 40 deelnemers

In deze bijeenkomst bediscussieerden we de drie kernopgaven die per thema aan de hand van Designsprint #1 waren opgesteld. Dit leidde tot herformulering en wijziging van enkele opgaven. Daarnaast is opgehaald hoe deze drie kernopgaven landen op de kaart: Welke gebieden, plekken en structuren ruimtelijk relevant zijn ten opzichte van de opgaven. Vervolgens is de centrale ambitie per thema en in het algemeen besproken voor de omgevingsvisie van Land van Cuijk. Hier hebben we ook de basis gelegd voor de volgende fase.

Werkplaats met partners - 23 maart 2023

Externe sessie – c.a. 30 deelnemers

In deze bijeenkomst is elk thema uitgebreid besproken met de partners en de aanscherpingen die zij hebben op de opgaven. Dit heeft geleid tot verrijking en aanscherping van de kernopgaven. Voorbeelden van opbrengst zijn bijvoorbeeld het belang van ruimte voor de energietransitie naar voren gebracht in woningontwikkeling, het vergroenen van de kernen zelf ten behoeve van gezondheid en focussen op wat er wél kan op gebieden voor landbouw en industrie. De meest spraakmakende onderwerpen waren 'wonen' en 'Natuur en landbouw'.

Thema-avond omgevingsvisie met Wijk- en dorpsraden - 22 mei 2023

Externe sessie – c.a. 70 deelnemers

In deze bijeenkomst is elke thema besproken met afvaardigingen van een meerderheid van de wijk- en dorpsraden. Hier stond inbreng vanuit het perspectief van de kernen centraal. Deze informatie is met name gebruikt om opgaven aan te scherpen en verrijken. Voorbeelden van opbrengst zijn bijvoorbeeld het belang van een basis ontmoetingsplek in de kern, de toekomst van het landbouwgebied naar een kleinschaliger en aantrekkelijker landschap met meer boeren die natuurinclusief willen werken en de kwalitatieve kant van ontwikkeling voor bijvoorbeeld bedrijvigheid en toerisme. In de hoofdconclusies aan het einde kwam ook de focus op het kwalitatieve en kleinschalige als kracht naar voren en de wens om op meer flexibiliteit te kunnen rekenen onder de nieuwe omgevingswet ten aanzien van lokale initiatieven.

UUM S_C_N_L_C Smartland